

~~B III 41~~

12972^{a. b. c.}

~~D IV 5~~

EDDA. ISLAN-
DORUM

AN. CHR. M. CC. XV
ISLANDICE. CONSCRIPTA
PER

SNORRONEM. STURLÆ

ISLANDIÆ. NOMOPHYLACEM
NUNC. PRIMUM

ISLANDICE. DANICE. ET. LATINE

EX. ANTIQVIS. CODICIBUS. M. SS

BIBLIOTHECÆ. REGIS. ET. ALIORUM

IN. LUCEM. PRODIT

OPERA. ET. STUDIO

PETRI. JOHANNIS. RE-

SENI. I. V. D

JURIS. AC. ETHICES. PROFESSORIS. PUBL
ET. CONSULIS. HAVNIENSIS

FRIDERICI. III

REGUM. PRINCIPUM. SAPIENTUM

SUMM'. OPTIMI. MAXIMI

GLORIOSO. NOMINI. MEMORIÆ. IMMORTALI
D. D. D.

HAVNIÆ

TYPIS, HENRICI. GÖDIANI. REG. ET. ACAD
TYPOGR. M. DC. LX. V

FRIDERICO. III

OMNES. OMNIUM. INTER. SE. MAXIMORUM. REGUM
GLORIAS. SUPERGRESSO
PIETATE. QVAM MOLE. AUT. CULTU. AUGUSTIOREM
ARAM. PONUNT. IMMOLANT. CORDA
INCOLÆ. HAVNIENSES
QVI. OMNES. ET. SINGULI
VOCE. PUBLICA. ET. UNISONA
TESTANTUR. ITA. ET. PROFITENTUR
VENERABUNDI
CAL. JAN. AN. CHR M. DC. LXV

O. NOS. INTER. INFELICIA. FELICES
GRASSANTE. NON. ITA. PRIDEM
EHEV. BELLO

FRIDERICUS. III

MAGNUS. ILLE. PATER. PATRIÆ
BELLI. DECUS. PACIS. PRÆSIDIUM
PRÆSTO. FUIT
PLENUM. SPEI. NOMEN
CONTINET. SECURITATIS. MUNIMENTUM
DANIÆ. NORVEGIÆ. MARISQVE. BALTICI
DOMINUS. DOMITOR. DOMINATOR
REX. AMATUS. DANIS. QVANTUM. AMABITUR. NULLUS
PROBUS. IMPERATOR. ET. VERE. PROBUS
QVI
QVADRAGINTA. ANNORUM. VIR
SEPTENTRIONALE. CEPIT. IMPERIUM
ET. PER. ANNOS. JAM. SEDECIM
AUSPICIIS. ARMIS. ET. LEGIBUS
FELICITER. ADMINISTRAVIT
ORBEMQVE. DANICUM. MERITIS
ET. URBEM. HAVNIENSEM. MIRACULIS
SE. IPSO. MAJOR. IMPLEVIT
SUA. FELICITATE. FORTUNAVIT. AMORE. BEAVIT
QVEM
TAM. PROBIS. CHARUM. PRÆDICANT. OMNES
QVAM. IMPROBIS. METUENDUM
INTERIM. TAMEN. MALUIT. MORTALES
RUBORE. POTIUS. SUFFUNDI. QVAM. SANGVINE

ATQVE. ILLUC. CURRERE. LACHRYMAS. JUSSIT,
QVA. CRUOR. ITURUS. ERAT
ULTIONEM. ONERI. GRATIAM. IN. QVÆ. TU. HABENS
SINGULARE. POSTERIS. EXEMPLUM
ET. CHARITATIS. ET. FORTITUDINIS
O. UTINAM. NUNC BELLUM
NON. GRASSARETUR. AMPLIUS
QVAM. OPTIME. TAMEN. NOBIS JAM. EST
QVOD. HIC. TALEM. TANDEM. HABEAMUS

MONARCHAM

QVALEM

HOMINIBUS. DEUS DEDIT
HUMANITAS. CORONAVIT
IN. REG' O. HONORE
REGIA. ILLI. NON. DEFUIT. VIRTUS
UNDE. GENS. DANICA
HONOREM. HONORI. CONTULIT
AD. SUMMOS. ENIM. HONORES. ASCENDEBAT. TUNC
CELSISSIMA. FAMILIA. OLDENBURGICA

QVÆ

IN. DANIA. DEBEBAT. EXTOLLI
AD. APICES. MONARCHARUM. LAUREAS. ET. CORONAS
FACTUM. BENE
ERINT. SUB. TANTO. SUBDITI. REGIMINE
SINE. METU. SINE. MOTU
VOTA. QVOTIDIE. FIUNT. BENEFICIO STAT. FIDES
O. DIU. IMPERIUM. HOC. FORTUNET. DEUS
SOSPITET. DOMUM
DIUQVE. MORTALES VOTIS. ALLIGET
FAMILIÆ. OLDENBURGICÆ
DEO. DEFENDENTE
MANSIT. IMPERIUM. DANICUM
ANNIS CC. XV
MANEBITQVE. PERPETUUM
AD. PERENNEM. SUBDITORUM. FELICITATEM
ÆTERNAM. FAMILIÆ GLORIAM
IMMORTALEM. NOMINIS. FRIDERICI. TERTII
PRIMI. DANIÆ MONARCHÆ
MEMORIAM

FRIDERICO III OMNIUM MAGNORUM

DANIÆ ET NORVEGIÆ

REGUM MAXIMO

PARENTI PUBLICO

JUSTO FORTI PIO POTENTI FELICI

INVICTO AUGUSTO

D.

NUMINI MAJESTATIQUE EJUS SEMPER DEVOTISSIMUS

PETRUS RESENIUS

Iri sapientes Ethicam, antiquissimam disciplinam (natam atq; ortam apud Ethnicos partim ex naturalibus notitiis, partim ex reliquis doctrinæ à primis Patribus in Ecclesiâ acceptæ) quantum potuerunt excolere atq; illustrare olim studuerunt, idq; pluribus ac diversis viis ac rationibus docendi. Quatuor n. ra-

tiones docendi Ethicam veteribus scriptoribus Ethicis fuere usitatæ; quarum prima & antiquissima est γνομική, altera παραδειγματική, tertia αποδεικτική, & quarta χαρηκτική.

Γνομική (i. sententiosa) ratio docendi Ethicam, quæ aliàs vocatur νομική (i. legalis), est quæ nuda præcepta, & nudas sententias, vel regulas proponit sine causis atq; demonstrationibus. Cur γνομική. I Ratio docendi Ethicam, quæ est
verò veteres gnomis (i. brevibus sententiis) prolixam doctrinam incluserint, rationes sunt hæ sequentes. (Primo) quòd, quæ doctrinæ brevi dicto comprehenduntur, facilius arripiantur, & ad sui considerationem homines pertrahant: (Tum) etiam quòd decus & gratia iisdem comitetur, addentibus orationi gravitatem, cum in loco & verecundè intexuntur; ut Fabi⁹ lib. 8. venustissimè docet. (Tertiò), ut Adolescentes απο σωμυλίας γλωσσαλγῆς (quæ commune malum juventutis est) ad sermonis temperantiam & parsimoniam invitarent, cum animadverterint sapientissimos & eloquentissimos quosq;, quæ dicenda forent, paucis verbis eloqui & proponere consuevisse. Sic hemistichium Hesiodi est; πλεον ἥμισυ παντός (i. dimidium plus toto): Id tribus hisce verbis omnia com-

complectitur, quæ Plato tum in Gorgia, tum in politicorum li-
bris decem tanta verborum vi & copia conatur ostendere;
scilicet βέλπιον δηλαδὴ εἶναι τὸ ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν (i: satius esse in-
juriam pati, quam injuriam inferre): ut scribit Plutarchus in
comm. quomodo audiendi sunt poëta. Tantam n. rem tantilla com-
plectitur sententiâ πλεὺν ἢ μισυ παντός. (Quarto) quod gignant ar-
gumenta sive confirmationes & refutationes in omnibus causis:
Nam major in syllogismo plerumq; est aliqua communis senten-
tia. Hinc tanta apud veteres gnomologicæ hujus Philoso-
phiæ admiratio & commendatio fuit, ut ex his sapientiæ nomen,
cùm alii, tum præsertim septem Græci sapientes, (quorum nonnul-
los Reges fuisse aliqui docent) obtinuerint. Primi n. qui do-
ctrinæ nomine apud Græcos clari erant σοφοί (i: sapientes) nomi-
nabantur. Id verò nomen cum Pythagoræ & aliis nimis arrogans
& superbum videretur, pro σοφῶν (i: sapientibus) φιλοσόφους (i: stu-
diosos ac amatores sapientiæ) se nuncuparunt, ut ea copiosius persequi-
tur Laërtius in vitâ Philosoph.

Gnomogra-
phi Hebræi

Tales libelli apud Hebræos sunt: Salomonis Proverbia, & ejus-
dem Ecclesiastes, פִּרְקֵי אֲבוֹת Pirke Aboth, sententiæ morales Ben
Syræ, 50 Sententiæ Hebræorum, Libellus ex officina Veneta
cum Philebræis communicatus, Libellus Hebræus dictus Canti-
cus argenteus, in lucem prolatus à Jo. Reuchlino Icto. Hanc con-
suetudinem, constanter etiam retinuerunt veteres seniores Hebræi
omnes, in quorum commentariis plurima argutè & sapienter,
sed breviter dicta reperiuntur. Sic in Arba Turini lib. 3. multæ
sunt sententiæ de laude conjugii. In aliis quoq; libris aliæ reperi-
untur vulgò etiam jactatæ sententiæ.

Gnomogra-
phi Arabes

Quòd olim in sententioso dicendi genere excelluerint Arabes,
inter cætera ostendunt libri Arabum gnomologici, quos primus
Europæ donavit Thomas Erpenius: Unde discimus Pythagori-
cum illud, ignem gladio non fodiendum esse, ut multas
alias Scholæ Pythagoricæ sententias, venisse ab Oriente.

Gnomogra-
phi Græci
& quidem
Biblici. 1

Græci similes libelli sunt, Salomonis sapientia, & Syracidis sen-
tentiæ.

2
Patres The-
ologi.

Eam docendi brevem & succinctam rationem à Prophetis &
veteris primævæ Ecclesiæ Doctoribus acceptam Patres deinde &
Theologi Græci secuti sunt. In hoc genere orationis scriptæ sunt
Maximi Episcopi, (seu confessoris, seu quicumq; tandem fuerit) de
charitate 4 Centuriæ, Thalassii Cæsarensis Episcopi hecatondes
sen-

Sententiarum quatuor, Marci Eremitæ de lege spiritali κεφάλαια
seu ὑποθήκαι, Nili Episcopi παραινέσεις seu κεφάλαια, Carpathii πα-
(ρακλητικὰ κεφάλαια, Nazianzeni liber carminum, Basilii Magni
moralium summarum libellus, Sententiæ paræneticæ Agapeti, Basili
Imperatoris paræneses, Onosandri libellus de Imperatoris officio.

3
Ethnici

Apud Ethnicos non pauciores hujusmodi libellos invenietis, quibus brevibus dictis doctrinam de moribus proponunt; Tales sunt Isocratis παραινέσεις ad Demonium, duo libelli Isocratis ad Nicoclem de Regis & subditorum officio, ὑποθήκαι Chironis (quorum Hesiodus autor creditus fuit, antequam Aristophanes Grammaticus doceret non esse, ut *Fabius retulit*), Epicteti Enchiridion, Xysti & Theoctisti gnomæ, Senariorum libellus, γνωμικαὶ σημειώσεις (ᾧ: sententiosæ observationes) Magni Logorhetæ, Theodori Metochitæ, Sententiæ Demophili, Democratis, & Secundi.

Sic multi alii commemorari possunt Auctores, qui seu universam de virtutibus & vitiis doctrinam brevibus quibusdam regulis tradiderunt; seu etiam brevi libello unum aliquem locum quemcunq; etiam exposuerunt: quales sunt Gemistius de virtutibus, nec non Æneas Platonius, Athenagoras & Xenocrates qui de animæ immortalitate libellos scripserunt.

Notandum heic est quod magna pars eorum qui ὑποθήκαι (ᾧ: morales sententias) scripserunt, sive Poætæ, sive Philosophi & inter hos Pythagoræi, ἀκροαδίαν non observarint: Sequens n. ὑποθήκη non pertinet ad præcedentem. Sic ὑποθήκαι suas scripserunt Hesiodus & Phocylides. Et sanè non solum antiquorum ὑποθήκαι in moralibus ἀκροαδίαν non servavêre, verum etiam alia de quibuscunq; rebus præcepta. Ita Epistola Horatii ad Pisones de art. Poëti. Perpetuum ordinem seriemq; nullam habet, sed ab uno præcepto ad aliud transilit, quamvis nulla sit materiæ affinitas ad sensum connectendum.

Ex Poëtis sententias scripserunt Hesiodus & Theognis, nec non Rhianus, Euenus, & alii similes.

Gnomographi Græci Poætæ.

Sunt etiam nonnullorum scripta sententiis moralibus plena, quæ injuriâ temporis deperdita desideramus, quali sunt: Septem sapientum Græcorum (sc: Solonis Salminii, Chilonis Lacedæmonii, Thaletis Milesii, Pittaci Mitylenæi, Periandri, Biantis Corinthii, & Cleobuli) Anacharsis, item Scythæ Minermi Smyrnæi, Xenophanis Colophonii, Naumachii Tyræn Atheniensis aliorumq; complurium. Hi omnes Gnomas, hypothecas, elegias & Leges versibus comprehensas scripsisse leguntur apud Laërtium & Svidam,

Gnomographi Græci, quorum scripta temporis injuria perierunt.

dam, quas etiam veneranda ac sapiens vetustas tanti fecisse legitur
ut eas publicè recitari & à pueris in publicis celebritatibus legi
præceperit, teste *Athen. lib. 14. Deipn.* Doctrinam quoq; de mori-
bus, brevibus sententiis & versibus inclusam, proponere conati
sunt Pythæus, Pythagoras & Phocylides: Imo ut paucis me ab-
solvam, omnes Philosophi, Historici, Poëtæ & Oratores, tam Græ-
ci quàm Latini, longioribus narrationibus breves aliquas rotundas
& sapientes sententias, tanquam oracula & summas doctrinæ, at-
texerunt.

Gnomæ
Christi, Pro-
phetarum &
Apostolo-
rum, petita
ex sapien-
tium scriptis.

Prophetæ quoq; & Apostoli, etiam Christus ipse (fons omnis
sapientiæ in cœlo & in terra) hanc docendi consuetudinem ut uti-
lem & bonam non sunt aspernati. Et sanè non solum Prophetæ
(ut patet ex lib. 1. Sam. cap. 24. v. 14.) ; Verùm etiam Christus
plurimas sententias ex medio vulgi sermone, aut ex sapientum
præceptis desumpsit, & multa à rebus humanis ad divinas transtu-
lit; quæ quoq; sententiæ contendunt cum dictis non modò He-
bræorum, verùm etiam cum dictis Græcorum & Romanorum.

Dictum 1. Sam. 24. v. 14. ita se Latinè habet: ut ait sententia
veteris illius, à malis procedit malum: Hæc sententia convenit
cum Græco adagio: κακὸν κόρος καὶ κακὸν ὄν: malum corvus ma-
lus edidit ovum.

Sic hæc dicta Novi Testamenti cum dictis Græcorum & Ro-
manorum optimè conveniunt. Luc. 12. v. 19. Comede, bibe, exul-
ta. Epicurus: Ede, bibe, lude post mortem nulla voluptas. Ari-
anus lib. 1. exp. Alexandri: ἔσθιε, καὶ πίνε, καὶ παῖζε: comede, bi-
be, lude. Emanuel fol. 30. 6.

מח יאמר אנשי הנצימות
אכול ושתה כי מהר נמות

ו: Quod dicunt homines voluptuosi: Ede & bibe: nam cras eri-
mus mortui. Sepulchro Sardanapali Assyriorum Regis ita in-
scriptum erat Assyriorum literis:

ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ
ΑΝΑΚΥΝΔΑΡΑΕΟΥ ΠΑΙΣ
ΤΑΡΣΟΝ ΤΕ ΚΑΙ ΑΓΧΙΑΛΗΝ
ΕΔΕΙΜΕΝ ΗΜΕΡΗ ΜΙΗ
ΕΣΘΙΕ ΠΙΝΕ ΟΧΕΥΕ
ΩΣΤΑΓΕ ΑΛΛΑ ΘΥΔΕ ΤΟΥΤΟΝ
ΕΣΙΝ ΑΣΙΑ

SAR:

SARDANAPALUS ANAKYNDARAXI F.
TARSUM ET ANCHIALEM
UNO CONSTITUIT DIE
EDE BIBE LUDE

NAM COETERA NE HUIUS QUIDEM FACIO

(ο: Ne digitorum quidem crepitatione sunt digna. Insistit n. monumento Statua, manibus supra caput tensis, velut concrepantibus digitis. Hic Sardanapulus luxu & deliciis suum amisit Regnum: Filius erat Anacyndaraxi Regis Nini Persicæ regionis, mollior effœminatèq; se ornans, nec domesticis conspicuus, nisi Eunuchis & puellis: incenso a. palatio in intimis ædium partibus deprehensus periit. Prædictam quoq; inscriptionem Anchiale habuit, quæ civitas Tarso adjacet, hodieq; Zephyrion appellatur *ut legitur apud And. Schottum inter Proverbia è Bibl. Vaticana petita, Cent. 3. adag. 91.*)

Matth. cap. 7. Quærite & invenietis. Sophocles, πᾶν ζητέμενον αἰωπὸν ο: quicquid quæritur reperire spes est.

Sic illud, quod duobus locis N. Testamenti occurrit; Multi vocati, pauci electi, est Proverbium Græcorum petium ex Theodoretis:

Πόλλοι μὲν νερθησφόροι, παῦροι δὲ τε βάκχοι

ο: Multi Thyrsiferi, pauci quos Evius afflat.

Hoc proverbio Græcorum, ex vana religione veniente, explicat Theodoretus dictum scripturæ: multi vocati, pauci electi.

Verba Christi sunt: Habenti dabitur. Verba Martialis sunt:

Dantur opes nullis nunc nisi divitibus.

Matth. cap. 5. Deus Solem suum oriri facit super bonos & malos: Theognidis versus est:

Χρήματα μὲν δαίμων καὶ παγκάκῳ ἀνδρὶ δίδωσιν.

ο: Opes quidem Deus & prorsus malo viro dat.

Idem: Πολλοῖς ἀκρήστοι θεὸς δίδωσι ἀνδράσι τὸ ὄλβον ἑσθλόν:

ο: Multis inutilibus viris Deus dat opulentiam bonam. Seneca; Et sceleratis sol oritur.

Matth. c. 20. Ex abundantia cordis os loquitur. Menander;

Ἀνδρὸς χαρσκήτης ἐκ λόγου γνωρίζεται

ο: Humani ingenii indicium facit oratio. Et Aristides:

Οἷον ὁ πρῶτον ποιεῖται καὶ ὁ λόγος

ο: Qvale ingenium, talis est oratio.

Matth. cap. 10. Nihil est opertum quod non revelabitur, & occultum quod non scietur. Sophocles:

ἀπανθ' ὁ μακρὸς παναείθμηθ' χρόνῳ φέει τ' ἀδηλα, ο: humana
longis cuncta curriculis dies occulta pandit. Et Menander:
αἴγει τε πρὸς φῶς τ' ἀλήθειαν χρόνῳ ο: in lucem rempus veritatem
protrahit.

Matth. c. 7. Quid vides festucam in oculis fratris tui & trabem
in oculo tuo non vides. Menander:

ὄδεις ἐπ' αὐτὰ τὰ κακὰ συνορᾷ Παμφίλε σαφῶς. ἐτέρῃ δ' ἀχρημονένθ' ὄψεαι.

ο: quicunq; fædum admittit aliquid Pamphile, non videt hoc
ipse, at alius si faxit videt.

Idem; ἀπαντες ἑσμεν, εἰς τὸ νῆθετῖν σοφοί,
αὐτοὶ δ' αἰμαρτάνοντες ἔ γινώσκμεν

ο: Nempe omnes aliis rarò consilium dāmus,
At ipsi nostra errata non advertimus.

Latinum illud vetus; Sed non videmus manticae, quod inter-
go est. Cicero: stultitiæ proprium est, aliorum vitia cernere, obli-
visci suorum. Horatius:

Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,

Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,

Quàm aut Aquila, aut serpens Epidaurius? Ignoti autoris:

τὸ μὲν ἀλλότριον ἀνθρώπε βασκανώτατε

κακὸν ὄξυδρεκεῖς, τὸ δ' ἴδιον παραβλέπεις.

Alienum vitium, quæ tua est malignitas, acutè cernis, at tuum
prætervides.

Matth. c. 12. Omne Regnum divisum contra se desolabitur, &
omnis civitas vel domus divisa contra se non stabit. Cicero: Quæ
domus tam stabilis, quæ tam firma civitas est, quæ non odiis atq;
dissidiis funditus possit everti? Et Sophocles:

Ἀναρχίας γάρ μείζον ὄγκ' ἔστιν κακόν

Αὐτὴ πόλεις τ' ὀκνεῖν, ἢ δ' ἀναστάτες, οἴκους τίθησιν.

ο: Non ulla major pestis impatientiâ est; hæc & domos evertit
& claras diu prosternit urbes.

Difficulus ad salutem pervenire divites, sententia Christi est.
Unde non abit illud Platonis: Ἀγαθὸν ὄντα διαφερόντως καὶ πλείων ἐί-
ναι διαφερόντως ἀδύνατον ο: fieri non potest, ut qui eximie sit bonus
idem eximie sit dives.

Benefacta corrumpi, si gloriæ studio præcipue fiant, docet Chri-
stus. Huic consonat laus viri boni apud Æschylum:

ὃ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

Namq; optimus vir esse, non credi, cupit.

Et illud Cleontis:

Ἀνελεύτερον πᾶς ὅστις εἰς δόξαν βλέπει.

ο: Illiberalis est, qui studet gloriae.

Præcipuum charitatis præceptum, quod ubiq; Christus inculcat, Alexander Severus Imperator iisdem propè verbis extulit: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Nam hoc Apophthegma ab Imperatore negativè prolatum protulit Christus Matth. 7. vers. 12. affirmativè: Omnia quæ volueritis ut faciant vobis homines, ita & vos facietis eis. Ab hoc non discrepat illud Prætoris Edictum quod summam habere æquitatem Ulpianus statuit: Quod quis juris in alium statuerit, ut eodem ipse jure utatur. Tit. 2. lib. 2. D. Adde l. cum hæreditas. § 9. D. de admin. tut. l. cum in eo. 44. D. de pact. Imò huc etiam pertinet Lex Mosaica, sc: Decalogus, quam Paulus Rom. 2. ver. 15. appellat opus legis in cordibus nostris scriptum. Vide *Erasm. Adag. Quod tibi non vis fieri &c.* Hoc apophthegma Anton. Faber in *jurisp. Papin. princ. 4. consut. 2.* vocat Legem naturalem, quæ totius justitiæ fundamentum est; quæ sicut prohibitoria est, ita & potentior quàm affirmativa illa contraria: Quod tibi vis fieri, alteri feceris. Hoc quoq; dictum tanto honore dignatus fuit Severus Imperator, ut id in exercitu voce Præconis proclamari fecerit, teste *Lampridio in Alexand.* Jure etiam meritòq; addi hoc potest tribus juris præceptis, quæ sunt: Honestè vivere; alterum non lædere; suum cuiq; tribuere.

Arcana Dei Deo relinqvenda, rationemq; captivandam esse docet scriptura: idem docent Ethnici. Huc hoc Anaxandridæ:

Ἀπαντες ἐσμὲν πρὸς τὰ θεῖα ἀβέλτεροι,

καὶ οὐκ ἴσμεν ἑδέν. ο: ad res divinas blenni sumus, nec scimus hilum. Et illud Aristarchi:

καὶ τὸ, ἂν ἴσον μὲν εὖ λέγειν, ἴσον δὲ μή,

ἴσον δ' ἐρευνᾶν, ἐξ ἴσου ἢ μὴ εἰδέναι,

πλεῖον γὰρ ἑδέν οἱ σοφοὶ ἢ μὴ σοφῶν

εἰς ταῦτα γνώσκουσιν: εἰ δ' ἄλλος λέγει

ἀμεινον ἄλλῃ, ἢ λέγειν ὑπερφέρει.

(ο: De rebus istis par loqui, vel non loqui; par jus & ignorantis & quærentis est: Nec qui putantur sapere, plus horum vident inertè vulgo: Si quis autem rectiùs loqui videtur, plus habet solum loqui). Quibus accedit illud Xenophontis: Res divinas super nos esse manifestum est; debetur a. naturæ excellentiori ac potentiori veneratio; at quales sint Dij, tam difficile est repertu, quàm scrutatu nefas. Nam neq; Dominorum naturam, aut actus famulis esse cog-

cognitos oportet, quibus obsequii gloria relicta est. Ad hunc Xenophontis locum videtur respexisse Nazianzenus, cum agens de Christo dixit: fervorum non est disputare de Natalibus Domini.

In Psalmis Davidicis sæpè præcipitur ut Judex rectè judicet sine ulla personarum acceptione. Ita quoq; Phocylides:

Πᾶσι δίκαια νέμειν, μηδὲ κρίσιν ἐς χάριν ἔλκειν.

Μὴ εἴψης πένιῳ, ἀδίκως μὴ κρίνε πρὸς ὄψιν

*Ὡς σὺ κακῶς δικάσῃς, σὲ Θεὸς μετέπειτα δικάσει

o: Omnibus justa tribue, neq; judicium ad gratiam facias!

Ne abjicias pauperem, injustè nec judica personam.

Si enim tu malè judicaveris, Deus te inde judicabit.

De mensurâ justâ ita Phocylides:

Μέτρον νέμειν τὰ δίκαια. καλὸν δ' ὅτι μέτρον ἅπασιν

παθμόν μὴ κρῖναι ἐπερόξυγον, ἀλλ' ἴσον ἔλκειν.

Mensuras tribue justas; modus namq; in omnibus bonus est.

Libram ne pulses alteram, verùm æqualiter trahe.

De mercede mercenarii ita Phocylides:

Μισθὸν μοχθήσαντι δίδε, καὶ μὴ θλίβε πένητα

o: Mercedem mercenario solve, neq; afflige pauperem; secundum versum Hesiodi,

Μισθὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένῳ ἄρκιόν ἐστω:

Quem versum Pittheus, Avus maternus Thessei, Regis Atheniensium, semper in ore habuit.

De Eleemosynâ dandâ ita Phocylides:

Πλῆτον ἔχων σὴν χεῖρα πενητέυσιν ὀρεζόν.

o: Divitias tenens, manum tuam egentibus porrige.

ὣν σοι ἔδωκε Θεὸς, τῶν χεῖρας πρὸς αὐτὸν

o: Quæ tibi Deus dedit, de his egentibus præbeto. Idem paulò

(lo ante:

Πτωχῷ δ' εὐθὺ δίδε μήτ' αὐριον ἔλθεμεν εἴπης.

Πληρώσας στο χεῖρ ἔλεον χεῖρ σὸν πρὸς αὐτόν

o: Mendico da statim neq; cras redi, dicas,

Tuam manum implens misericordiam egenti exhibe.

De verbo Dei ita Phocylides, distingvens inter verbum hominum & verbum Dei:

ὅπῳ τοι λόγῳ ἀνδρὶ τομώτερόν ἐστι σιδήρῳ

Sermo armatura est homini penetrantior ferro.

Et paulò post:

Τὸ δὲ θεοπνεύμα σοφίας λόγῳ ἐστὶν ἄριστος

o: Cæterum sermo à Deo inspiratus sapientiæ est optimus.

Gen. 3.

Gen. 3. v. 19. In sudore vultus tui victum tuum tibi acquires.
Phocylides :

Εργάζεο μοχθῶν ὡς ἐξ ἰδίων βιοτεύεις

ο: Labora sudans, ut de propriis vivas.

Plutarchus : Apud Deum universæ humanæ spatium vitæ atq; adeò præsens momentum nihil est; cùm triginta anni in illius conspectu veluti crepusculum, ne dicam hora, sit matutina. Idem: Deus uniuscujusq; affectum ac naturam haud ignorat, ut pote qvī magis animæ qvām corporis scrutator existit.

Apud Græcos hoc adagium fertur: *ἐκ τῆ καρπῆς τὸ δένδρον γινώσκει*
ο: ex fructu arborē judico. Apud Lucam cap. 6. idem ferè legitur.

Apud Græcos Pittacus Philosophus consultorem suum ad puerosturbine ludentes mittit, à quibus de ducenda uxore proverbio doceatur, audiatq; *τὸ κτὶ σαυλόν.*

Christus Matth. 11. Puerorum citat paræmiam sic in foro ludentium; cecinimus vobis tibiis, & non saltastis. Cui similem est illud Theognidis;

————— *ὅτ' οὐδ' ἔστι ζῆλος ὅσων πάντας
αὐδάνει, ὅτ' ἀπέχων*

ο; Non etenim cunctis placet vel Jupiter ipse, seu mittens pluviam, seu cohibens pluviam

Innumera id genus reperient, qvī sacros & profanos scriptores cum curâ legere volunt. Præterea sententias Salomonis & Syracidis non solum cum Hebræis, verùm etiam cum Græcis sententiis, quæ apud Stobæum & alibi extant, si quis diligenter contulerit, maximam observabit convenientiam.

Inter Latinos scriptores etiam reperiuntur, qvī in hoc doctrinæ genere Græcis vix sunt inferiores, qui ex Græcorum vetustissimorum fontibus pleraq; de moribus scripta hauserunt: sicuti Græci, ac pleriq; Græcorum Theologorum suos de moribus commentarios ab Hebræis acceperunt. Talia sunt disticha Catonis, Publij Mimographi Mimi lepidissimi, nec non aliorum.

Gnomologorum five Gnomographorum duo sunt genera: Gnomographorum duo genera.
Qvidam γνῶμας (ο: sententias) scripserunt: five docuerunt Ethicam per Gnomas. Tales fuere hætenus allegati ferè omnes Gnomographi: Qvidam verò non ipsi gnomas scripsere, sed Gnomas ab aliis (tum Poëtis, tum Oratoribus, tum Historicis & aliis) sparsim inter carmina, orationes & historias scriptas ex illorum scriptis collegerunt, & in ordinem certum redegerunt atq; digesserunt: de quibus nunc dicendum est.

Gnomogra-
phi qui gno-
mas ab aliis
scriptas col-
legere, &
quidem

Græci

Cum n. tantus sit usus Gnomarum, tanta necessitas, tantaq; au-
toritas, ut supra demonstravi, optimi & sapientissimi quique senten-
tias Poëtarum & aliorum Ethnicorum scriptorum, (qui sapientiæ
nomine celebres fuerunt) magno studio collegerunt, conservâ-
runt, & ad omnem posteritatem propagaverunt. Inter quos me-
ritò primas obtinent Athenæus, Plutarchus, Syidas, Phavorinus,
Diogenes Laertius, Michael Apostolius, Stobæus (in Sententiis &
Eclogis), Clemens Alexandrinus, Antonius Melissa & Maximus:
ut & ex recentioribus, Augustinus Steuchus, Jacobus Hertelius,
Michael Neander, Simon Sulcerus, Joan. Camerarius, Andr. Schot-
tus, Hugo Grotius, Aug. Baccherius, Hen. Stephanus, Boëtius Epo
item Jac. Dupertus qui ex Homero *γνώμας* collegerunt, sicut Joan.
Paludanus item Bartholo. Magius ex Isocrate, idem Magius ex Demo-
sthenes, Nic. Liburnius à Platone, Andr. Schoppius à Platone &
Aristotele, Val. Schonbornius ex Poëtis Græcis & alii ex aliis.
Proverbiorum etiam volumen scripsit Aristoteles, teste Laërtio de
vita Aristotelis, quod hodie non extat. In celeberrima illa Biblio-
theca Medicea Florentina reperiuntur adagia Græca MSS. in Fo-
lio cum variis sententiis atq; explicationibus Poëtarum & Philo-
sophorum Græcorum ordine alphabetico scripta ab Arsenio Mo-
nembasco Archiepiscopo ad Leonem Pap. X. Ibidem custoditur,
collectio MS. in 4to proverbiorum Græcorum ex Salomone &
Syracide: Item proverbia & Sententiæ variæ Græcæ MSS. in 4to.

Huc referri debent omnes Philologi, Gnomologi, Polyhistores,
thesauri & Bibliothecæ opulentissimæ & pretiosissimæ, sc: Photii
& aliorum.

In Bibliotheca Medicea occurrunt etiam sententiæ Monasticæ,
ex variis poëtis juxta ordinem alphabeticum dispositæ, impressæ Flo-
rentiæ 1492 in 4to Græcè literis quadratis. Hisce annumeramus
volumen illud amplum & varia eruditione refertum Græcorum
epigrammatum, nec non *ἀντολογία* Hieronymi Megiseri.

Latini

Quemadmodum Stobæus & alii ex Græcis scriptoribus collegē-
re sententias; Sic Gesnerus è Latinis Autoribus (quæ Gesneri col-
lectanea non habemus), Mirandulus & Hen. Boort è Poëtis Lati-
nis, Ad. Barlandus & Val. Rotmarus ex Virgilio, Pet. Lagnerus nec
non Gabr. Prateolus item Bart. Magius & Melc. Junius ex Cicero-
ne, Nic. Kragius ex Livio, Anonymus è Saxone Grammatico,
Adamus Henricus Petri è Marsilio Ficino, Erasmus & Hubertus
Scutæputæus à L. Annæo Seneca Philosopho, Christoph. Ge-
orgi Dibyadius è M. Annæi Senecæ Tragœdiis, Franc. Sweerti-
us à

tius à scriptis Lipsii & à primæ notæ Historiographis, Georg. Cas-
sander à Plauto, Mar. Haineccius è Terentio, Joac. Murmellius
 è Catullo, Tibullo & Propertio, Lambertus Schenkeli è Phil.
Cominæo, Frosardo & Lipsii tr. de constantia, ejusq; libris Poli-
 ticiis, optimè & diligenter collegerunt: Item ex Latinis & Græcis
 Autoribus Dominicus Nani Mirabellius, Bartholomæus Aman-
tius, Abrahamus de Cardes, Franciscus Tortius, Joac. Hilnerus; &
 post hosce Josephus Langius, Fr. Sylvius Insulanus, Laurentius Be-
jerling, Wolfgang. Seberus, Josephus Albertatius, & Joan. Funge-
rus innumeras ferè gnomas nobis communicârunt. Hisce adjungi
 debet Erasmus Roterodamus, cujus adagia in erudito illo adagio-
 rum volumine extant, in quo etiam gnomas selectissimas quasq;
 adhibuit; cujus Epitomen, Erasmo ipso laudante & approbante,
 scripsit Adrianus Barlandus. Post Erasmum adagiorum Centurias
 octo collegit Adrian. Junius, proverbiorumq; farraginem scripsit
Ulpius Cisseus. Post Erasmum quoq; adagiorum epitomen è Ju-
Gentio & aliis edidit Victor Giselinus. Tandem adagia quinqva-
 ginta è jure civili collegit & explanavit Gvilhelmus Gentius, pro-
 verbiaq; Juristarum edidit Georgius Vivienus.

Gnomas veterum Hebræorum conscripserunt varii, inter quos
 primarii sunt R. Mintz, R. Samuel Medinensis, R. Samuel Japhe,
 quibus addi potest R. Benjamin; & ex recentioribus Johannes
Drusius, Joan. Plantavitius, Johannes Johannis Buxtorphii Filius.
 Si qui sint, qui majorem Hebraicarum Sententiarum, Apophtheg-
 matum & Proverbiorum desiderent copiam, quam eam quæ in Flo-
 rilegio Hebraico Buxtorphii & aliorum occurrit, haud difficile erit
 his principiis jam plura addere, & ad Græcorum atq; Latinorum
 imitationem infinitis quasi modis ea augere. 1. ex Talmud (in quo
 plurima adhuc extant quæ non inutiliter excerpti poterunt) & 2.
 ex veteribus, sc. Medraschim, Rabbos, Tanchuna, Mechilta & aliis;
 nec non 3. ex variis scriptis moralibus. sc: Cad Sakkemach R. Be-
chai, Menoras Hammáor R. Isaaci Avuhaf Lusitani, Sepher Haji-
rah R. Jonæ Gerundensis, Sepher Jereim R. Eliaseris Merensis, Or-
chos Cajim, Sepher chafidiu, Sepher Haijaschar, Chovas halle-
vavos, Sepher hammusar, Relchis Chochmah, Toras haadam,
Tzori Haijagon, & aliis. Nec abs re fuerit ad Græcorum & La-
 tinorum exemplum poëticas sententias, seu rhythmis seu metris
 inclusas, adspargere, ut sic etiam Hebræorum hac in parte vis vi-
 deatur: Cujus rei specimina aliqua in Florilegio Hebraico dedit
 filius Boxtorfius. Huc faciet opus Pöericum celeberrimi Hebræ-

3
 Hebræi

orum Poetae R. Emanuelis, cui Titulus **חמברות עמנאל** Mecha-beroth Immanuel. Sic habetur inter Hebraeos celebris ille selectarum margaritarum libellus **מכחר הפנינים** Mischar Happeninim dictus, carmine redditus sub titulo **שקל הקדש** Schekel hakko-desch, sed manuscriptus tantum. Huc item facient libellus **חיים שיערי** Schaare etzchajim, **משלי שועלים** Mischle schualim, **משל הקדמוני** meschal hakadmoni & alii.

4. Arabici. Varias tandem aliarum nationum sententias & adagia scripsere varii: Arabicas **Salomon Ben Gavirol** (ut vult Kimchius; sive R. Jedaia, ut vult Plantavitius); item **Jacobus Gerschovius**:
5. Turcici. Turcicas **Hieronimus Megiserus**:
6. Æthiopici. Æthiopicas **Theodorus Petræus Flensburgo - Holsatus** in notis ad Prophetiam Jonæ Æthiopicè & Latine à se editam:
7. Italici. Italicas **Catharinus Dulcis**:
8. Gallici. Gallicas **Francisc. Eucollus, Petrus Pontanus, Joa. Buchlerus & Franciscus Desruës**:
9. Hispanici. Hispanicas **Hernan Nunniez, Blascus de Garay, Cæsar Oudin, & Ed. Brerewood**:
10. Germanici. Germanicas **Sebastianus Franchen, Joa. Buchlerus, Eugarius Eyrings/ Ioh. Olorinus, Fridericus Petri, Georgius Meier & Tacitus Zegerus**:
11. Belgici. Belgicas **Jacobus Zovitius, Joan. Sartorius & Joannes Catus**; Italicas, Gallicas, Hispanicas, Germanicas & Belgicas simul **Janus Gruterus**:
12. Polonici. Polonicas **Joan. Daubmannus, & Gregorius Cnapius**:
13. Danici. Danicas **Petrus Legista, Anonymus quidam, & Daniel Matras**. Petrus hic in Præfatione libri vocatur **Petrus Laglandicus**, item **Petrus Lolle. Petrus de Laale**, & in titulo **Petrus Laale**, Danicè **Peder Lolle**; interim tamen eum fuisse Gallum aut in Gallia versatum putat Christiernus Petri in notis ad sententias Petri Legistæ fol. 39 & 40. Vocatur etiam cognomento **Legista**, quia fuit non solum divinarum virtutum optimus Præceptor, verum etiam Legifer justissimus, ut patet ex titulo editionis sine notis; ubi etiam dicitur Danorum lux & Doctorum virorum evidens exemplum & specimen. Eum Roëschildia in Scholæ Roëschildensis infima classe sepultum esse percepi ex Affine meo honoratissimo, viro admodum Reverendo & eruditissimo M. Petro Wilhadi, Episcopo Wiburgensi dignissimo & quod idem Rector Scholæ Rœtchildensis fidelissimus Vir Cl. M. Johannes Calundanus se à viris doctis audivisse affirmat. Sententias v. hasce secundum ordinem literarum collegit partim ex sacris &
- jure

jure Canonico, partim ex Sententiis & adagiis Danicis; & editæ sunt primò Latine & Danicè anno 1508 Hafniæ per Gothofridum, nomine Gemen/sine notis, correctæ diligenter per doctos Viros in Universitate Hafniensi; Deinde Parisiis Anno 1515 cum notis Petri Christierni, Magistri Parisiensis & Lundensis Ecclesiæ Canonici, extractis per bonam partem ex annotatis Præbyteri & Præceptoris sui Erasmi Simonis, Roeschildensis Ecclesiæ Vicarii, & recognitis per Jodocum Badium Ascensum, cujus de hisce sententiis judicium notis prædictis est præfixum; Tertiò Aarhusii Anno 1614 Danicè à Iohanne Ioh. Stønning incolâ Aarhusiensi, idq; ordine alphabeticò.

Liber hic in Scholis olim valde communis fuit, ut videre licet ex præfat. edition: sine notis.

Anonymus verò (qui tamen sequentibus literis nomen suum indicare voluit L. P. I. S. R.) proverbia & problemata Danica unà cum sententiis septem Græcorum sapientum, nec non Arithmologica Ioachimi Camerarii, Danicè in 8vo Anno 1611 edidit curavit.

Post Petrum Legistam & Anonymum, Daniel Matras, in Academia Sorana Lingvæ Gallicæ & Italicæ Professor, sententias & proverbia Danica, Gallica, Italica & Germanica collegit & Hafniæ 1633 in 8vo promulgavit.

Islandicas tandem *gnomas* longè ante 600 annos conscripsit Sæmundus Islandus, quas nunc primùm sub Titulo Ethica Odini promulgavi.

In hisce scriptis gnomographis, præter sententias, diversa diversarum nationum adagia sive proverbia leguntur. Etsi verò in aliis lingvis discrimen est inter Sententias & Proverbia, tamen Hebræi appellatione מִשְׁלֵּי *mischle* utrumq; complectuntur: & sicut apud Hebræos מִשְׁלֵּי significat Proverbia, Sententias, Similitudines; Sic quoq; apud Arabes *Mischle* eadem significationis suæ ambitu complectitur, ut docet Tho. Erpenius in Præfat. ad Centur. duas Proverb. Arab. Est a. Sententia breve dictum, continens admonitionem de Moribus, aut descriptionem humanorum eventuum: ut, nosce te ipsum; ne quid nimis. Proverbium v. est dictum vulgi sermone celebratum, figuratè aliquid significans, sive sententiam considerat, sive aliam qualemcunq; descriptionem: ut: Spartam nactus es, hanc orna; oleum & operam perdere.

Præter illam divisionem Gnomographorum in eos, qui ipsi gnomas scripsere, & in eos, qui gnomas ab aliis scriptas collegere & in

Anonymus.

Daniel Matras.

14
Islandici.

*Discrimen
Sententia
& proverbio.*

Gnomographorum alia
duo genera.

ordinem redegere; dividuntur adhuc Gnomographi in Ethnicos
five Profanos & Sacros.

Gnomogra-
phi Sacri.

Haftenus inprimis de Gnomographis Ethnicis, jam de Gnomographis Sacris. Tales sententias multi scripsere extra Ecclesiam & in ipsa Ecclesia, sed omnes libros in hoc genere superant Proverbia Salomonis & Sententiæ Syracidis.

In Bibliotheca Medicea reperiuntur sententiæ sapientum tam ex sacris libris, quàm ex S. S. Patribus & variis Philosophis, de variis rebus à quodam Monacho Georgio collectæ & Græcè in 4to scriptæ: Item collectio diversarum sententiarum ex Sacris & Profanis scriptoribus; cujus titulus est de vita virtutis & malitiæ, juxta Evangelium *ὡς εἰς τὸ δόξεν καὶ κακίας καὶ τὸ εὐαγγέλιον*. In Bibliothecis quibusdam Italiæ quoque custodiuntur Sententiæ notabiles in vitia & virtutes ex Autoribus Sacris, etiam Gentilibus, Autoris innominati: item sermones Amphiloerii Episcopi Iconii de virtutibus & vitiis.

Sermones quoque Theologici ab Antonio & Maximo, Veteribus in Græcia Monachis, ex sacris profanisque autoribus Græcis collecti sunt, qui à Gesnero latinitate donati, & Græcè latinèque editi sunt, vel seorsim, vel conjunctim cum Stobæi sententiis. Sententias etiam Ethnicas & Christianas collegit Dominicus Baudæus, Andreas Eborensis, Tho. Hibernicus, Albertus Magnus & alii. Adagialia sacra etiam edidit Martinus Del-Rio & Andreas Schottus.

Omnes utriusque Testamenti Sententias Hebraicè & Græcè ordine alphabeticò collegit Joan. Plantavitius, easque versione Latinâ & brevi juxta literalem sensum ut & commentariis illustravit, Titulumque hujus libri fecit *Florilegium Biblicum*, quod complectitur non solum adagia, proverbia & morales sententias sed etiam parabolas, similitudines, præcepta, concilia, pollicitationes & minas, aliaque similia ad fidei doctrinam morumque informationem spectantia. Ante Plantavitium gnomologiam Biblicam conscribere *Loa. Zechnerus* & *Loa. Weidnerus*.

Ordines &
modi quibus
veteres Gno-
mologi pro-
posuere &
inculcare
juventuti
suas gnomas.

Ita Veteres, viciniore Origeni, (ut Plato in Philebo scribit) nihil non egerunt, ut juvenus à primis mox annis ad studium virtutis, probitatis, atque honestatis optimis præceptis imbuta, ac exemplis etiam melioribus excitata, assuesceret. Nam aut facienda monere atque fugienda præcipere solebant legibus, à sapientibus viris sapienter scriptis, quæ publicè in festivitatibus & solemnibus conventibus recitabantur, teste Athenæo lib. 14: Aut etiam proposue-
runt

runt sapientissima sapientissimorum virorum scripta, inprimis Poëtarum Hesiodi, Tyrtæi, Phocylidæ, & aliorum, qui gnomas seu consilia de vitæ ac morum gubernatione scriplerunt. Antiquissimis in seculis sapientiæ præcepta non nisi carminibus dabantur: Idq; fecit antiquitas non sine causa; Nam ea quæ versibus continentur, jucundiùs influunt animo & in memoria firmiùs hærent. Postea addiderunt ampliora & proluxiora aliorum scripta; ut Ho-
meri, Euripidis, Sophoclis, & Æschyli: in quibus extare sciebant doctrinas & commonefactiones de omnibus quæ in vita accidere possunt sapienter scriptas, nec non quæ à gnomologis dicta fuere paucioribus verbis explicata.

Ideoq; quia Veteres nec Biblia, nec Sacra scripta habebant, ex quibus docerentur de Dei voluntate, ac omnibus aliis, de quibus homines doceri necesse est: Habebant tamen Poëtarum poemata, quorum pleraq; continebant commonefactiones de vitæ moribus atq; studiorum honesta institutione: ac fuerunt multæ ipsorum sententiæ ex ipsa lege naturæ seu potius ipsius Dei desumptæ, quales pleraq; sunt omnes quæ de moribus ab ipsis sunt præscriptæ.

Et sanè Poëtæ primi Græcorum sapientes fuerunt longè ante Philosophos & Historicos, qui doctrinam de moribus alii aliter tradiderunt. Inter hos principes fuere Linus, Musæus, Orpheus, Homerus, Quintus Calaber, Hesiodus. Multa a. ex Sibyllarum doctrina acceperunt, sicuti id ex multis exemplis planum fieri posset.

Hinc. 1. Agamemnon ad Trojam profecturus, domus & familiæ custodem constituebat Poëtam, qui quamdiu moderabatur omnia in ædibus Agamemnonis, pleraq; rectiùs fiebant, quàm postea, ut docent Homerus Odyss. γ., & Pausanias in Atticis. 2. Præceperunt Veteres ac longè decreverunt, ut tum aliorum sapientum scripta, tum Poëtarum Euripidis, Sophoclis, Solonis, Theognidis, Phocylidis, Æschyli, Tyrtæi, & aliorum ac inprimis Homeri poemata ediscerentur, legerentur, canerentur, & in festiuitatibus, mercatibus, templis, Olympiis, conviviis & aliis omnibus solemnibus congressibus publicè in magna frequentia recitarentur, & in tibiis, Lyra, aliisq; instrumentis canerentur; ut quisq; veluti ex Concionibus Legis naturæ seu potius ipsius Dei, de rectè ac secus factis admonitus ad suos postea melior ipse effectus discederet, moribus deinde ac vita exprimeret, quæ rectè ac seqvenda esse didicisset: Ut scribunt Lycurgus in Orat. contra Leocratem, Plato in Hipparcho, Heraclides in allegoriis Homericis, Athenæus lib. 14. Deipno. Dion. Chrysostomus orat. 27., Plutarchus in Crasso & Lysandro & Nisia, Xenophon in sym-
posi-

3.

Poëtæ primi
Græcorum
sapientes fu-
erunt qui do-
ctrinam de
moribus tra-
diderunt.

1.

2.

posio & alii. Sic etiam antiqui Poëtae Dani, Norvegi & Islandi, dicti Scaldri, Rhythmos five carmina à se composita in epulis aliisq; conventibus solemnioribus vel assa voce, vel interdum etiam adhibito tibicine & Lyrista, decantare soliti fuerunt, non secus ac olim Gallorū Germanorumq; illi Vates quos Bardos vocarunt. de quibus *Ammianus Marcellinus lib. XV. Lucianus lib. 1. Strabo lib. IV de Gallia.* Bardi igitur sicut & nostri Scaldri, nihil aliud fuere quam ποιηταὶ μετ' ὧδ' ἢ ἐπαινοῦς μέγαντες, ut è Possidonio scribit *Athena. lib. 6.* Tales etiam fuere apud Persas Magi, quorum mentionem facit Curtius *lib. 5.* ubi tradit, quā pompā Alexander Babylonem ingressus sit; Magi deinde suo more carmen canentes: Post hos Chaldaei Babyloniorumq; non Vates modò sed etiam artifices cum fidibus sui generis ibant, laudes Regum canere soliti. 3. Tandem sapientissima Poëtarum veterum monita in Templis aureisq; literis in aurea etiam materia describi curabant Græci, quemadmodum de Homeri & Pindari scriptis proditum novimus à Zonara *Tom. 3. hist. suar. & Gorgone Pindari scholiaste in 7. hym. Olymp. &* passim præ templorum foribus horum carmina, tanquam Deo dignas voces, inscribebant. Hinc 4. Barbaræ gentes scripta Homeri in suam linguam transtulerunt, quemadmodum id Indos aliasq; quasdam barbaras nationes similiter fecisse legimus apud Dionem *Orat. 53.* Ac legitur etiamnum hodie Homerus in vulgari seu barbara græca lingua in Latina Germanica & fortè multis alibi aliis.

4.
Homerus in
lingua Indi-
ca legitur.

Poëtae Deo-
rum filii &
filiae.

Veteres itaq; maximè fecere Poëtas, qui ab Hesiodo in *Theognia* μισῶν θεόγονες (ο: Musarum famuli,) à Pindaro μισῶν θεογονες & à Platone in *Lyside* & *Jone* Θεῶν υἱοὶ (ο: Deorum filii) & Θεῶν προφῆται (ο: Deorum Prophetæ) nuncupabantur. Cognominati quoq; sunt Poëtae & Philosophi à veteribus μισοπάτριες θεόληπτοι, μισῶν ἄγγελοι (ut patet ex Theognide in gnomologia,) Deorum antistites, sacrorum expositores, δαδχοφοροὶ, μισοπύργοι ἐνθεοί, κατεχόμενοι, τὰ κτ' μέλη ποιῶντες, καὶ ὑπὸ κελῶν μελιγρότων ἐκ μισῶν κήπων πινῶν καὶ ναπῶν ὑποδρεπόμενοι τὰ μέλη, ἃ ὑμῖν φέρει. Vocantur præterea à sapiente antiquitate ποιηταὶ καὶ φαπληνοὶ καὶ ἱεροὶ χημάτα ἐνθεοί τε καὶ ἐκφρονες θεία μοίρα χησμά δέντες, ὑπερέται θεῶν, πατέρες τε τῆς σοφίας καὶ ἡγεμόνες, δι' ὧν αὐτὸς ὁ θεὸς φθέγγεται πρὸς ἡμᾶς ἐρμηνεῖς τῶν Θεῶν, ὧν καὶ καλὰ ποιήματα θεῖα καὶ Θεῶν αὐτῶν ἐστὶ, ut scribit *Tzetzes Chiliade 13 var. hist.*

Poëtarum
genus quo-
modo exor-
tum secun-
dum Philo-
nem & Edda
autorem

Apud Philonem refertur fabella lepidissima & antiquissima (ut ipse Philo id affirmat), quid Deus, cum condidisset omnia, rogaverit Prophetam quendam an aliquid nondum creatum desideraret?

Re-

Respondisse a. Præconem seu laudatorem operum divinorum desiderari adhuc; ideoq; paulo post genus Poëtarum ac Vatum exortum esse.

Autor verò Eddæ Mytholog. 60. aliam Poëtarum originem nobis tradit hisce verbis: *Dii inimicitias cum populis, qui Vaner dicebantur, diu foverunt: Sed tandem hac ratione pacem inter se constituerunt. Utraq; pars ad vas quoddam accedens sputum in illud miserunt. Ne verò hoc pacis Symbolum interiret, Dii antequam discederent, hominem inde formarunt, qui Rvaser vocatus est. Hic adeò scientia plenus erat, ut de re nulla quæstio illi proponeretur, ad quam respondere expedire non posset. Terras idcirco lazè peragrans, sapientiam homines docuit. A Nanis a. quibusdam (quorum nomina fuere Fialarus & Galarus) amicè invitatus, tandem interfectus est. Abeno uno, Odræer dicto, & vasis duobus, Son & Bodn appellatis, sanguinem ejus profluentem exceperunt, eumq; melle miscuerunt, unde mulsum factum est, ex quo qui biberit, Poëta & multarum rerum peritus evadit. Hæc ille.*

Ut autem sententiæ sive brevia veterum Sapientum dicta hominibus commendata redderentur, sicut Lex ipsa summi Jovis & rectæ rationis concio, ab ipsis quoq; Veterum Diis & ipse Apolline usurpata sunt, cujus vocem, monita, oracula veteres tanti fecerunt, quanti se ipsos nunquam faciendos esse putarunt, ut patet ex Herodoto, Thucydide, Pausania, Xenophonte & aliis authoribus, imò etiam è Patrum scriptis.

Poëtarum
gnomæ sive
versus à Diis
etiam usur-
pati ut homi-
nibus com-
mendaren-
tur.

Sic Hesiodi versus, qui reperitur in I. ἐργ. καὶ ἥμ. (quo piorum posteritati Deum benefacere scribit) apud Herodotum lib. 6. & apud Pausaniam lib. 8. in Arcadicis legitur inter oraculorum versus, qui Glauco Spartano, sed perituro, redditi sunt. Versus hic est:

Ἄνδρες δ' ὁρκεῖται καὶ μετοπίσθεν ἀμείνων

Sic Phocylidæ versus (quo ad Labores hortatur homines) ab Apolline Milesio usurpatus est. Versus hic est:

ὅτιν ἀνδρὶ καμιάτῃ πέλει ἀνδράσιν ὁπότες ἔργον.

Theognidis versus (de votis bonorum, de quibus tum Plato tum alii aliter senserunt; sc. Plato de Legib. 2. item lib. 1. ibidem, item in Gorgia, Aristoteles lib. 1. ad Eudemium) in vestibulo templi Apollinis in Delo scriptus fuerat, teste Aristotele lib. 1. Eth. ad Nicomach. Versus hic est:

Καλλίστην τὸ δικαιοτάτην, λαῶσιν δ' ὕμναίνῃ

Inscriptio Templi in Epidauro, civitate Achajæ supra Corinthum sita, apud Clementem Alexandrinum lib. 5. σρωμάτ. hæc est:

ἀγνὸν γὰρ, νηοῖο θυώδεσσι ἐντὸς ἰόντα,
ἐμμελῆαι

Oraculorum
versus sen-
tentiosi

Similia multa alia ab Apolline verè & sapienter sunt edita; quibus hominibus hanc brevem de moribus & pietate doctrinam studuit commendare: qualia sunt hæc sequentia:

Oraculum Dodonæum respondit Atheniensibus de Exulibus & pauperibus amicè tractandis:

Μήδ' ἰκέτας ἀδικεῖν, ἰκέται ἱεροί τε καὶ ἀγνοί

extat hic versus apud Pausaniam lib. 7. *Descript. Græc.*

Oraculum Serapidis respondit Thulidi Regi Ægyptio, cum de Deo vero & se potentiore sciscitaretur:

Πρῶτα θεός, μετέπειτα λόγος, καὶ πνεῦμα σὺν ἀνθρώποις

extat hic versus apud Svidam in *Thulide*.

Oraculum Delphicum respondit Cræso, Regi Lydorum, cum quæreret quomodo vitam perpetuò beatam exigeret:

Σαυτὸν γνώσκων ὁδῶν κροῖσε περὶ σέως

extat hic versus apud Xenephont. lib. 7. *Cyropæd.* & apud Herodotum lib. 1.

Alia Similia multa sparsim apud Svidam, Stephanum de Urbibus, Pindari Scholasten, Ælianum, lib. 3. *var. histor.*, Pausaniam lib. 4. & alios leguntur.

Libri continentes
oracula Sibyllina

1.
Philosophici
Græci & Latini.

2.
Rhetorici
Græci & Latini

3.
Historici
Græci & Latini

4.
Medici.

5.
Philologi.

Oraculorum quoque & Sibyllarum voces, Epigrammata, Symbola, monumentorum, templorum ac ædium inscriptiones Epithaphia Sententiosa & hujusmodi (deperdito plerumque temporis injuriâ ipso opere integro) leguntur apud Philosophos, Aristotelem, Platonem, Xenophontem præcipuè autem in libris quatuor de dictis & factis Socratis, item in Luciani 170 opusculis; & apud Latinos, Senecam & Apuleium: apud Rhetores, Demosthenem, Aristidem, Dionem, Chrysostomum, & quos in uno volumine Aldus Venetiis olim conjunctos edidit, Lycurgum, Antiphontem, Lyfiam; & apud Latinos Ciceronem, Quintilianum & Plinium: apud Historicos Herodotum, Thucydidem, Diodorum Siculum, Zonaram, Nicetam Choniata, Josephum, Dionem Cassium Nicæum, Pausaniam Philostratum, Strabonem, Heliodorum; & qui Latinè scripserunt, Svetonium & cæteros, qui Cæsarum vitas condiderunt, quos Erasmus conjunctos edidit: apud Medicos etiam, inter quos Principatum tenet cum Hippocrate Galenus: apud Philologos, Athenæum, Plutarchum, Svidam, Stobæum, Ælianum, Laërtium, Pollucem, Stephanum, & in opere illo Epigrammatum Græcorum amplo & egregio; & inter Latinos Gellium cum

Ma

Macrobio; quibus addimus qui Proverbia exposuerunt, sc: Zenodotum, Apostolium Byzantium, Diogenianum, & in his principem Erasum; ex recentioribus Caelium Rhodiginum, Augustinum Steuchum & Pierium: apud Grammaticos & autorum maximè Poëtarum interpretes quales sunt; Phurnutus, Maximus Tyrius, Heraclides Ponticus, Proclus Lycius: ii item qui in Homerum, ut Eustathius, commentaria scripserunt, & qui exposuerunt Pindarum, Theocritum, Lycophronem, Apollonium, Aristophanem, Aratum, Hesiodum, atq; Dionysii orbis descriptionem; & de Latinis sunt, Priscianus, Charisius, Sopper, Nonius Marcellus, Festus Pompejus, Marcus Varro; & qui de veteribus commentariis exposuerunt Terentium, Virgilium & Horatium, sc: Donatus Servius, Acron, & Porphyrio: apud Theologos etiam Græcos, Clementem Alexandrinum, Iustinum, Philonem, Synesium, Eusebium, Theodoritum & Theophilum.

Theologi
Græci.

Παράδειγματική (α: exemplaris) ratio docendi est, quæ præcepta exemplis propositis illustrat, ut fit in Historiis, Tragediis, Comædiis, poematis heroicis Homeri, Parabolis, Apologis sive fabulis, Enigmatibus, Tabulis hieroglyphicis, Symbolis & Emblematicis.

II. ratio docendi Ethicam quæ est ἠθικὴ δειγματική.

Nam cum bellis & mutationibus regnorum, quæ crebræ erant, mores hominum deteriores fierent, nec amplius nudis præceptis & sententiis flecti ad virtutem possent, Sapientes apud Ethnicos in positis spectaculis scenicis animos hominum ad modestiam & reliqua virtutum officia flectere conati sunt.

Origo huius rationis.

In his spectaculis graves sententiæ de moribus Iambico carmine, quod proximè accedit ad usitatam loquendi formam, comprehensæ, insigni grandiloquentiâ & mirâ gestuum varietate recitatae sunt & horribilia exempla poenarum contemptæ pietatis & iustitiæ, ex historiis Regum & magnorum Ducum desumpta, proposita sunt; quas Tragedias nominarunt, quæ aliis fabulis longè sunt vetustiores, ut Aristoteles & cum hoc Donatus scribunt; quarum autorem esse Epigenem Sicyonium (à quo Thespis decimus sextus extiterit) docet Suidas. Tales Tragediæ sunt Æschili, Euripidis, Sophoclis, L: Annei Senecæ, Guiljelmi van den Nieu Landt, Lævini Brechti, Melchi. Daelhemii, Nicolai Vernulæi, Petreii Tiaræ, Petri Lanffelii, Petri Philicini, Petri Scriverii, Phil. Bosqvieri, Rochi Honardii, Ioa. Angeli, Ioa. Avianii, Mart. Bellici, Geor. Buchmanni, Geor. Calamini, Tobia Coberi, Lud. Crucii, Mart. Anto. Delrii, And. Fabricii, Ioa. Forsteri, Hugonis Grotii, Heinr.

Tragediæ.

Tragediarum scriptores.

Hirtzwigii, And. Hoii, Georg. Holonii, Mich. Hospeinii, Ioa. Iacomoti, Sam. Iunii, Leodii, Geor. Macreopedii, Corn. à Marca, Coriolani Martirani, Bern. Mollerii, Tho. Naogeorgii, Franc. Pigri, Ioa. Franc. Quintiani, Franc. Sartoris, And. Saurii, Iosephi Scaligeri, Ioa. Scholvini, Iac. Schopperi, Bernardini Stephani, Anto. Thylessii, Andr. Wunsti, Hier. Ziegleri & aliorum.

Comœdiæ.

Magis verò ad voluptatem audientium comparatæ fuerunt Comœdiæ (quarum repertor est Phormus cum Epicarmo, teste Suida) quæ erant privatorum hominum ludi, in quibus Parentes, liberi, servi, mulierculæ, lenones introducebantur & in horum factis & sermonibus, tum vitæ communis imago proponebatur in periculis & casibus inexpectatis, quorum tamen exitus plerumque læti erant; sicuti contra Tragœdiarum quidem principia læta, exitus verò tristes atque horrendi proponebantur. Tales comœdiæ

Comœdiarum scriptores.

sunt Aristophanis, Menandri, Iac. Hertelii, Plauti, Terentii, Lazari, Iani Hauteni, Iodoci Scollardi, Melchioris Daelhemii, Petri Papæi, Petri Vladevacci, Polycarp. de Hertoghe, Corneli Schnæi, Ioa. Aviani, Franc. Beucii, Barth. Cimbriaci, Hen. Knaustii, Alex. Conniberti, Mich. Crameri, Dan. Crameri, Corn. Croci, Balth. Crusii, Petri Diesthemii, And. Dietheri, Franc. Emoli, Ioa. Fori, Ioa. Foxi, Iac. Frachæi, Nicod. Frischlini, Gui. Gazæi, Gui. Gnaphæ, Rud. Gvaltheri, Mart. Hayneccii, Eli. Herlichii, Ioa. Hildebrandi, Ægid. Hunnii, Corn. Laurmanni, Alb. Leonini, Ioa. Lorchii, Geor. Macropedii, Coriolani Martirani, Iusti Meieri, Ioa. Ment, Georg. Mylii, Geor. Pontani, Ioan. Reuchlini, Theod. Rhodii, Ioa. Sapidi, Abrah. Saurii, Corn. Sconæi, Materni Steindorfer, Christ. Stumelii, Iac. Vivarii, Alber. Wighgrevii, Barth. Zamberti, & aliorum.

Tragicomœdiarum scriptores.

Tragicomœdias scripserunt Gabriel Ianseni⁹, Phil. Morus, Hermannus Kirchnerus, Hiero. Zieglerus, Iacob. Schopperus, Ioa. Avianus, Ioa. Carbonirola, Gvilhel. Grapheus, Mich. Hiltprandus, Herman. Kirchnerus, Ioa. Lucienbergius, Corn. Schultingus, Nicol. Grimoaldus & alii.

De Comœdiarum utilitate Cicero præclare inquit in Orat. pro Roscio Amer: *Hæc conficta arbitror à Poëtis esse ut afflictos nostros mores in alienis personis, expressamque imaginem nostram vitæ quotidiana videre-mus.* De Comœdiarum differentiis cum alii multi, tum imprimis Aristoteles, Gyraldus, Erasmus, Polyd. Virgilius, & alii scripserunt: quæ de re etiam extat fragmentum Græcum Platonis ab Hertelio Latinè redditum inter sententias Hertelii statim in initio.

Inter exemplorum scriptores alij particularem quendam titulum enarrarunt ut qui de rerum inventoribus, de claris Oratoribus, de Poëtis, de Grammaticis, de claris mulieribus, de viris bellica virtute illustribus scripserunt; quorum catalogum ex Bibliotheca Contr. Gesneri Studiosi petere possunt: alii omnis generis exempla collegerunt, ut puta Ælianus, Parthenius, Val. Maximus, Plinius, Polyenus, Sex. Iul. Frontinus, Cornel. Nepos, L. Domitius Brusonius IC., Lucanus, Alex. ab Alexandro IC., Nic. Hanapius, Nic. Ericeus, Ioan. à S. Geminiano, Marulus Spalatensis, Ioan. Bapt. Campofulgus, M. Ant. Sabellicus, Ioan. Bapt. Egnatius, Gvido Biturienfis, Ioan. Ravisius Textor, Bartholo. Amantius IC., And. Eborensis, And. Hondorf, Henr. Canisius, Magdeburgenses Theologi, Speculum Mancinelli, Matt. Castritius, & Geo. Fabricius, Gvilh. Peraldus, Adri. Vanderborchius, Sparanus, Paulus Frich, Fran. Schottus & alii.

His addi possunt Joa. Boccacii Decameron, Petr. Messiaë sylva variarum lectionum, noctes Franc. Straparolæ, facetiaë Poggii, & Bebelii, locoferia Germanica Ioan. Pauli Monach. Columbariensis.

Post hoc exempla omnium ferè quæ in hominem cadere possunt, bonorum aut malorum historica, Ethices præceptis accommodata, collegit primò Contr. Lychoftenes; Postea Theod. Zvingerus qui omnes exemplorum Rhapsodos & copia & dispositione superat. Nam omnium Rhapsodorum, qui ad ejus ætatem scripserunt, exempla in suos locos artificiosè digessit, & præterea quæ ab aliis intacta fuerunt, ex optimorum Historicorum scriptis deprompta in hoc ejus theatro reperiuntur; quod collectum est ex Historicis, Rhapsodis, qui exempla ex Historicis variis collegerunt, ex Comicis, Tragicis, Poëtis, Fabulis: Ita ut in hoc Theatro non tantum vera exempla sed ficta quoque & fabulosa occurrant. Sunt in hoc Theatro etiam exempla religiosa quorum maxima pars desumpta est ex Marcilo.

Verustissimi autores præcepta de moribus & Republica tradere solebant per comparationes, sive plenas, quas Rhetores propriè *ὑποβολαὶ* vocant; sive decurtatas, easque sumptas aut à rebus planè fabulosis, qualis est illa de arboribus, oliva, vite, carduo, Lib. I. Judic. 9, v. 8. & de Paliuro & Cedro, 2. Paralip. 25, v. 18. de Accipitrè & Luscinia apud Hesiodum, Demosthenis de lupis, canibus & ovibus; Menenii de membris humani corporis: aut à rebus verisimilibus; qualis illa Nathanis ad Davidem, & pleraque Christi parabola.

Has comparationes decurtatas Antiqui vocabant αἶνες; postea Apologi dici cœperunt: Et quia contracta fabella sit παροιμία, ideo per abusionem, quas alii Evangelii scriptores ᾠδὲ βολαὶ vocant, *Johannes cap. 10. v. 6. cap. 16. v. 25. & 29.* vocavit παροιμίας. Contra apud Matthæum *cap. 15. v. 16.* vocatur ᾠδὲ βολή, quæ revera est παροιμία. Ab hoc frequente comparationum & fabellarum usu omnis sermo à vulgari recedens apud Hebræos לְשׁוֹן דְּבָרִים dici cœpit, ut *Ezech. cap. 20. v. 49*: Neq; verò figurata tantum oratio, sed & simplex, quæ modò præceptum aliquod utile contineret. Hinc Hebræis לְשׁוֹן & Græcis ᾠδὲ βολαὶ inscribitur liber, qui proverbialia Salomonis continet: Et Hellenistæ (qui ad Hebræum sermonem, quàm proximè accedere malunt, quàm Græci sermonis elegantiam sequi) vocem לְשׁוֹן lib, 1. *Sam. cap. 24. v. 14.* vertunt ᾠδὲ βολῶ; dum Latini interpretes vertunt Sententiam, & Avus meus p. m. Ioh. Paul. Resenius Danice Ordsprock: proverbium, dictum proverbiale.

Parabola-
rum genus
duplex.

Præterea parabolarum genus est duplex: unum δημῶδες, quod tritas & vulgares similitudines complectitur: Alterum ἱερὸν: sacrum, hoc est è sanctiori quadam & magis arcana doctrina depromptum. Tales sunt parabolæ sacræ, quæ continentur libro *Causini, qui inscribitur Polyhistor Symbolicus*:

Hæc non est nova scribendi ratio, quæ illustres aliquot historiæ rebus moralibus accommodantur. Auctores habet gravissimos, *Platonem, Dionem Prusæum, Maximum Tyrium & cæteros*, quorum oratio his Parabolarum illuminata stellulis longè majus habet aucupium suavitatis. Sancti quoq; Patres, ut *Basilius & Ambrosius* in Hexameris, sæpe res naturales efformant in Ethica Symbola, quæ ad vitam instituendam, moresq; regendos pertinent. Plenissimè hoc argumentum professus est divus *Epiphanius* in suo Physiologo sive interpretationibus, quas cum *Clementis Alexandrini* Symbolis conjunxit *Causinus* in sua Symbolica Ægyptiorum sapientia, qui quoq; *Epiphani* vestigiis insistens duodecim Parabolarum historiarum libros pertexit, sub Titulo *Polyhistoris Symbolici*; quos adjunxit suis observationibus in *Hori Hieroglyphica*.

Parabola-
rum usus.

Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromat. de Parabolarum dignitate, fructu, jucunditate sic paucis verbis censuit: Utilissima est symbolica interpretationis forma ad res permultas: Nam juvat & ad rectam Theologiam, & ad Pietatem, & ad demonstrativi generis orationes ad brevitatē deniq; exercitationem speciemq; sapientiæ. Hæc ille. *S. Augustinus. Epist. 119. de Parabolis historicis ita judicavit: Si quæ autem figura similitudinem non tantum de cælo, & de sideribus, sed etiam de infe-*

riori

riori creatura ducantur ad dispensationem Sacramentorum, eloquentia quædam est doctrina salutaris movendo affectui discipulorum accommodata à visibilibus ad visibilia à corporalibus ad spiritualia, à temporalibus ad æterna.

De Nomine Parabolarum vide Salazar. qui interpretatus est **parabolas** seu **Proverbia Salomonis**. Parabolarum nomen.

Parabolas Biblicas & Sacras collegerunt Orth. Brunfelsius, Lævinus Lemnius, Joh. Zechnerus, Joach. Zechnerus, Adrian. Wandarburchius, Anton. Archiepiscopus Florentinus, Alardus Amstelodamus, Joa. Goncalerus, Joa. à S. Geminiano: quibus addi debet Joan. Dadræus, qui similia ex omni propemodum antiquitate tam sacra, quam profana conscripsit; Item Henr. Sommalius. Sic quoque ex Philosophia Alanus de Insulis, ex Veteribus Poetis Alexand. Candidus, & ex Lipsio Nic. Stochius similitudines collegerunt. Similia etiam ab Erasmo Roterodamo collecta sunt, (ex quibus præstantiora selegit Georgius Major, & in hæc eadem annotationes & indicem scripsit Joa. Artopæus); deinceps à Lychoffene magna accessione aucta & in ordinem alphabeticum redacta, unâcum Theod. Zvingeri methodo similitudinum. Librum unum Parabolarum scripsit Aristoteles, teste Laërtio in vita Aristot. qui liber hodiè non extat. In Bibliotheca Medicea reperitur Zenobii epitome similitudinum collectarum ex Didymo & Tarrato juxta Alphabetum impress. Florentiæ in 4to Græcè. Libri parabolarum Hebraici extant sequentes: **אֲמָתַי כְּנִדְגָלוֹת** Ajumah chanidgaloth, auctore R. Isaac Onkinira; **מִשְׁלֵי סַנְדְּרָבָר** Mischle sandravar; **מִשְׁלֵי שׁוּעָלִים** Mischle schualim, parabolæ seu fabulæ vulpium, Auctore R. Berachia Ben-Natronai.

Odo etiam Aurelianensis scripsit Parabolas, quæ MSS. olim Antuerpiæ ad S. Michaëlem extabant, ut notat Bunderius in Indice.

Veteres Fabulis & picturis, quibus omnia involuit antiquitas, ad considerationem & explicationem rerum, quæ proponebantur, exuscitare voluerunt: *ὅτι τοιαῦτα χειροποιεῖ τ' ψυχὴν ὁπρὶ τοῦ θαυμάζεσθαι καὶ ζητεῖν*, ut scripsit Maximus Tyrius. Hinc aliæ fabulæ ex Phycis quibusdam rationibus; aliæ ex historiis sunt desumptæ atque confictæ; quemadmodum id demonstrant Macrobius, Lactantius, ipsorum etiam Poëtarum, (ut Homeri, Calabri, Pindari, Apollonii, Lycophronis, Theocratii,) narrationes ac horum interpretum expositiones; Nonnullæ sunt ex Sac: Script: petitiæ.

Sic Pterelæ fabula ex Samsonis historia facta esse videtur. Apud Lycophronem est quædam nomine Comætho, filia Pterelæ de Pelopidarum familiâ, quem Pterelam Neptunus inexpugnabilem

lem fecerat, quamdiu in capite coma illius aurea, quam ipsi dono dederat, non abraderetur: quam Comam filia Comætho, an ore hostis flagrans, cum abrasisset, Patrem Pterelam hostibus prodidit. Tryphiodorus in Poëmate de excidio Trojæ facit hanc filiam Tydæi, ejusq; Comæthonis Maritum Ægialeum & ejus Camæthonis filium Cyanippum. Ita quoq; immolatio Iphigeniæ ex Biblica historia desumpta est. Agamemnonem in Aulide filiam suam Iphigeniam mactâsse scribit Euripides, ut & Dianam placaret & mare Græcis navigabile efficeret. Sic Ethnici è sacris literis Abrahami historiam ad vanissimas nugas detraxerunt, ut animadvertit *Interpres Anonymus Pindari*. Nam pro Abrahamo Agamemnonem, pro Isacco Iphigeniam, pro ariete cervam substituerunt: Vel fortè illa immolatio Iphigeniæ desumpta est ex historia illa sacra, quæ est de eo qui votum fecit, se velle offerre Deo eam rem quæ ipsi occurreret, & factum est, ut eum exceperit Filia ejus. De fabularum & earum differentiis vide Petrum Menenium.

Fabularum
scriptores,
Græci, Latini,
Hebraici,
Arabici, Germanici,
Dacici.

Earum verò originem ab Æsopo Phrygio & ab Hesiodo de Luscinia atq; Accipitre retulit M. Fabius. Fabulas sive Apologos Æsopi (quos pueri apud Veteres ediscebant) Maximus Planudes Monachus Constantinopolitanus collegit; quos carmine Græco expressit Socrates, teste *Plutarcho & Laertio in vita Aristotelis*, carmine elegiaco reddiderunt Luc. Lossius & Caro. Vtenhovius, Carmine hexametro expressit Hier. Osius, Carmine v. Latino sed antiquo & incerto autore redditos edidit Jun. Christo. Verpelius, oratione solutâ explicavit Joach. Camerarius & versibus Gabr. Faernus. E Lingva Græca seu Arabica in Hebræam traductæ sunt fabulæ Æsopi, Auctore Anonymo, dictæ *חידות איופיו* *Chidoth Ezopito*.

æ: ænigmata Æsopi. Apologos etiam scripserunt Cyrillus, Eustathius, Gab. Jansenius, Eilhardus Lubinus, Nonnus, Nic. Berbanus, Tho. Bonius, Erasm. Albertius, Joh. Walchrius & alii. Hisce adduntur Mythologiarum scriptores Græci veteres: sc: Hesiodus, Apollodorus, Phurnutus, Palæphatus, Ant. Liberales & alii: item Latini, Hyginus, Planciades, Fulgentius, Firmicus, Jac. Brasica & alii. Natales etiam Comes in libris decem Latinè scriptis omnia propè naturalis & moralis Philosophiæ dogmata sub antiquorum fabulis contenta fuisse demonstravit. Mythologia Musarum à Geofredo Linocrerio facta est, sicut Deorum à Burchardo Pylade. Thesaurum propemodum omnium fabularum Poëticarum conscripsit Faustus Sabæus. Phædri fabulas cum animadversionibus edidit Joa. Meursius.

Lo-

Locmannus Doctor & Propheta Mahomedicus (*de quo videri potest Surata Alcorani 31*) conscripsit Arabicè fabulas Æsopicis non dissimiles, quas unà cum interpretatione Latinâ Tho. Erpenius edidit. R. Isaac Ben Salomonis (qui obiit An. Chr. 1268) librum Proverbiorum & Fabularum veterum Rabbiorum collegit, qui vocatur *משל הקדמוני Maschal hakkadmoni*. Talis quoque liber extat Germanicus, dictus *Meiniche Foss* / plenus fabulis & exemplis notatu dignis sub historiâ Vulpis, quem in Danicam linguam transtulit civis quidam Hafniensis, nomine Hermannus Welger/eumque cum figuris in 4to edì curavit Lubecæ An. 1555. Aliàs fabulæ Vulpium numero 107. excusæ Mantuæ in 8vo leguntur in libro *משלי שועלי Mischle Scualim*, autore R. Berachia Ben-Natronai. De fabula Teumessia Vulpis vide Camer. *in proem. Chronol. Nicephori pag. 22.*

Ænigmatum inventio, griphorumque lusus magnam habent antiquitatis commendationem, ut qui penè cum ipsis antiquæ sapientiæ incunabulis cœpère. In eo genere celebris fuit Cleobulina, sive Eumetis Cleobuli filia, cujus etiam scirpi fluxuosis ambagibus intorti ad Ægyptiorum Regem & sapientes deferebantur. Ænigmatum inventio.

Multi Gryphum cum Ænigmati confundunt. Julius tamen Pollux in *Onomastico*, postquam quæstiones convivales in duas partes distribuit, sc: in Ænigma & Gryphum, ita scribit: *καὶ εἶχε τὸ αἶνιγμα παιδικόν, ὃ ἔστι γρίφον καὶ παρδόν*: quibus verbis innuit Pollux Ænigma jocosum fuisse, Gryphum v. præter jocos res etiam serias habuisse. Sed hæc levi fundamento dicuntur: Nam Clearchus apud Athenæum cum griphum definiret, statim initio definitionis dixit *γρίφον λόγον εἶναι παιδικόν. 2*: Gryphum jocosum esse sermonem. Inter Ænigma & Gryphum differentia.

Rectè ergo utramque definitur *δένος καὶ σκολῶνός λόγος 2*: sermo implexus & obscurus; cujus varia sunt genera. Ænigmati definitio.

Primum genus Ænigmatum sive Griphorum fuit in verbis simplicibus. Sic Philideus Comicus ænigmaticè Aërem expressit per nomen βέδον, Ænigmatum 4 genera

ἐλκεν τὸ βέδον σωτήριον προσεύχομαι:

Simias Rodius Mare nominat ζαψ, & Cleanthes Philosophus Solem appellavit Plectrum.

Secundum genus Ænigmatum est eorum, quæ versantur in literarum ac syllabarum tenuiculis quibusdam & puerilibus aucupis; ut si pronunciare jubeamus Piscis aut Plantæ nomen quod incipiat ab Æ; vel recitari versum, qui unam quandam literam aut ha-

habeat, aut non habeat, (tales sunt quos αἰνίγματα grīphos vocant); si petamus dictionem versibus accommodatam, cuius initium sit βα; ut βασιλεύς; aut cuius finis sit ναζ, ut Καλλιόναζ; aut dividamus nomen in varios sensus: ut vastus in vas & tus.

3 Tertium erat fermé Dialecticum, in flexuosis contrariarū propositionum ambagibus: quale est illud Piscatorum de Pediculis:

ὅας' ἐλομεν λιπόμεθα' ὅας' ὅκ' ἐλομεν φερόμεθα.

4 Quartum & certè gravius ænigmatum genus est, rei alicujus obscura & figurata descriptio; quale est illud de Cinara:

Ἐγκέφαλον Φορέω κεφαλῆς ἅπερ εἰμι ἡ χλωρὴ

Αυχέν & ἐκ δολιχῆς γῆθεν ἀερομένη.

Σφαίρη δ' ὡς ὑπερ' αὐλὸν ἐρείδομαι. ἦν δὲ μοι τρύφης,

Ἐνδὸν ἐμῶν λαγόνων μητρὸς ἔχω πατέρα.

Nullum mi caput est, cerebrum tamen alta virentem

E Terra cervix surgere sponte facit,

Ut globus in teretri consisto stipite, quare

Matri habent in se viscera nostra Patrem.

Ænigmatum
usus apud
Veteres &
Danos.

Ita fuit usitatum veteribus, ludere hujusmodi ænigmatibus & quæstionibus in convivii recitatione etiam versuum, in quibus seu sigma nullum, seu alia quæcunq; litera ab ipso nominata, non inesset; seu ut quam in literam versus desuisset, ab eadem incipiens alius versus recitaretur; quem morem etiam hodie à maximis doctissimisq; viris observari quandoq; novimus in deambulationibus aut peregrinationibus, ne ullum tempus malè ipsis pereat; imò ante paucos annos eundem morem servavere in Schola Hafniensi, in primis in sexta ejus Scholæ classe, singulis annis die S. Thomæ, quo ita versibus hujusmodi certaverint, ut qui victus tandem fuerit creatus sit *Juſe Ronge* / idq; non sine magna contumelia. Exercebantur quoq; magni Reges hujusmodi ænigmaticis quæstionibus, quas inter se invicem mittebant aliis solvendas alii, propositis præmiis, mulctâq; si qui non solvisset; ut patet ex *Athenæo lib. 10*, *Hesychio in dictione γρυφῆς*, *Theophilo. lib. 3. contra gentes*, *Joseph. de antiq. Judæ. contra Appion*, *Josepho Judæo lib. 8. ἀρχαιολογίας*, *Plano in vita Æsopi*, & *Plutarcho lib. qui septem sapientum convivium inscribitur*.

Ænigmatum
scriptores
Græci, Latini,
Hebræi,
Gallici, Hispanici &
Islandici.

Ænigmata sacra scripserunt *Joa. Bohemus & Sim. Rhorus*; Profana verò *Joa. Lauterbachius, Jul. Cæs. Scaliger, Eobanus Hessus, Adr. Junius, Joa. Loricus, Joa. Pincierus, Nic. Reusnerus, IC. & Melch. Stalschmid*: Sacra & profana *Joa. Heidfeldius*. Hisce addipossunt centum ænigmata Latina Symposii quæ reperi-

untur in Caussini Symbolica Ægyptiorum sententia pag. 219 ad pag. 237: Item ænigmata Adr. Junii, Alex. Sylvani, Ekeberti, Jacobi Eyndii, & aliorum. Extat etiam Liber ænigmatum Lil. Greg. Gyraldi, in quo tum pleraq; veterum Græcorum ænigmata à se exposita referuntur, tum alia etiam à jam citatis Autoribus non diversa commemorantur. Ænigmata Gallica & Hispanica conscripsit Alex. Sylvanus. Inter Hebræos libri ænigmatici sequentes extant: פֶּסֶם יְשָׁרָי Sod Feschartim 3: Secretum rectorum, auctore R. Juda Mutinate; חֲזוֹן אֱלֹהִים סֵפֶר חֲזוֹן Chazon seu Sepher Chazon 3: visio sive liber visionis, aut. R. Jacob. Ben Iudæ; יִצְרָח Fetzirah, Liber, qui Abrahamo Patriarchæ à nonnullis tribuitur, ab aliis verò R. Akiuæ paulò post Massoretharum tempora. Islandica quoq; Ænigmata 30 quæ Odinus enucleanda fertur olim Regi Danorum Heidrico proposuisse, unà cum versione Latinâ, item alia 40 Islandicè & Latinè scripta, à Cl. Wilh. Wormio hodiè possidentur.

Symbolicæ Hieroglyphicorum scientiæ prima semina ab Hebræis profecta sunt. Nam Alexander in Historiâ Judaicâ ait: Abraham in Heliopoli cum Sacerdotibus Ægyptis vixit, à quo illi Astrologiam didicerunt, quam se ab Henoch longa annorum successionem propagatam accepisse profitebatur. Hinc credibile est cæterarum quoq; scientiarum semina per Abrahamum sparsa, Velis Symbolorum & Ænigmatum, quibus omnis antiquorum sapientia adumbrata fuit, non caruisse. Accedit quòd Deus hunc Mundum ex tot creaturarum varietate coagmentatum, quasi Scenam, variis imaginibus distinctam primorum hominum oculis objecerit, ut per creaturas, velut per nubeculam, intermicantes Divinitatis radios intuerentur. Hinc Epictetus dixit ὅτι Θεὸς σύμβολα inesse animis hominū, quæ Deus nobis hominib' per tot objectas sui species inurit.

Primi hominum post Hebræos Ægyptii Hieroglyphicorum scientiam præter cæteros impensius excoluerunt, & per varias disciplinas pervagati se exquisitis ingenii inventis nobilitarunt. Hæc n. scientia apud ipsos inter arcanas numerata est disciplinas, & paucis iisq; nobilibus Sacerdotum ingeniis celebrata, eaq; Moses apud Ægyptios ipso imbutus fuit, cum illum Act. 7. v. 22. eruditum omni sapientiâ Ægyptiorum Sacræ dicant Literæ: quam rem plenius explicat Philo in lib. de vita Moysis; Vide etiam Clementem Alexandrinum, qui totam hanc Sapientum & Sacerdotum Ægyptiorum seriem disertissimè tradit Stromat. lib. 6. pag. 456.

Hieroglyphicorum origo ab Hebræis.

Hieroglyphicorum propagatio ad Ægyptios.

Plato in Philæbo literarum Ægyptiorum inventionem tribuit Theuto sive Taauto, quem hujus generis primum Doctorem facit Philobiblius, qui Sachoniatonis authoris antiquissimi accuratissimâ, ut ait Eusebius lib. 1. de Preparat. Evangelicâ cap. 11., curâ Græcè translatus est.

2
ad Græcos. Græcos postea his Ægyptiorum disciplinis excultos ingenuè fatetur Plato in *Epinomide*; nec dissimulat Orpheus in *Argonauticis*, ubi narrat se Ægyptum lustrasse hisce verbis:

Ἡδ' ὅσον Ἀιγυπτίων ἱερὸν λόχον ἐξελόχθαι
Μέμψιν ἐς ἡγαθέω πελάσας, ἱερὰς τε πολλὰς

Solon, quoque, referente Proclo, apud Ægyptios in Sai audivit Sacerdotem, nomine Partanit, qui in Heliopoli dicebatur Oclapi, in Sebemyto verò Ethimon: à quibus Ægyptiis non dubium est quin hanc Symbolicam Sapientiam acceperit. Hujus quoque Sapientiae vestigia in suis sententiis figuratis reliquere Græci Sapientes & in primis Pythagoras, cum Ænopheum Heliopolitam Præceptorem habuisset, qui quam ab eo acceperat hieroglyphicorum solertiam in suis quoque Symbolis apud Græcos propagavit.

3
ad Æthiopes. Celebrata hæc scientia frequentius apud Ægyptios, latè deinde in alias Gentes manavit. Æthiopum literæ variis animantibus extremitatibusque hominum, sed præcipuè instrumentis fabrilibus per-
4
ad Scythas. similes fuere, teste Theodor. Bibl. hist. lib. 3. cap. 2. Scythas hæc ænigmatū solertiā delectatos licet conjicere ex eorum Rege Idanthura, qui, ut auctor est Pherecydes Syrius apud Clementem Alexandrinum, Dario bellum minanti pro Literis misit Murem, Avem, Jaculum, Aratrum. Hanc quoque scribendi normam Septentrionalibus populis non fuisse ignotam discimus ex Olao Magno, qui lib. 1. cap. 21. scribit: Nonnulli pro privatis computis, instar Ægyptiorum, variis animalium figuris pro literis utebantur.

5
ad Septentrionales populos.

Differentia inter Hieroglyphicum, Symbolū, Ænigma, Emblemā, Parabolas, & Apologos.

Symboli significatio

Celebrantur in ista Imaginum scientia, Symbolum, Ænigma, Emblemā, Apologus, Parabola, & Hieroglyphicum: quæ inter se affinia sunt, differunt tamen nonnihil.

Symbolum sumitur 1. latissimè pro Nota & Signo rei animo conceptæ. Ita tesserae hospitales, militares, theatrales, & collationes convivarum, siue collatio illa sit Annulus, siue nummus, siue cibus, vocantur Symbole. Aliàs Casaubonus lib. 3. cap. 31. reprehendens Dalecampium, quod nullum discrimen statuerit inter συμβολὴν & σύμβολον, cum agitur de convivii Symbolo, docet quod συμβολὴ sit collatio erantistæ ad convivium; quisque enim quod ad manum erat conferebat: Eæ partes dictæ Συμβολαὶ & convivium

um hujusmodi *ἔργον* & vel *δείπνον* ἀπὸ συμβολῶν. Mutato verò genere Symbolum vocabant Annulum, vel quidvis aliud Arrhæ loco solitum dari, & Sodalium, qui jubebatur cœnam parare. Hæc Causaubonus.

2 Symbolum quoque; hodie vocatur sententia quædam, quæ omnes, in primis viri docti, utuntur partim loquendo, partim verò scribendo; quæ Sententia inscribitur viri jam demortui Epitaphio, quam aliàs vivus in Albis scripsit.

3 In hoc argumento, quod tractamus; propriè pro Signo rei occultæ, si ve etiam, ut vult Budæus, pro similitudinibus & quibusdam naturæ communitatibus. Hinc fit ut vox Symboli, si fusè sumatur, omnium penè similium rationem complectatur; si verò propriè, ea dicantur Symbola, quæ rem, in qua inest aliquid obscuritatis, figuratè significant: Unde Emblemata, Parabolæ, Apologi & alia hujusmodi possunt communi nomine appellari Symbola.

Hieroglyphica v. de quibus nunc à nobis institutus est sermo, propriè sunt Imagines & Figuræ ad aliquid significandum ex hominum arbitrio determinatæ, quibus, literarum vice, Ægyptiorum sapientes in primis utebantur. Hieroglyphicorum definitio.

Hieroglyphica scripserunt Horus Apollo, Pierius, Joa. de Monas, Joa. Georg. Horward, Baruch Loth Romelius, Hen. Schvalenberg, Gvil. Onselius, Caussin, Kircherus, & Tho. Bangius: item Bern. Vincentius, Joa. Mercerus, & Da. Hoeschelius, qui in Horum notas conscriplere: quibus addi potest la novissima iconologia del Cesare Ripa. Hieroglyphicorum scriptores

Symbola ediderunt Joach. Camerarius, Joa. Fungerus, Hen. Kitchius, Simon Ogerius, Laur. Pecensteinus, Nic. Reusnerus, Jacobus Typotus, Claud. Paradinus & Gab. Simeon, Maximil. Sandæus, ut & alii. Symbola variorum Principum excusa sunt Francof. 1603. in Fol. De Symbolo D. Maximiliani II. Romanor. Imperat. Dominus providebit (quo eodem hodiè utitur Rex nostrer serenissimus Fridericus III.) scripti sunt duo libri à Joa. Hautschmanno. Symbolorum scriptores.
Symbolum Maximiliani II. Imp. Rom. & Friderici III. Reg. Dan.

Emblema licet cum quarto genere ænigmatum in Symboli ratione conveniat, differt tamen, quòd rem sublati ænigmatum velis purius liquidiusque proponat. Emblema.

Emblema n. propriè est Symbolum aliquod ingeniosum, sive, & moratum, ex Pictura & lemmate constans, quo aliqua gravior sententia indicari solet. Si velis significare Patientiam rebus adversis illustrari, tunc depingas Cerauniâ gemmâ, quâ ajunt in

locis duntaxat fulmine ictis inveniri inter fulgura, cœliq; tumultus
svaviter emicantem, & addas fulmine crevit, efficies Emblemata.

Emblema-
tum scrip-
tores.

Emblemata sacra ex libris Mosis collegit Aug. Calliæus IC; è præ-
cipuis verò utriusq; Testamenti libris compilavit Bernh. Sellius :
cui adjunguntur emblemata Christiana Georgiæ Montanæ Nobi-
lis fœminæ Gallicæ : Profana v. nobis dederunt And. Alciatus,
Jo. Sambucus, Diony. Lebeus Batilius, Levin. Hulsius, Joach. Ca-
merarius, Georg. Camerarius, Barthol. Anulus, Theod. Cornher-
tius, Ott. Vænius, Hor. Flaccus, Ach. Bocchius, Nic. Taurellus,
Seraphinus Ecclesianus, Joa. Cuur. Ropeius, Ant. Fayus, Dion.
Leddeus, Joa. Hagius, Jac. à Bruck, Nic. Reusnerus, Hadr. Juni-
us, Pet. Iselburg, Flor. Schoonhovius, Matth. Holtzwardt, Joh. Hut-
tenus, Joh. de Brunes IC., Petrus Roskos / Ioa. Pierius, Rich. Lub-
bæus, Albius Tibullus, Damafius Blienburgius, Achilles Tatius,
Mar. Boxhornius, Io. Cats & alii.

Tabula Ce-
betis.

Hiscæ omnibus adjungitur Tabula Cebetis, quâ vitæ humanæ
prudenter instituendæ ratio continetur, cujus diversæ extant edi-
tiones: Bononiensis Latina Anni 1497, Coloniensis Græco-Lati-
na An. 1596, Lugdunensis Græco-Latina An. 1640.

Tabulæ Ce-
betis editi-
ones.

Tabulæ Ce-
betis versio-
nes Latinæ.

Tabula Cebetis è Græca in Latinam linguam conversa est à Lu-
dov. Odaxio Patavino, Hier. Wolfio Oetingensi, Theod. Ada-
mæo, & Anonymo.

Tab. Ceb.
versio Da-
nica.

Tab. Ceb.
paraphrasis
Arabica.

Eam vero Danicam nobis dedit nobilissima & eruditissima Ma-
trona Danica Brigitta Tott, editam Hauniæ 1661.

Paraphrasin Tabulæ Cebetis Arabicam excerptit Iohannes E-
lichmannus è Codice Bibliothecæ Leidensis Arabico, ante sex-
centos Annos scripto & compilato ex variis Authoribus Indicis,
Persicis, Arabicis & Græcis, quem ex Oriente retulit Orientalium
in Leidensi Academia Lingvarum Professor celeberrimus Iacobus
Golius. Hanc Paraphrasin Latinam fecit idem Elichmannus,
quam unâ cum Paraphrasi Arabica post mortem Elichmanni edi-
curavit Salmasius Anno 1640.

Tab. Cebet.
commen-
tatores.

Tabellam hanc notis illustraverunt Wolfius, Caselius, Anony-
mus quidam, Iustus Vulsius, & August. Mascardus qui in eam Ita-
licè scripsit discursus morales editas Venetiis 1653. Elichmannus
Tabulam Cebetis & ejus paraphrasin Arabicam notis & animad-
versionibus plurimis iisq; doctissimis illustrare cogitabat; sed præ-
maturo ejus obitu eas perdidimus, teste Salmasio in *Pref. ad Tab.
Ceb. pag. 4.*

Fabula Pla-
tonica.

Cum hac Tabulâ Cebetis bellè convenit Fabula illa Platonica
de

de sortione animarum ex Eris Pamphylii narratione, *quæ extat lib. 10. Politicorum Platonis*, quam Ioachimus Camerarius Latine interpretatus est. Innuit illa Fabula eligendam esse optimam vitæ rationem, quam & jucundam & facilem redditura est consuetudo. Hisce fabulis & Ceбетis & Platonis addi possunt ob similitudinem **1** Hercules Prodicti ex Xenophontis lib. *Ἑρμηνεύοντες. Σωκράτης*, continens descriptionem virtutis & voluptatis, quem G. Budæus Latine interpretatus est in libello de studio instituendo, nec non Levenclavius: Mich. vero Neander Notis Grammaticis illustravit. Descriptionem a. hanc voluptatis & virtutis ex Xenophonte desumptam Silius Italicus lib. XV. ab Hercule in Scipionem (Africanum minorem qui Carthaginem delevit) transtulit. **2** Narratio quæ in Luciani vitâ est, ad imitationem fortè Herculis Prodicti conficta. **3** Dionis Chrysostomi Oratio I. de regno; ubi Hercules à Mercurio ducitur in montem excelsum, ibique ipsi puero adhuc ostendit duas mulieres, Divam Basileidam & Tyrannidem. **4** Quæ recitat Nazianzenus in carminibus de somnio suo, cuius bis meminit, in quo vidit Sanctimoniâ & Temperantiâ sibi loquentes: Item Narratio Nazianzeni de tribus vitæ ordinibus, quæ ibidem extat. **5**. Quæ Stobæus recitat *Sermon. 89.* ex libris Teletis de comparatione divitiarum & virtutis, ubi virtus & Deus divitiarum inter se committuntur. **6**. Quæ apud Philostratum lib. 6. de *Vita Appollonii* ipse Apollonius refert Ægyptiis de Philosophia, quæ sibi apperuerat cum universis suis opinionibus, quibus singulis suum quendam ornatum & sermonem tribuerat. **7**. Hippocratis Epistola ad Damagetum. **8**. Quæ leguntur apud Galenum in lib. qui ad bonas artes continet adhortationem Mercurium & Fortunam sequentibus. **9**. Quæ occurrunt apud Philonem Iudæum lib. 35. de duabus uxoribus, quas unusquisque habet in suo con-
tubernio sc: Voluptate & Virtute. Apud alios quoque autores aliæ istis similes narrationes reperiuntur. Svidas in Prodicto scribit Prodictum veterem Sophistam librum edidisse, qui inscribitur *Ἠγεῖται*, in quo finxit, Herculem virtuti & voluptati congressum & utraq; adhortante (voluptate otium deliciasque offerente, virtute v. tristitiam & Laborem promittente) tandem à virtute persuasum, alteram sprevisse. Meminit hujus narrationis Prodicti, præter Xenophontem, etiam Cicero lib. 1. *Officior.*; Basilus Magnus in *Oratione, quomodo legendi Græci autores*; Iustinus Martyr *Apologia 1. pro Christianis*; & Clemens Alexandrinus lib. 2. *Stromat.*: Nazianzenus quoque in lib. carminum suorum eam imitatus est.

de sortione animarum ex Eris Pamphylii narratione.

Hercules Prodicti,

Narratio Luciani.

Dio. Chrysostomi oratio I. de Regno.

Nazianzeni somnium: item narratio de tribus vitæ ordinibus.

Libri Teletis. Apollonius de Philosophia.

Hippocratis epist. ad Damagetum. Galeni liber. Philo de duabus uxoribus.

Prodicti Ἠγεῖται.

III. Ratio
docendi E-
thicam quæ
est ἀποδεικ-
νικὴ.

Ἀποδεικνύει (ῥ: demonstrativa) ratio docendi, est omnium præ-
stantissima & eruditissima, in qua non recitantur præcepta, aut
exempla, sed accuratè investigantur propriæ causæ, & effectus, ac
demonstrationes methodo certâ colliguntur. Hic hæc docendi ra-
tio, à Theod. Zvingero in præf. Schol. in Eth. Arist. Ethologia voca-
tur. Hæc exquisitior de moribus consideratio ex causis deducta,
in Scholis potissimum, in quibus Philosophi docebant, usurpari
cœpit.

1.
Pythagora

Pythagoræ-
orum Philo-
sophorum
fragmenta
& scripta.

Pythagoras in hac accuratiore de moribus doctrinâ in primis
excelluisse intelligi potest ex fragmentis Pythagoræorum Philo-
sophorum, quæ Stobæi curâ ab interitu vindicata supersunt; qui
sicut omnia numeris & magna obscuritate tegebant, de moribus sin-
gularia prorsus præcepta tradiderunt Pythagoræorum n. quo-
rundam veterum doctissimorum Philosophorum sc: Hippodami,
Thurii, Euriphani, Hipparchi, Archyta Tarentini, Metopi, Clinia, Cri-
tonis, Poli & Theagis fragmenta de præcipuis Philosophiæ Ethicæ
capitibus (quibus Aristotelica Philosophia non minus illustratur,
quàm confirmatur) à Ioa. Stobæo & Claud. Auberio conversa &
conservata sunt; quæ Gvil. Canterus quoad Græcam scripturam,
quæ non leviter erat vitiata, felicissimè correxit & restituit, quibus
in locis à Contr. Gesnero non fuerat emendata, addens ad Margi-
nes varias Lectiones aliquot, in primis Gesneri, ut & suas emen-
dationes. Extant quoque hæc fragmenta in Diog. Laërt: edito ex
Typograph. Henr. Stephan. An. 1594. Iamblichus Chalcid. scripsit
etiam libros 2, quorum prior vitam Pythagoræ & nonnulla de Se-
ctâ Pythagorica; alter Pythagoricorum commentariorum orati-
ones complectitur.

2.
Socratis.

Sed cum Pythagoræi acroamaticè suis discipulis doctrinam mo-
ralem traderent, exotericis verò præter gnômas sive aurea dicta &
Symbola nihil communicarent, Socrates primus glaciem fregit,
& qui utilitati publicæ, non Sectæ alicui privatæ se natum sciebat,
sua ætate non tantum discipulis sed etiam populo Ethicam à Scho-
lis Pythagoræorum commendare & Sermonibus exquisitis incul-
care cœpit.

Antiquiores, sc: Parmenides, Melissus, Anaxagoras, Democri-
tus, Empedocles, Hippocrates, toti fuerunt in natura rerum ex-
cutienda; quod patet ex Scipione Aquiliano qui scripsit tr. de pla-
citis Philosophorum qui ante Aristotelis tempora floruerunt:

Socrates cur
dictus κα-
λός,

Socrates v. primus animum seriò appulit ad mores & vitam in-
stituendam; qui quidem fuit simus, ventricosus, cadaverosâ facie
co-

colore mustellino, unò verbò, monstrum hominis; interim tamen à Platone in *Epistol. 2. ad Dionysii*, Athenæo in *sine Deipnos*: & Xenoph. *epist. Socratic. 15. circ. fin.* vocatur καλὸς ο: pulcher. Cœterum Ficinus, Serranus, Dalecampius & alii explicant vocem καλὸν apud Platonem per virtute clarum: Leo v. Allatius in *not. ad epist. Socrat. 15.* vult Xenophontem vocasse eum καλὸν, qvòd inter formosos cum formosis versaretur, venustatis ac pulchritudinis admirator.

Qvicqvid sit, hic Socrates non solùm Delphici Oraculi testimonio, ut patet ex *Epistola Socratis 15 pag. 38*, Platone in *Apologia*, Cicerone *lib. 1. Acad. Quest: & de Amicitia*, Plin. *lib. 7. cap. 31. & 34*, Libanio in *apol. Socrat.* Dion. Chrys. *Orat. de fuga*, Laërtio in *vita Socra.* Valer. Maxim. *lib. 3. cap. 4. & lib. 7. cap. 2.* Themistio *Orat. 14.* Justino Martyre *Orat. Paneg. ad Gent.*, Theodoreto *de curat. Græco. Affe. Serm. 2.*; Verùm etiam intelligentissimorum sui temporis hominum consentiente judiciò sapientissimus omnium mortalium habitus est, ut scribunt Laërtius in *Socrat. & Valer. lib. 2. cap. 8.*: qvòd duabus potissimùm de causis factum esse arbitror; quarum causarum una illa est, qvòd olim, multis sapientiam profitentibus & gloriose jactantibus, sed specie ac professione eâ honores & lucra ingentia sibi conciliantibus, Socrates contra tantum aberat, ut tale præconium sibi faceret fieriq; vellet, ut potius contrà sæpè palàm profiteretur, εἰδέναι μὲν μηδὲν πλὴν τῷτο εἰδέναι ο: hoc unum se scire, qvòd nihil sciret. Altera causa, ni fallor, illa fuit, qvòd cùm alii Philosophi ferè tantùm invigilarent scientiis theoreticis, ipse Socrates id princeps curare cœpit, ut studia hominum revocaret ad mores ac vitam suam rectè conformandam in usurpatione actionum laudabilium & honestarum ad se atq; alios. Socrates igitur primus inter Græcos suò seculò Philosophiam tanquam devocavit à cœlo, & in urbibus collocavit & in domos etiam introduxit, & coëgit de vita & moribus, rebusq; bonis & malis qværare, ut scribit Cicero *lib. 5. Tuscul.* non tam ad acutè & captiosè differendum, disputandumve, qvàm ad rectè & benè vivendum; qvì qvòq; hac de re meliùs pleràq; disseruit, qvàm Pythagoras. Thaletem itaq; naturalis Philosophiæ Principem fuisse; Socratem verò circa mores occupatum naturæ contemplationem neglexisse, Aristoteles *lib. 1. Metaphys.* scriptum reliquit.

Præceptores habuit Damonem insignem Musicum, de qvo Plat. *Socratis* in *Lache*, Libanius in *Apologia Socratis*, Plutarchus in *vita Aristidis & Laërtius in Socrate* scribunt, & Connum, nobilissimum fidicinem, Cicer. in *Epist.*

Epist. ad familia. , Epistol. Socratic. 14 pag. 31. , & alios quos Maximus Tyrius in unum veluti fascem collegit Dissertat. 22.

Socratis
scripta.

E Socratis scriptis hodie nulla extant, nisi septem Epistolæ Græcæ inter quas sex ultimæ scriptæ sunt ad Xenophontem, qui ejus fuit discipulus. Hasce ejus Epistolas unâ cum sequentium Socraticorum (sc: Antisthenis, Aristippi, Simonis Coriacii, Xenophontis, Æschinis, Platonis & Phædr) Epistolis primus græcè vulgavit Leo Allatius, qui eas omnes Latinè reddidit, notis illustravit & dialogum de scriptis Socratis præfixit, easq; Româ transmiit ad Parisienses Typographos, qui eas ediderunt in 4to An. 1637. Aliàs Socratis Liber secundus *κτληκῶν* citatur à Zenobio *Centuria 5.*

Adag. De Socrate sive de doctrina & moribus Socratis lege orationem Dan. Heinsii.

Socratis
effigies.

Effigies ejus invenitur in Physiognomia Ioa. Baptistæ Italicè versa & edita Venetiis 1652. pag. 175. 240. & 252.

3.
Platonis
Principis
Philosopho-
Academi-
corum.

E Socratis Schola prodiere tandem tres illi Philosophorum summi ordines, omniumq; celeberrimi, quorum videlicet singuli autores ipsius Socratis auditores fuerunt, vel ejus auditorum discipuli.

Primus ordo
Philosopho-
rum.
Academici
qui?
Gymnasia
mensiatria.

Primus ordo fuit Academicorum, quorum summus Magister fuit Plato (quem Aldus in *dedicat. Volum. V. oper. Aristot.* vocat Principem Academicorum), Socratis discipulus, è cujus doctrinâ deflecentes Arcesilaus & Lacydes, hic quidem novæ, ille mediæ Academicæ antesignanus, nihil scire posse contenderunt. Tria n. Athenis erant Gymnasia: Academia, Lyceum & Cynosarges.

1.
Academia,

Academia (*ἀπαδημία & ἀπαδήμια*, quorum hoc extat apud Stephanum sive Hermolaum Byzantium, unde Micyllus *lib. 2. de re metr:* penultimam vocis Academicæ pro diversitate scriptiois corripit & produci posse ait) erat Gymnasium suburbanum & nemorosum ab Athenis mille passus distans, ubi Plato morabatur & docebat, ut scribunt Svidas, Laertius in *vita Platon.* & Mich. Apostolius *adag. 31. cent. 2.*, imo tandem sepultus est, teste Laertio. Hinc Methridates Persa Platonis statuum in Academia locavit, ut in *prim. comment. tradit Phavorinus*, ita inscriptam: *Μεθριδάτης ὁ Ροδοβιάτης Περγουνοῦ ἐμὸν ἀνέθηκε Πλάτων* & *ἦν Σιλανίων ἐποίησε*: Methridates, Rhodobati filius, Musis imaginem Platonis dicavit, Silanionis opus. Academia dicta est ab Heroë nomine Academo (autore hujus Gymnasii, ut scribit Hesychius)

Ex hoc loco aliis etiam locis, in quæ homines literis celebres concurrunt & disputant aut de studiis tractant, Academicæ nomen

tri-

tributum est. Sic Apollonius Tyanæus, ut de eo tradit Philostratus lib. 1. cap. 10, jam sui juris effectus ob Patris obitum & amplum insuper patrimonium consecutus, Ægis Academiam & Lycæum instituit. Villa quoque ab Averno lacu Puteolos tendenti imposita littori, ut Plinius lib. 31. cap. 2. autor est, vocata fuit Academia à Cicerone ab exemplo Athenarum, ubi Cicero suas Academicas quaestiones composuit.

Lyceum (λύκειον ita forte dictum à λύκει ^{2.} Lyceum, quod erat cognomen Apollinis, à λύκος ^{1.} lupus, quod Apollini lupus sit dicatus) fuit Athenis Gymnasium, in quo Aristoteles docuit, Xenocrate per id tempus Academiam obtinente, compluresque sua disciplina clarissimos in Lycæo Viros effecit, idque tredecim annis. Lyceum fuit etiam gymnasium Ciceronis in Tusculano, à nomine Scholæ Aristotelicæ, de quo Cic. lib. 1. de divinat. 14.

Cynolarges dictus est à κύων ^{3.} canis & λεγός ^{3.} albus, forte quia Cynolarges sine dubio Stoici in hoc Gymnasio docuere, inter quos fuit Diogenes Cynicus.

Qui igitur post Platonem Platonis Academiam secuti sunt, è Academicis loci vocabulo nomen habuerunt, teste Cicerone Acad. 1. & in princ. unde dicti, lib. 5. de finib. & Platonis æmuli sectatoresque, Academici nominati sunt, teste Svida, (sicut Areopagitæ ab Areopago,) quorum alii veteres alii novi dicebantur.

Veteres Academici numerantur à Platone ad Archefilaum: scilicet Academicis Speusippus, Xenocrates, Polemo, Crates, Crantor qui in Academiâ decreta Platonis, quædam sua tradebant, omni penè vetere differendi Philosophandi que modesti.

Novi verò Academici à Crantore usque ad Ciceronis ætatem vixerunt; scilicet Archifelas, Lacydes, Evander, Egesinus, Carneidas, Clitomachus, Pluto, Cicero. Hi novi Academici, Sectas illas servitutis Academiæ veteris aspernati, libertatis Scholam tenuerunt, in qua liberum esset de omnibus rebus, nullâ adhibitâ cujusque auctoritatis persuasionem, judicare.

Academicis novis duplex differendi ratio proposita fuit; una de rebus propositis in contrarias partes, qualis est Ciceronis de finibus bonorum & malorum, de natura Deorum, de divinatione: Altera doctrinæ cuiusdam & artis via progreditur, cum ea quæ probabilia videntur, perpetuis præceptis explicant; quod differendi genus Cicero in disputatione officiorum secutus est.

Inter dialogos Platonis reperiuntur hi sequentes Ethici: Απολογία Σωκράτους ^{1.} defensio Socratis; Κεῖται ἡ ψὴ πρὸς τὴν ἀρετήν, ^{2.} de eo quod scripta Ethica. ἀγεν-

agendum est, seu de vera opinione, vel de iusto; Φιλίβου ἢ τοῦ ἡδονῆς
 ο: de voluptate sive de summo bono; Μείνων ἢ τοῦ ἀρετῆς ο: de virtute; Αλκι-
 βιάδης πρῶτος ἢ τοῦ φύσεως ἀνθρώπου. Alcibiades primus, sive, de na-
 tura hominis; Αλκιβιάδης δεύτερος ἢ τοῦ σωφροσύνης ο: de voto seu huma-
 na precatatione; χαρμίδης ἢ τοῦ σωφροσύνης ο: charmides sive de temperan-
 tia vel modestia; λάχης ἢ τοῦ ἀνδρείας ο: Laches sive de fortitudine; λύσις
 ἢ τοῦ φιλίας ο: Lysis sive de amicitia; Ἰππάρχου ἢ τοῦ φιλοκερδῆς Hippar-
 chus, sive lucri cupidus, vel de lucri cupiditate. Hisce addi possunt hi se-
 quentes Platonis Dialogi: οἰνοδωμένοι ο: qui pro Nōtis habentur;
 τοῦ δικαίου ο: de iusto sive de iustitia; τοῦ ἀρετῆς εἰ δὲ διδάσκον ο: de virtute an
 doceri potest; ἐρυζίας ἢ τοῦ πλούτου ο: Eryxias vel de divitiis; Κλει-
 τῶν ἢ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ο: Clitopho vel exhortatorius; Ὅροι ο: definitiones;
 item epistolæ Platonis.

Platonis
 operum edi-
 tiones.

Hi Dialogi & Epistolæ Platonis reperiuntur inter opera Plato-
 nis quæ hodiè extant, quorum sequentes sunt editiones: Aldina,
 Basiliensis, Lovaniensis, Lugdunensis & Stephaniana sive Serra-
 na, de quibus alibi dicendum est.

Platonis in-
 terpretes
 Latini.
 Platonis
 commen-
 tatores

Plato etiam habet suos interpretes Latinos, Marfilium Ficinum
 & Serranum.

Præter verborum interpretationem conati sunt multi quoque re-
 bus ipsis adferre lucem. Annotationibus n. dialogos sive opera
 Platonis illustravere Serranus, Henr. Stephanus, Gvil. Læmarius,
 & ante illos Mar. Ficinus. Proclus quoque Plutarchi discipulus, in
 Platonem & Hesiodum commentaria scripsit. Speusippus, teste
 Laërtio de vit. Plato: scripsit in librum Platonis, qui inscribitur, τοῦ
 δείπνου ο: de cæna. Themistius scripsit ἐξηγησιν operum Platonis, teste
 Photio in Bibliotheca. Franciscus Victorius Bergonias annotationi-
 bus omnia Platonis opera fecit clariora. Felix Accorambonus in
 Platonem Platonisque sententias difficiliore notas promisit in Epist.
 dedicat. ad annotat. suas in oper. Aristot. Platonis argumenta conscrip-
 sit Mart. Micronius, quæ cum Latinis Galeni operibus excusa sunt
 Basileæ 1594.

Platonis
 Philosophiæ
 scriptores.

De Philosophia Platonica scripserunt Alcinous, Maximus Tyri-
 us, Mich. Boschius, Procius Lycius, Erasmi: Rudingerus, Seb. Fo-
 xius, Iac. Mazonius, Albinus & Georg. Acanthius.

Platonis de-
 fensores.

Solidam luculentamque defensionem de Platonis Philosophia,
 contra eos qui Platonem putidis calumniis traducunt, conscribere
 Bessarion, Ioan. Sturmius; & post eos Ioan. Serranus in Præfat. ad
 Lector. Tom. I. oper. Platon. ferè per tot. Alias de Platone cautè
 legendo scripsit volumen Ioh. Bapt. Crispus.

Pla-

Platonis vitam descripsere Diog. Laërtius & Augustinus *de Civitat. Dei lib. 8. cap. 4.* De Platonis in Italiam profectio & cum Dionysio, Siculorum Tyranno, familiaritate & gloria singulari scripsit Laërtius in ejus vita, Ælianus, Athenæus, Cicero & alii, & præsertim ipse Plato in Epistolis suis nec non in Epistol. Socratic. 22.

Plato coætaneos habuit Hippocratem & Euclidem: Et hi tres fuere tempore Mardochei & Estheræ circa annum mundi 4401. *uti scribit Fuchasin pag. 13. & ex eo. R. David Ganz in Chronol. Sac. & profan. pag. 175.* At secundum alios hic Plato vixit tempore Jeremiæ Prophetæ circa annum mundi 4300. *uti scribit Aben Fachaii in libro Schalschelet Kabala pag. 101. & ex eo R. David Ganz in Chronol. Sac. & Prof. pag. 171.*

Plato duos habuit summos Sapientiæ Magistros Philonem Hebræum & Mercurium Trismegistum: quorum prior in Chaldaica, posterior in Ægyptiaca sapientia Princeps fuisse dicitur. Quantum ex Philone Plato fuerit edoctus, illud apud Græcos jactatum declarat proverbium, ἡ πλάτων φιλονίζει, ἡ φιλὼν πλατονίζει. Ex Mercurio autem Trismegisto desumptum esse quicquid in Platone admiramur, qui antiquorum monimenta excusserunt testes sunt nobis locupletissimi.

Plato Πλάτων cognominatus est ab Aristone Argio Palæstrita, apud quem exercitatus fuit, propter egregium corporis habitum, quum prius Aristocles ex Avi nomine vocatus esset, *ut in successionibus tradit Alexander.* Sunt qui δὲ τὴν πλάττητα τὴν ἐρμινείας: ob orationis ubertatem & miram latitudinem, sic appellatum putent; sive ὅτι πλατὺς ἦν τὸ μέτωπον, quod ampla fuerit fronte, *ut Neantes scribit, teste Laert. de vit. Plat.*

Fuit & alius Plato Philosophus Rhodius Panatfi discipulus, Poëta Atheniensis veteris comœdiæ, qui circa LXXX. Olympiad. claruisse dicitur & ab Eusebio celebris habitus est. Teste Svida composuit fabulas XXVIII, Athenæus tres adjicit. Galenus Platonis hujus versus in medium adducit in suis scriptis. Citatur tum apud alios, tum in primis apud Plutarchum in Alcibiade, Antonio & Pericle, apud Clem. Alexandrinum, Svidam, Pollucem & Athenæum. Nonnullæ hujus Platonis Comici sententiæ reperiuntur inter quinquaginta Comicorum Græcorum sententias, collectore Iacobo Hertelio.

Effigies Platonis extat in Physiognom. Ioann. Baptist. pag. 109. 130.

Platonis
figillum.

De Platonis sigillo ita docet Emanuel fol. 93. col. 2. אמרו כי

נמצא כתוב על חותם החכם אפלטון כי המנהג עם ההרגל
נמצא על כל דבר שלטון כ: dicunt sigillo Platonis inventum fuisse

hoc inscriptum: Consuetudinem & usum super omnes res esse Dominum

Secundus or-
do Philoso-
phorum.

Secundus Ordo, fuit Stoicorum (à σοῖ: portico ubi docebat Zeno,
dictorum), quorum dux fuit Zeno Citicus de quo vide Themistii
Orat. 2. & 14. Discipulus Cratetis Thebani; qui Crates Arcesilai
etiam praeceptor fuit & Diogeni Cynico successit: Diogenes a Cy-
nicus successit Antisteni Cynicae Sectae parenti, qui Socratis fuit
Auditor.

4
Zenonis,
Principis
Philoso-
phorum
Stoicorum.

Zenonis discipulus fuit Cleantes Stoicus Chrysippi (cujus menti-
onem facit Epictet: in Enchir: cap. 72.) Magister, cujus statuam admi-
rabilem, in viri ejus honorem dedicatam, magnificentiae Senatus
Romani specimen, in ipsa Aello vidit Simplicius, sicut fatetur in Com-
men. ad cap. 78. Enchir. Epictet.

Philosophiae Stoicae apud Romanos penè unicus Antistes fuit
Seneca.

Stoica Phi-
losophia
qualis.

Gellius lib. 1. cap. 2. disciplinam Stoicam vocat sanctissimam
disciplinam. Hieronymus Stoicam disciplinam simillimam dicit
Christianae Religioni. Paulum Apostolum fuisse Sectam Pharisa-
um, ex ipso scimus: Pharisaeos autem cum Stoicis, quoad opini-
onem de moribus, in plurimis convenisse Iosephus testatur. Dan.
Heinsius in Praefation. ad Enchirid. Epictet. ponit Epictetum inter
Sapientiae Professores. Professores verò Sapientiae vocat Salmasti-
us in Praef. ad Simplic. Enchir. Epictet. Stoicos, quos ibidem appellat
Sapientiae (subintellige humanae) Magistros: Nam ut Apostoli &
Prophetæ sunt divinae sapientiae Professores & Magistri; sic Stoi-
ci verè proclamari possunt humanae sapientiae Professores. Ho-
minem in Schola Christi natum & educatum cruciare potest lectio
scriptorum Stoicorum, cum videat se vitiis scatere, seq; hominem
meliore Christi disciplina imbutum, ea amare quæ Stoici, homines
Christi ignari, & solo naturali lumine præditi, tantoperè averſati
sunt, qui non solum contenti fuerunt vitiorum intra se concepisse
odium, verum etiam vitia odiosa aliis ac invisa reddere efficacissi-
mis suis scriptis tentaverunt, quæ de re legi potest Plutarchus in tr. quo de-
scribit Stoicos ut ad mirabilia locutos, quàm Poetas; Item Lucanus lib. 2.
de Catone Uticensi, Stoicae Philosophiae Studioſo.

Stoicae Phi-
losophiae
scriptores.

De Stoica Philosophia scripserunt Dan. Heinsius, Just. Lipsius
& Casp. Scioppius.

Ter-

Tertius fuit Peripateticorum, quorum Coriphæus extitit Aristoteles, Platonis quidem per viginti annos discipulus, sed qui prius Socratis per triennium integrum auditor fuerat, teste Philopono de vita Aristotelis.

Tertius Ordo Philosophorum.

Aristoteles verò inambulans plerumq; docebat auditorum turbam circumfusum, ex quo ipse, sectatoresq; ejus Peripatetici Philosophi nuncupati sunt, teste Gvarino Veronens de vit. Aristot. Sunt qui tradunt Aristotelem elegisse *ὑπομνηστικὸν* deambulatorium, quod in Lyceo erat & illic usq; ad horam, quæ Unctori erat dicata, deambulando cum discipulis Philosophari solitum. Itaq; ut Academici & Stoici à loco sunt dicti, sic etiam Peripatetici de loco ipso cognomentum susceperunt, teste Gvarino & Laertio de vit. Arist.

5.
Aristotelis Principia Philosophorum Peripateticorum.
Peripatetici unde dicti.

Est verò Secta Peripatetica ex uno præsertim Aristotele tanquam ex Principe æstimanda; ac perdiscenda tum ex Theophrasto (cui Aristoteles Scholam reliquit teste Strabone lib. 13) Alexandro Aphrodisiensi, Themistio, Averroë (qui κατ' ἐξοχὴν dictus est commentator), D. Thoma, Simplicio, Philopono, Cæsare Scaligero, tum ex aliis primæ notæ interpretibus.

Aristotelici sive Peripatetici scriptores.

Aristoteles (qui inter omnes Platonis discipulos maximè excelluit teste Xenophonte, Laertio & D. Augustino), sicut in cæteris Philosophiæ partibus, ita etiam in Ethica doctrina tradenda exqvissimam methodo totam de virtutibus doctrinam ex veris fontibus haustam inclusit qui divino ingenio & admirabili methodo aliorum inventa examinavit, correxit, excoluit, præcepta hinc inde sparsa ex publicis tabulis, ex trivialibus Statuis, ex Epigrammatis, ex Scholis deniq; & scriptis Philosophorum in unum veluti corpus & quasi systema collegit & redegit, animâq; donavit, ordine sc: & methodo, ut porro ex causis Philosophia Practica doceri posset & cognosci.

Aristoteles quid in Ethica doctrina præstitit.

Duas maximas res ad Socratis & Platonis inventa de suo addidit; primum quòd, ut jam dictum est, sagacissimè illa, quæ Plato disiecta proposuerat, convocavit in ordinem: deinde quòd, quæ aliter quàm pro usu vitæ humanæ vel Plato vel Socrates tradiderant, correxit feliciter, ad usumq; vitæ humanæ accommodavit.

Aristoteles duas res addidit à Socratis & Platonis inventa.

Platonis v. & Aristotelis capita Ethicæ in quibus tum inter se, tum verò quàm maximè cum Religione nostra consentire, & dissentire videntur, attingit Th. Zvingerus in Præfat. ad Ethic. Aristot. pag. 11 lin. 21. ab ultima, diductiúsq; explicat in præfatione ad opera Catenei pag. 3. lin. 27. ad pag. 5. & 6. Aliàs Simplicius, teste Gesnero in suâ Bibliothecâ, Platonem contra Aristotelem in suis scri-

Aristotelis & Platonis Ethicæ convenientia & differentia in Religione Christiana.

ptis defendit aut saltem conciliare nititur, aut differentias opinio-
num simpliciter ostendit. Post Simplicium præcipuarum contro-
versarum Aristotelis & Platonis conciliationem scripsit Gab. Bu-
ra^{us}, sicut Platonicae & Aristotelicae Philosophiae differentiam
ediderunt Bernardinus Donatus & Geor. Gemistius.

Aristotelis
Præceptores
tres: Proxe-
nus, Socrates
& Plato.
Aristoteles
unde dicitur.

Habuit Aristoteles hosce tres Præceptores, in Patria Proxe-
num Atarnensem; Athenis verò Socratem & Platonem.

Aristoteles *Ἀριστοτέλης* appellatur quasi *ἄριστον τέλει*, quia egregiè
de fine optimo sive beatitudine humana Philosophatur in libris
Ethicorum ad Nicomachum, Magnorum Moraliū & alibi
passim.

Aristotelis
vitam qui
Græcè scrip-
sere.

Vitam hujus Aristotelis Græcè scripsit Dio. Laërtius, qui ex un-
de quadraginta autoribus vetustissimis vitam Aristotelis diligenter
conscripsit: Præter Diogenem vitam Aristotelis nobis brevissimè
dederunt Joa. Grammaticus & Philoponus Alexand^{us} (ut volunt
Prosperus Cyriacus, Aldus & Bagolinus) sive Ammonius (ut vult Gvil. du
Val. In vitam Aristotelis notas scripsit Joan. Munnetius, qui in ea
magnam esse *ἀνιστορησίαν* tradit. Hermippus quoque, teste Laërtio de
vita Aristot. scripsit Librum de Aristotele. Nonnulla etiam de eo
scripsere Timotheus Atheniensis in libro de vitis, Demetrius Mag-
nes in libris de Poëtis scriptoribus æquivocis, Aristippus de antiquis deli-
ciis, Phavorinus in omnigena historia, Eumolus in libr. 5. Historiarum,
Apollodorus in Chronicis, Theocritus Chius & Timon, teste Laërt.
in Vit. Aristot. Dionys. Halicarnasseus, Strabo de libris Aristotelis, Plu-
tarchus in Sylla.

Aristotelis
vitam qui
Latinè scrip-
serunt.
Aristotelis
effigies.

Latinè verò vitam Aristotelis elegantissimè descripserunt Pa-
tricius lib. 1. Tom. prim. dis. Peripatet., Gvarinus Veronensis, &
Gvilh. du Vall. in synopsi analytica doctr. Peripatet. in præfat. dissert. XI.

Effigies Aristotelis videri potest in Eustratii explanationibus in
Ethicam Aristot. Latinitate donatis à Feliciano; item è Bibliothe-
ca Lugduno-Batavâ in Paraphrasi Ethicorum Aristotelis incerto
Autore, editâ à Dan. Heinsio; nec non in Titulo operum Aristot.,
Gvil. du Val.; ut & in Physiogno. Jo. Bapt. Italicè scripta & edi-
tâ Venetiis Anno 1652. pag. 331. Tandem ex antiquo marmore
Joan. Rhodii Dani, Viri celeberrimi & eruditissimi (qui Patavii
Anno 1659. 24 Febr. diem suum obiit) Joa. Georgius effigiem
Aristotelis delineavit & sculpsit, cum inscriptione ΑΡΙΣΤΟΤΕ-
ΛΟΥΣ.

Aristoteles
alius cogno-
mento Rho-
dius.

Fuit quoque alius Aristoteles cognomento Rhodius, de quo Ari-
stoteles lib. 2. Oeconom. scribit, qui Phocæam imperio obtinuit.
Ali-

Aliàs Laertius *de vita Aristot. in fine* recenset octo, qui Aristotelis nomine vocati sunt; inter quos primus est noster Stagirita.

Alii octo qui
Aristotelis
nomine vo-
cati sunt.
Aristotelis
operum
editio.

Operum Aristotelis editionem accuratam præclari aliquot viri promiserunt; verum partim nonnullorum cunctatione, partim aliorum timiditate factum est, ut intra octogesimum annum Aristoteles nec in Italia, nec in Gallia, nec in Germania, Græcè sit editus, ac vix ii libri, qui præ cæteris teri in Scholis solent, inveniri potuerint. Tandem And. Wechelii hæredes, Typographi Francofurtenses, de persequendâ Aristotelis editione consilium ceperunt, cujus rei cura ab ipsis devoluta fuit ad Frid. Sylburgium qui optimam ipsis operam præstitit.

Aristoteles suam Bibliothecam Theophrasto suo discipulo sive auditori tradidit, quam unâ cum Theophrasti Bibliotheca successione nactus est Neleus, Scepsius Socraticus, Corisci Socratici filius, auditor Aristotelis & Theophrasti. Hic libros Scepsin translatos posteris suis reliquit, à cujus hærede ad rudes & sordidos homines pervenerunt, qui incuriosè positos sub clavibus retinuerunt; & cum Attalicorum Regum, quibus Scepsis parebat, studium intellexissent, conquirentium libros ad instituendam Pergami Bibliothecam, suos sub terra in fossâ quadam occultaverunt. Ibi ab humore & blattis vitiatos, tandem qui ex ea erant stirpe Aristotelis & Theophrasti libros magnâ pecuniâ Apelliconti Tejo venderunt, qui erosarum particularum quærens instaurationem, libros in nova transtulit exemplaria lacunas non rectè implens, ediditque libros mendorum plenos, teste Strabone lib. 13. Sylla à morte Apellicontis, cum Athenas cepisset, Apellicontis Teji Bibliothecam sibi exemit, in qua plerique Aristotelis & Theophrasti habebantur libri, eò tempore planè vulgo incogniti. Tandem fertur, Bibliothecâ Romam perlatâ, Tyrannionem Grammaticum, hominem Aristotelis studiosum, plerosque Aristotelis libros compilasse & Andronicum Rhodium à Tyrannione adeptum exemplaria in medium protulisse & edidisse ea quæ hodie circumferuntur volumina. In Bibliothecâ à Ptolomæo Philadelpho in Ægypto instructâ etiam repertos fuisse Aristotelis libros non dubitat Jac. Carpentarius in *Præf. ad libros Arist. de divin. sap. secundum Ægyptios*. Cæterum ante Apellicontis Teji & Rhodii tempora non fuisse edita opera Aristotelis & Theophrasti apparet tum ex jam dictis, tum quoque non solum ex Strabone libro supra allegato, verum etiam à Plutarcho in *Sylla*, ubi fatetur paucos accuratè legisse libros Aristotelis & Theophrasti, idque quod hi à Nelei hærede ad ineruditos & sordidos homi-

mines pervenissent. Alias ab Anamónico Aristotelis libri sunt publicati eò tempore, quò vixit Cicero.

Aristotelis
oper. editio.
1.
Aldina.

Aldi testes.

Aldi coadju-
tores.

Aldi cox-
tanei.

Aldinarum
editionum
varia genera.

Inter varias Operum Aristotelis editiones optimæ sunt hæ se-
quentes. 1. Editio merè Græca Aldi Pii Manutii Romani, è cujus
Typographia Aristoteles ut doctrinæ primus, ita primò impressus
prodiit emendatissimus in Folio, constans quinque Voluminibus
editis Venetiis An. Chr. M. III. D. Libris Aristotelis addidit Aldus
Theophrasti libros, qui colligendis corrigendisq; accuratè omni-
bus Aristotelis & Theophrasti operibus nulli pepercit impensæ,
ita ut tandem pleraq; omnia Aristotelis & Theophrasti excusa ty-
pis suis nobis & posteris reliquerit. Aristotelis verò opera, quæ in
ea editione legenda nobis dedit, multumcertè elaboravit, ut tum
quærendis optimis & antiquis libris atq; eadem in re multiplici-
bus, tum etiam conferendis castigandisq; exemplaribus, in manus
hominum venirent emendatissima. Id ita fit nec ne, sunt Aldo gra-
vissimi testes in tota fere Italia & præcipuè Venetiis Thom. Angli-
cus, Gabriel Brassicellæ natus, & Justinus Corcyraeus, viri erudi-
tissimi. Sunt etiam alii testes quorum mentionem nunc faciam.
Ferrariæ eodem tempore vixere Nic. Leonicens, & Laur. Majo-
lus, quorum alter optimus, & incomparabilis Philosophus, libro-
rum Aristotelis quos ipse habuit Aldo copiam fecit; alter præstan-
ti vir ingenio & maturo iudicio, atq; omnibus bonis artibus prædi-
tus, omnes propè Aristotelis libros summâ curâ summoq; studio
contulit cum libris Leoniceni rogatu Aldi. In hac præterea edi-
tione, ut in aliis aliorum Græcorum autorum editionibus, com-
plures coadjutores Viros doctissimos habuit quorum auxilio Li-
bri Aldi exivere in manus hominum emendatissimi. Inter quos
iple Aldus numerat Alex. Bondinum, Artium & Medicinæ Do-
ctorem egregium ac doctissimum literarum Græcarum. Hoc Al-
di studium opibus adjuvit Albertus Pius Princeps Carporum,
quem à teneris ungviculis Aldus educavit, & cui opera Aristote-
lis à se edita dicavit, *ut patet ex dedicat. Volum. 2. oper. Arist.*,
item ex Andreae Asulani *præf. ad com. Simplicii in lib. Aristotel. de*
cælo. Habuit adhuc alios Coætaneos viros doctissimos & celeberrimos, sc: Picum Mirandulanum, Avunculum Alberti Pii Princi-
pisp Carpens, Hermolaum Barbarum & Angelum Politianum.
Hæc operum Aristotelis editio est ipsius Aldi. Editiones n. Al-
di sunt vel 1. ipsius Aldi, quales sunt omnes, quæ ex ejus typogra-
phia prodire ad Annum ferè 1514. 2. Herculis Gyrlandi;
3. Andreae Asulani; 4. Franci. Asulani; 5. Victoris Trincavel-
li

li Medici. 6. Pauli Manutii Aldi filii, cui debemus *Eustratium, Mich. Ephesium & Aspadium in Nichomachea Aristotelis*. 7. Friderici Turrefani, sive de Turritanis. 8. Aldi Manutii, qui fuit Pauli Manutii filius, Aldi Nepos, & edidit Nicolai Clenardi institutiones lingvæ Græcæ Anno 1578: in quo libro effigies Aldi senioris videtur.

Aldi senioris
effigies.

2. Editio Latina Veneta cum Commentariis Averrois. Hanc merè Latinam editionem ex commentariis Averrois & Levi Gerfonidis in lucem emittere destinavit Joa. Bapt. Bagolinus, qui in eum finem varia quidem exemplaria Aristotelis interpretum undiq; conquisivit, ex quibus omnibus Theod. Gazam elegit, Nic. Tomæum, Gevallam, Alex. Chamaillardum, Leon. Aretinum, Bern. Donatum, Ge. Trapezuntium, Fran. Philelphum, Alex. Pacium, Bessarionem, Gvil. Budæum, Sim. Portium, Dominicum Montefavium, Juli. Martianum Rotam, Joannemq; Bern. Felicianum, viros omnes egregios; omisit a. Argyropilum, hoc tamen nomine quòd eum Paraphrasten potius quàm interpretem crederet; castigavit nonnullas depravatas translationes librorum nonnullorum Physicorum, atq; alias super aliis libris editiones; Invenit ignotos antea libros, quos in Latinum sermonem referendos curavit. indistinctos in capita sejunxit, quicquid in illius capitibus ageretur patefecit; loco eorum quæ prius erant, alia vel plura vel pauciora, pro ut sibi rectius videbatur, capita constituit; in cujus libri initio breves quasdam summas intentionem explicantes apposuit, nonnulla etiam in marginibus Scholia, quæ prius non aderant, statuit; mirum etiam novumq; ordinem librorum Aristotelis, tum Aristotelis autoritate, tum ratione nixus excogitavit, qui librorum ordo non retinetur à Gvilh. du Vall. in Parisiensis editione, verùm alius ibi habetur, ut patet ex collatione duarum illarum editionum. Sed eò mortuò ea in lucem edidit Marcus de Odis Patavinus impensis atq; typis Tho. & Joa. Mariæ fratrum Junctæ Venetiis 1552. in fol. in XI. Voluminibus distincta, quæ postmodum edita sunt in 8vo Venetiis 1560, item 1562; & tandem 1575, unà cum indice sub titulo Tabulæ Zimariæ super Aristotelem & Averroem.

2.
Veneta cum
Commentariis
Averrois.

Est adhuc alia editio Latina Operum Aristotelis sc: Basiliensis. Joannes n. Hervagus, vir præter cæteras virtutes antiquitatis prudens admirator atq; ad antiquorum monumenta restituenda in lucemq; proferenda mirificè propensus, opera Aristotelis edere destinavit, usus operâ & consilio viri doctiss. Prosperi Cyriaci, qui ex Latinis interpretibus hos sequentes selegit (sc: Joac. Perionium,

Basiliensis
sive
Hervagiano

Aristotelis
Interpret
Latini

Nic. Grouchium, M. Antonium Majoragium, Franc. Philelphum; Pet. Victorium, Leonar. Aretinum, Vitum Amerpachium, Jacob. Fabrum Stapulensem, Alexand. Chamaillardum, Pet. Alcyonium, Theod. Gazam, Sim. Portium, Nic. Leonicum) librosq; aliquot nunquam antea editos adjecit, non magnos quidem illos, sed aliqujus tamen momenti: Præterea in ordinem novum & naturalem libros Aristotelis digessit, librosq; in capita divisit, collectis undiq; eruditorum virorum (sc: Ange. Politani, Raphae. Volaterrani, Ni. Grouchii, Franc. Philelphi, Pet. Victorii, Joac. Perionii, Simplicii, Philoponi, Alexandri, Nicolai Leonici,) argumentis novisq; additis. Hanc igitur editionem habemus in Folio Basileæ ex officina Hervagiana Anno 1563.

3.
Lugdunensis
sive Casau-
boni.

3. Editio Græco-Latina Lugdunensis in Fol. ex Bibliotheca Isaaci Casauboni Ann. M. D. XC. Est adhuc alia editio Græco-Latina Lugdunensis in Fol. Ann. M. D. C. V. quâ usus est Gvilh. du Vall. in sua editione operum Aristotelis.

4.
Parisiensis
sive Gvilhel-
mi du Val.

4. Editio Græco-Latina Parisiensis cum commentariis & synopsi Analytica doctrinæ Peripateticæ Antonii Stephani, constans 2. voluminibus, in quibus hi operum Aristotelis interpretes Latini continentur: sc: Julius Pacius à Beriga, Joan. Argyropilus, Franc. Vatablus, Gvil. Budæus, Nic. Leonicus, Theod. Gaza, Jul. Cæsar Scaliger, Adr. Turnebus, Cælius Calcagninus, Julius Martianus Rota, Jac. Scheckius, Joan. Bernardus Felicianus, Dio. Lambinus, Geor. Valla, Simon Grynæus, Ioach. Camerarius, Anton. Riccobonus, Franc. Philelphus, Bessarion, & Iac. Carpentarius. Præter horum Interpretum versiones Latinas, nec non varias lectiones in margine scriptas, varii tractatus reperiuntur, qui nec in Aldi nec in Prosperi editione occurrunt.

Fatetur Isa. Casaubonus in *Pref. ad Opera Aristot.*, quòd Patrum memoriâ fuerit in Anglia à tribus viris, Latomero, Stocinio, & Thoma Linacro institutum ut ad illustrandam Aristotelis Philosophiam & vertendos denuò ejus libros societatem jucundissimi & fructuosissimi laboris inirent, sed irritò conatu.

Henr. Stephanus in *Pref. ad I. Tom. Operum Platonis* promisit etiam suos in edendo post Platonem Aristotele conatus.

Aristotelis
commenta-
tores Græci.
Aristotelis
Commenta-
tores Græci
& Latini.

Græci commentatores sunt Ammonius, Simplicius, Porphyrius, Alex. Aphrodisæus, Philoponus, Mich. Ephesius, Eustratius & Themistius paraphrastes, Aliàs Catalogum & Græcorum & Latinorum Commentatorum Aristotelis ex Gesneri Bibliothecâ collegit Paschalis Gallus, cujus collectanea auxit Gvilhelmus du Val.

nobisq; insignem & veterum & recentiorum commentatorum Aristotelis Catalogum ordine alphabeticò digestum dedit, quò ante indicem rerum & verborum opera Aristotelis à se edita clausit. Hisce addi debet Felix Accorambonus, qui in omnia Aristotelis opera eruditissimam scripsit explanationem editam Romæ in Folio 1604.

Inter edita Aristotelis opera, Aristoteles quonam modo se quisq; optimè regat, triplici editione docet; nempe libris Ethicorum Nicomacheorum, Ethicorum Magnorum, Ethicorum ad Eudemium; quibus addi debet liber de virtutibus & vitiis.

Aristotelis
scripta Ethica
quatuor.

Libri Ethicorum Nicomacheorum Aristotelis sunt decem: quorum primus, omnium interpretum consensu, est difficillimus. Libri sua habent capita; quæ tamen divisio non est antiqua.

I.
Nicomachea
& eorum
methodus
accidentalis.
Nicomache-
orum inscri-
ptio.

Titulus sive Inscriptio libri, ut in vetustissimis exemplaribus reperitur, talis esse apparet. *Ἀριστοτέλης ἠθικὰ Νικομάχεια*: Aristotelis moralia Nicomachea: In recentioribus exemplaribus additur nomini Aristotelis Stagirites: quo quidem Titulo 1. Autor libri, 2. Materies libri, & 3. cujus gratiâ est scriptus, significatur. Stagirites verò nuncupatur Aristoteles à Patria urbeq; Stagira.

Moralia appellari ob id manifestissimè constat, quia hæc doctrina nostros instruit mores, & hominem secundum rectam rationem vivere docet. *Ἠθικὸν* esse verum hujus operis indicem confirmari potest tum ex libris veteribus, tum ex interpretibus, tum ex rebus ipsis (de moribus enim in toto opere agitur) tum deniq; ex ipso Aristot. qui lib. 7. *Politicorum* cap. 13. & alibi passim hunc titulum agnoscit.

Nicomachea dicuntur à Nicomacho filio Aristotelis: de quo Eusebius lib. 15. *Præparation. Evangel.* quædam ex Aristotele repetit. Aristoteles v. hunc suum filium vocavit Nicomachum, sine dubio in renovationem memoriæ sui Patris & Avi. Nam ut Nicomachus erat filius Aristotelis, ita Aristoteles fuit filius Nicomachi, qui Nicomachus Pater Aristotelis à Nicomacho filio Machaonis filii Æsculapii originem duxit, teste Laertio, Gvarino, & Philopono. Alius adhuc fuit Nicomachus Gerasenus Pythagoricus, priscae Pythagoricorum Musicæ autor unicus, autor non tantum magnæ vetustatis, sed & ab omnibus seculis autoritatis summæ. Hujus Enchiridion à se Latinè redditum inter septem antiquæ Musicæ scriptores edidit Marc. Meibomius: Cujus etiam Arithmetica (quæ hodie non extat edita, in quam Commentarium scripsit Jamblichus) MS, apud prædictum Meibomium custoditur. Sic quoq; Cicero

Nicomachea
dicuntur à
Nicomacho
filio Aristote-
lis. Quatuor
vero nomine Nico-
machi insi-
gniti legun-
tur.

libros de officiis Marco filio scripsit, & Basilius Imperator scripsit paræneses sive capitula moralia ad Leonem filium suum.

Sunt nonnulli qui tradunt Aristotelem libros illos decem Ethicorum misisse ad Nicomachum quendam Amicum suum, teste *Camerario in Præm. explicat. Ethicor.*; secundum alios additum est *Nicomacheorum* non ab Aristotele sed ab aliis, ut distinguerentur hi libri Aristotelis à reliquis Aristotelicis Ethicis, sc: Eudemiis & Magnis; sive ut Cicero in 2. *Orat. & alij*, quod non Aristotelis sed Nicomachi Aristotelis filii viderentur esse. Alii putant Nicomachum filium Aristotelis hosce Libros conscripsisse, quasi à Patre doctrinam prius acceperit, postea ipse collegerit, ac in unum volumen redegerit.

Aristotelis autem esse libros non solum urgent Veteres interpretes Græci & Latini, nec non Acciajulus, Giphanius, Camerarius, Zvingerus, Piccolomineus, Riccobonus, Simplicius, Al. Aphrodisæus, Eustatius, Aspasius, Trygophorus & alii viri sapientiâ illustres, quod idem Plutarchi testimonium evincit; Verum etiam Peripatetici & Platonici ferè omnes fatentur: imo ipse quoque Aristoteles hujus operis quibusdam in locis & in Politicis (quæ ab omnibus Aristoteli tribuuntur) ut proprii meminit *lib. 7. Polit. cap. 13.*

Nicomacheorum
methodus
essentialis.

De methodo qua usus est Aristoteles in Nicomacheis (prætermis-
sis ea de re aliorum sententiis) Acciajulus in *præm. ad Eth. Arist.*
& Simon Simonius in *Ethic. Aristot.* volunt esse partim Analyticam,
partim demonstrativam non à priori sed à posteriori.

Nicomacheorum
editio Græca.

Aristotelis ad Nicomachum Græcum contextum ex doctissimis
virorum Petr. Victorii, Adria. Turnebi & Dio. Lambini castigati-
onibus correctissimum nobis dedit Theod. Zvingerus *inter anno-*
tationes in Ethicam Aristotelis. Ante Zvingerum libros hosce typis
Regiis aliquantò emendatiores edidit Turnebus, partim ex Petri
Victorii observationibus, partim ex vetustis aliquot exemplaribus.

Nicomacheorum
Veteres ac
recentiores
interpretes
Latini.
Nicomacheorum
versio
antiqua.

Libri ad Nicomachum conversi sunt de Græco in sermonem
Latinum ab Argyropilo, Aretino, Ficentino quodam, Feliciano,
Perionio, Turnebo, Gruchio, Lambino, Bergio, Strigelio, Giph-
anio, Bilio Victorio & Riccobono. Præter hasce versiones est an-
tiqua quædam versio per capita & numeros, quam vacant aliæ
veterem: Hanc & Argyropili nec non Leonardi versiones uno
Volumine comprehensas & diligentissimè recognitas habemus
studio & operâ Jacobi Stapulensis, sumptibus vero & diligentia
Henrici Stephani Sunt qui aliquot tantum libros verterunt sc:
Muretus, Petrus Martyr, Simonius & Camerarius.

In linguam Hebræam conversi sunt à R. Magno Don. Meir, Nicomache-
orum versio
Hebræa. Medico Regis Castiliensis in Hispania, idq; Anno mundi 6165: Anno v. Christi 1405, secundum R. David Ganz in *Chron. sacr. & Prof. pag. 147.*, quem librum Buxtorfius & Morinus sæpius citant, utpote qui res accuratius describit, quam cæteri Hebræorum Chronologi: Hanc v. versionem Hebraicam postea commentariò illustravit R. Joseph Ben-Schem Tof, teste Joan. Plantavio in *Bibl. sua Rabbi. pag. 589. nu. 324.*

Italico sermone vidit Ob. Giphanius duas versiones: alteram Nicomache-
orum versio-
nes Italica. Figucii paraphrasticam, alteram Florentini cujusdam ad verbum.

Aliàs Felix Figlinecius scripsit de Philosophia morali tr. in lib. 10. Aristot. Italicè, teste *Gvilh. du Val. in indice autorum &c.*

Alii, qui Aristotelem olim sunt interpretati, aliam viam & ratio- Nicomache-
orum Para-
phrasia
Græci. nem sunt secuti. Quod igitur olim Themistius Euphrades in 8. li-
bros Aristotelis de auscultatione, & in tres de Anima, & alios non-
nullos fecit, idem in decem libros Aristotelis Nicomacheos præsti-
tit Paraphrastes Græcus Andronicus Rhodius, à Dan. Heinsio in-
ventus, editus Lugduni Batavorum Anno 1607. in 4to & Mstus in
Bibliotheca publica Lugduno Batava iterum repositus; cujus tanta
est perspicuitas, tanta in hoc interpretationis genere simplicitas,
tam accommodata rebus ipsis ἐμπνεύεια & Sermonis proprietas, ut
metuendum sit, ne nos satis intricati esse videamur illis, qui in ob-
scuritate Aristotelica spem omnem reponunt. Postea editus est
hic paraphrastes à prædicto Heinsio Lugduni Batavorum 1617. in
8vo. Paraphrasin in Ethicam Aristotelis scripserunt Georg. Pa-
chymerius, Jac. Faber Stapulensis, Heliodorus, Prusensis, teste
Gvil. du Val. in Indice Auctorum. Cælius quoq; Calcagninus Paraphra-
sin primi libri emisit, & Joannes Corata Cuzenus Imperator Con-
stantinopolitanus scripsit Græcam Paraphrasin in 5. libros Ethico-
rum Aristotelis. Erasmus Rudigerus, Gener Joach. Camerarii, Li-
bros Ethicos Aristotelis accuratissimâ Paraphrasi persecutus est,
teste *Jacobo Monav in præf. ad Ethic. Arist. Viçt. Strigeli pag. 29. lin. 6.*
ab ult.

Alii nudam & meram sententiam Aristotelis diligenter exqvifi- Nicomache-
orum Com-
mentatores
i.
Græci. verunt & indicârunt. Aristoteles quanquam in doctrinarum dis-
positione mirè doctus, pressior tamen ac difficilior videbatur, ide-
oq; diu non ille quidem contemptus est, sed & obscurus & inaccess-
sus ac hisce indigens delituit. Verùm simul ac ambitiosa & inutilis
illa sublimium verborum pompa subsedit, & diligentius cœpit res
ipsa perpendi, aliquot seculis post Eudemium & Theophrastum
Ari-

2.
Latini.

Aristotelis Sectatores, Alex. Aphrodisæus, apprimè subtilis & ingeniosus interpres, temporibus Severi & Antonii in tantum honorem Peripateticam doctrinam & sententias Aristotelis adduxit, ut tum primum solo Philosophi nomine Aristoteles vocari cœperit: quem certatim secuti Ammonius Alexandrinus, Themistius, Simplicius, Philoponus & Olympiodorus, omnes ingenii nervos eò intenderunt, ut Aristotelem suis commentariis redderent clariorem, quod ex parte longè maxima præstiterunt. Quod igitur Porphyrius Tyrias *editò in Categorias libellò*, Ammonius Alexandrinus (*quem ex Aristotel. interpretibus omnes admirantur, quoniam veterem Academiam cum nova contulit, & in ipso Aristotele Platonis mysteria latere ostendit*), Herminius, Alexander Aphrodisæus, aliiq; complures, in varios Aristotelis libros fecêre; Idem in hosce Nicomacheos fecerunt 1. Græcè Eustratius, Aspasius, Mich. Ephesius nonnulliq; alii Græci insignes Peripatetici, item Themistius: 2. Latinè Acciajolus, Ob. Giphanius, The. Zvingerus, Be. Senensis, Gva. Burleus, Chry. Javellus, Ger. Odonis, Gvil. Becchus, Jac. Schegkius, Joa. Baccontorpe, Jodocus Glichthoneus, Joa. Dedecus, Joa. Erigena, Joa. de Fabriano, Joa. Witthon, Augustus Michael Schorus Mathematicus cognomine, Mich. Angrianus, Nic. Cisnerus Masbachius, Nic. Dorbellus aliàs Orbaus, Otto Casmannus, Pet. de Vena, Pet. de Scura, Pet. Martyr, And. Hyperius, Pet. Tartoretus, Pet. Victorius, Phil. Melanchthon, Rob. Chrouche sive Cruccius, Rug. Bachon, Hen. de Frimaria, Tho. de Aquina, Audo. Talæus, Pet. Gilkenius, Joach. Camerarius, Dion. Lambinus, Jac. Faber Stapulensis, Felix Accorambonus, Anto. Muretus, Evar. Brerevood, Andr. Aidius, Læl. Peregrinus, Rob. Balforeus, Tarquin. Gallutius, Henr. Loen, Virgil. Wellendorffer, Anto. Riccobonus, Pet. Victorius, Simon Simonius, Figliucci, Albert. Magnus, Victo. Strigelius, & Nannus Stauriensis. Hen. quoq; Gorcomius scripsit Comment. MSS non solum in Physic. Aristot. verum etiam in Libros Eth. ejusdem: Commentaria in X. lib. Arist. Nicoma. paulò ante mortem prelo destinavit Matth. Bergius, quæ Contr. Rithershusius nobis promisit, sed necdum ea habemus. Franc. Cataneus Diatetius Aristotel. Ethicos libros Florentiæ publicè interpretatus est, quod ejus præfatio in libros Aristot. de Moribus satis indicat; Ejus tamen commentarii ad nos non pervenerunt. Analysin librorum Ethicorum Aristotel. pollicitus est Joa. à Felde in *Præf. ad analys. librorum Politicorum Arist.* sed eam necdum vidi. Kyriacus Stroza Patricius Florentinus Orationes sive introductiones in quatuor Ethicorum Aristot. libros scripsit.

3. Ara-

3. Arabicè Averroes (vel, ut ab aliis nominatur, Aboolit Ben-roist), & Avu Chemed.

3.
Arabici.

Averrois (qvi floruit circa Annum Ch. 1140.) Commentarii Arabici in lingvam Hebræam traducti nunquam in lucem editi sunt, sed MS. extant in Bibliothecâ Hebraicâ Joa. Plantavitii, teste *Plantavitio in Bibl. Rabb. pag. 548. nu. 10.*

Avu Chemed insignis fuit apud Arabes Philosophus, qvi scripsit in Aristotelem amplum & celebrem commentarium, qvem longo pòst tempore R. Moses Ben-Tabbon Hebraicè traduxit, ut scribit *Plantavitiu in Bibli. Rabb. pag. 547.*

In Ethicam Aristotelis discursus morales Italicè conscripsit And. Chioccus, editos Veronæ in 4to. 1612. 4.
Italicæ.

Alii summa capita rerum, quæ in Aristotele tractantur, enumeraverunt, eosq; Summistas vocârunt. Ita Nicomachea Aristotel., præter Zvingerum & Victorinum Strigelium, argumentis illustravit Joannes Herbertius Lotharingus. Nicomache-
orum Sum-
mistæ.

Alii meras Quæstiones agitabant, quos Quæstionarios vocabant. Sic quemadmodum Plotinus, Boëthus, Apulejus, Nicostatus & alii nonnulli gravissimas quasq; Aristotelis sententias explicavere: ita quoq; hi sequentes Nicomacheos Aristotelis libros per Quæstiones tractavere, sc. Alex. Aphrodisiæus, Contr. dictus Hensel, Contr. de Susata, Gvilh. Slade, Joa. Buridanus, Tho. Campanella & alii. Nicomache-
orum Quæ-
stionarii.

Alii scripsere synopsis in libros 10. Eth. Aristotelis, sc. Hermolaus Barvarus, Vogelius, & Gvil. du Val. Nicomache-
orum Epi-
tomatores.

Etsi hos Moraliu Nicomacheorum libros, ex ultimis ferè Aristotelis Nicomacheorum verbis, Politicorum libri subsequantur, quem ordinem secutus est Prosperus Cyriacus in editione Operum Aristotel. Basiliensi, nec non Aldus in sua editione Operum Arist., quia tamen & alii sub Aristotelis nomine libri de Moribus pertractantes inveniuntur, ideò illos, (ne materiæ fieret interruptio,) ante illos de Republ. collocasse opportunum visum est Gvilhelmo du Val, qvi sine dubio secutus est hac in parte antiquum ordinem librorum à Bagolino & aliis servatum. I L.
Magna Mo-
ralia.

Magna hæc Moralia Aristotelis vocantur Græcè ab Aristotele *ἠθικὰ μεγάλα*, & à Zvingero ac aliis Ethica Magna; sed cur dicantur *μεγάλα*: Magna non video. Nam nec i. quoad crassitiem operis hæc Moralia majora sunt aut Nicomacheis aut Eudemiis: Nicomachea n. constant foliis 71. sive libris decem, Eudemia foliis 48. sive libris septem; at Magna Moralia constant solummodo Magna ex
dicuntur.

foliis 25, five libris duobus: nec 2. quoad præstantiam, nam ferè eadem in Magnis Moralibus, atq; in Nicomacheis materiæ discutuntur. Sed puto Aristoteli id contigisse ut scribit Piccolomineus grad. 10. cap. 12. quod facile multis accidit qui libros de re aliqua conscribentes, frequenter in ordine sibi non satisfaciunt, consilium mutant, variant scripturam, sententiam aliquam emendant, quousq; demum opus unum ad votum perficiant, in quo solo sibi satisfaciunt & si deberent librum edere, solum illum ederent combustis aliis: at evenit, ut antequam id fiat morte præveniantur, & cum omnes veniant in manus aliorum, ob famam Autoris servantur omnes, omnesq; circumferuntur. Videtur igitur mihi, quod Aristoteles primò scripserit libros Morales ad Eudemium, qui aliàs vocantur Parvi Morales; postea, illis à se non emendatis sed potius neglectis, Magnos Morales conscripserit; tandem libros Morales ad Nicomachum, ut absolutissimos & maximos, omnibus communicaverit.

Magnorum
Moralium
interpretes.

Magna igitur hæc moralia ab Aristotele scripta Interpretem seu potius Metaphrasten Georgium Vallam Placentinum habet, qui illa perspicua latinitate donavit, nec non Vitum Amerpachium.

Magnorum
Moralium
paraphrastes.
Magnorum
Moralium
synopsis.
Magnorum
moralium
editiones.

Magnorum Moralium Paraphrasten & commentatorem hætenus vidi nullum.

Synopsis magnorum moralium scripsit Gvilhelmus du Val.

Magnorum Moralium editiones sunt diversæ: Editio Basilien-sis, Isingviniana, Walderiana, Veneta Manutii (sc: à Camotio adornata, quæ aliàs Camotiana vocatur) & Wecheliana, five Franco-furtensis, in quâ adhibuit Frid. Sylburgius priores omnes editiones, è quibus diversis editionibus & Vallæ versione quæsiuit locis corruptis remedium, addiditq; in fine varias locorum lectiones, conquisivitq; etiam, si quid ex Nicomacheis Ethicis huc facere meminisset: Privato iudicio ac conjecturâ nihil mutavit, nisi manifestus esset error; imò plerumq; si quid mutationis ab ipso factum est, ejus seorsim in fine libri rationem reddidit. Aliàs inter opera Aristotelis ab Aldo & Gvilhelmo du Val. edita reperiuntur quoq; Magna Moralia.

III.
Moralia Eu-
demia.

Libri Ethicorum Eudemiorum ab Aristotele vocantur Ἠθικά εὐδημίου: Moralia Eudemia, five ut nonnulli vocant, Moralia ad Eudemium, ab Eudemio Cyprio Aristotelis Amico & familiari, ad quem hos scripsit. A Leonardo v: Aretino in suo dialogo de Moribus appellantur libri parvorum Moralium ad Eudemium. Præter hunc

hunc Eudemium inter eos autores, qui composuere Svidæ librum, primus numeratur Eudemus Rhetor. Theophrastus *lib. 9. de hist. Plant. cap. 18.* meminit cujusdam Eudemii, qui consuetudine venenorum adeo sibi callum obduxerat, ut cum Helleborum biberet non purgaretur.

Eudemii nomine tres vocati.

Hi libri ad Eudemium ejusdem sunt argumenti ac instituti cum Nicomacheis, & Magnis Moralibus: nam non tantum diversa, aliaque, quæ in Nicomacheis non extant, tractant Eudemii, sed & eadem iisdem ferè verbis de rebus iisdem sæpius reperunt documenta.

Eudemiorum materia.

Hinc commentatorem Eudemii obtinent nullum nullumque; Metaphrasten.

Eudemiorum commentatores.

Unum habent Eudemii, qui eos Latinos fecit sc: Anonymum, forte Basiliensem, editum Basileæ, virum doctum & in Aristotelis lectione non parùm exercitatum.

Eudemiorum versio Latina.

Sunt nonnulli inter quos est Frider. Sylburgius, qui volunt hanc Eudemiorum versionem non esse Anonymi cujusdam sed Leonardi Aretini: Ceterum contrarium facile tum ex versionis ratione & Stylo colligi potest, tum quoque ex temporis ratione.

Summam rerum quæ in Eudemiiis continentur, fecit Gvil. du Vall. in Synopsi sua Peripateticæ doctrinæ; docens breviter & clarè quid in singulis singulorum librorum capitibus contineatur. Aliàs Leonardus Aretinus scripsit Introductorium de Moribus Dialogum ad Galeotum Amicum respondentem libris Aristotelis ad Eudemium; in quo Dialogo interlocutores sunt Leonardus & Marcellius familiaris Leonardi Aretini, qui reperitur inter Comm. Fabri Stapulensis in *Ethic. Arist. pag. 123. & seq. Edition. Anni 1510. & in Bagolini Operibus Arist. & Averrois Volum. 3. Fol. 95. & seq.*

Eudemiorum Summa.

Libri Aristotelis ad Eudemium sunt septem, at secundum Gvarinum Veronensem in vitâ Aristotelis sunt octo.

Eudemiorum divisio.

Eudemiorum variæ sunt editiones: Isingviniana, Camotiana (quæ binæ editiones passim mendosæ & mutilæ sunt) & Wecheliana, quam Frid. Sylburgius Anno 1584. Francofurti ex Isingviniano exemplari & Camotiano correctam nobis dedit; additis in fine variis locorum lectionibus & explicationibus. Est etiam Aldina editio, quæ inter opera Aristotelis ab Aldo edita reperitur, quæ offendit (ipso Aldo id fatente) nonnunquam doctissimas aures, quia Aldus unum duntaxat exemplar Moralium ad Eudemium habere potuit.

Eudemiorum editiones.

Nunc ad Aristotelis libellum de Virtutibus & Vitiis (qui potius catalogus seriesque brevissima, quam liber Virtutum & Viti-

I V. Aristotelis libellus de virtutibus & vitiis.

rum dici potest) quorum summas definitiones & officia propria ex iis quæ uberrimè dicta sunt in libris Nicomacheis, Magnis & Eudemiis, summam & veluti per quandam ἀνακεφαλαίωσιν collegit & retexit Aristoteles; sub finem tamen observat eleganter virtutem inducere in animum pulcherrimam quandam Harmoniam ex compositis motibus & in modum probè redactis, ita ut ex illa Virtutis diathesi & temperamento animus fiat optimæ Reipubl. simillimus.

Libelli ejus
editiones.

Ejus libelli editiones habemus tres, præter eas quæ inter omnia opera Aristotelis reperiuntur: Isingvinianam, Camotianam, & Wechelianam sc: Sylburgii, qui ex editionibus Isingviniana & Camotiana, & ab Interprete Leon. Aretino, quæsiuit locis corruptis remedium. Aliàs hic libellus Græcè & Latine integer reperitur in Stobæo edito curâ Gesneri An. 1543: at in Stobæi editionibus publicatis curâ ejusdem Gesneri Anno 1549. & Anno 1559. pro argumento in diversos locos à Gesnero est divisus.

Libelli hujus
versiones.

Libellum hunc transtulerunt Alexand. Chamaillardus, Georg. Valla, Simon Grynæus (qui exactiorem quandam de Virtutibus divisionem adjecit), Conradus Gesnerus, Leonardus Aretinus & Andr. Lacuna, qui eum Hispanicè transtulit & Scholius illustravit.

Libelli hujus
commentatores.

Commentariis hunc librum illustravit Justus Velsius. Gvilhelmus du Vall brevissimo argumento in Synopsi sua Peripateticæ doctrinæ eum perstrinxit.

IV. Ratio
docendi
Ethicam, quæ
est χαρμη-
μευστική.

Sapientes Græci Veteres non solum prædictis modis, quibus usi sunt Socrates, Plato & Aristoteles doctrinam morum tradiderunt: verum etiam aliud adhuc genus tractandæ disciplinæ morum habuerunt, quod à re χαρμημευστικὸν nominarunt, quod nota morum & forma exprimitur.

Origo hujus
rationis.
Tales scri-
ptores sunt

A veteribus Criticis observatum est Homerum hujusmodi descriptionum morum primum autorem fuisse. Nam *Iliad lib. XII.* dat nobis Characterem fortis & ignavi viri hisce verbis:

1.
Homerus.

Ενθ' ὁ τε δειλὸς ἀνὴρ ὅστι' ἀλκιμῷ ἐξεφάανθη
τῷ μὲν ὄντι. usq; ad versum octavum.

2.
Satyrus.

Sunt & apud alios Græcæ & Latinae lingvæ scriptores similem in modum accuratæ morum descriptiones. Apud Græcos Satyrus antiquissimus Peripateticus, & apud Romanos doctissimus

3.
Varro.

Varro, libros non dissimilis argumenti ediderunt, quos tamen non χαρμημεύς, sed περὶ χαρμημεύων inscripserunt. Hujus item generis

4.
Libanius.

sunt illæ descriptiones morum, quas Libanius & alii Sophistæ appellarunt ἠθοποιίας ἠθικὰς δὲ τὰ μόνον ἠθὺς εἰς φέρειν. In his olim di-

dicendi Magistri suos discipulos magno cum fructu soliti sunt exercere.

Alias volunt nonnulli hunc doctrinam tractandi modum primum Theophrastum Evresium Peripateticum invenisse, qui senex fuit facundissimi oris Aristotelis discipulus, & felici illo seculo vixit, quod tulit Socratem, Platonem vidit, Aristotelem generi humano dedit.

^{5.} Theophrastus.

Veteres autem quidam, qui post Theophrastum tractarunt *μικρὸν ἀνακρίνοντες*, hujusmodi tractatus *χαρὰ κληρονομίαν* vocarunt, quos Theophrastus *χαρὰ κληρονομίαν*. Quidam similium scriptorum non dissimiles titulos sunt commenti, ut patet ex Seneca XCVI. Epi. ad Lucilium.

^{6.} Alii post Theophrastum.

De genere orationis descriptionibus hujusmodi accommodatae ita scribit Theon: Sophista sive Libanius: *uteris in descriptionibus morum charactere perspicuo, brevi, florido, soluto, à quo absit omne involucrum sive artificium curiosius & figura.*

Genus Orationis hisce descriptionibus accommodatae.

Ab hac forma dicendi non longè abit Character Theophrasti in libello, cujus titulus est *Θεοφράστου ἠθικὸν χαρὰ κληρονομίαν* (secundum Sylburgium) *Ethici Characteres*, (secundum Auberium) *Characteres Morum sive Morales*, (secundum Casaubonum) *Theophrasti Morum sive Morales descriptiones, sive Morum notationes.*

Theophrasti χαρὰ κληρονομίαν.

Hic libellus aureolus Theophrasti quamvis non integer ad nos pervenerit, ejus tamen fragmenta habemus. Hujus n. Theophrasti libri editiones sunt hae sequentes, 1. Henrici Stephani, 2. Camotiana, 3. Oporiniana, 4. Wecheliana sive Francofurtensis, 5. Augeriana sive Basiliensis. 6. Casauboni sive Lugdunensis.

Theophrasti editiones.

Habuit hic liber interpretes (praeter Anonymum quendam & Gesnerum) Augerium & Isaacum Casaubonum, qui non solum eum Latine reddidere, verum etiam scholiis & commentariis illustravere.

Theophrasti interpretes.

Notas in hunc librum praeter hosce etiam scripsit Frider. Sylburgius. Ante Augerium & Casaubonum Maximus Planus expositionem in Theophrasti characteres conscripsit, quae Graeca reperitur in quibusdam Italiae Bibliothecis.

Theophrasti commentatores.

De hisce quatuor rationibus docendi Ethicam, & de praedictorum ut & aliorum ferè infinitorum Ethicorum Autorum scriptis, vitis, variis interpretibus, commentatoribus, editionibus, autoritate & utilitate, partim in meis in hac Regiâ Academiâ habitis praedicationibus longè diductiùs egi, partim posthac diductissimè acturus sum; quas, si Deus mihi vitam & valetudinem dederit, intra

paucos annos publicas facturum sum, sub titulo de origine & propagatione Ethices usq; ad nostra tempora per Scriptores Hebræos, Arabicos, Græcos, Latinos, Italicos, Hispanicos, Gallicos, Germanicos, Anglicos, Danicos & Islandicos.

Antiquos v. Danos, Norvegos & Islandos usos fuisse binis prioribus rationibus docendi Ethicam manifestissimum est ex Eddâ antiquissimâ Sæmundi, & ex hac Eddâ Snorronis, quam penè latentem, & in Bibliopolarum officinis nunquam existentem, modò utilitati publicæ prelis supposui.

Prodit itaq; nunc, Rex potentissime, in lucem tamdiu expetitur desideratumq; opus sub Tui Augustissimi nominis tutelâ & umbrâ, ut sub eâ deliteat sicut Teucer Homericus sub Ajacis clypeo. Tuæ ideoq; Serenitati, maxime Daniæ & Norvegiæ Rex, opus hoc sistere ac sacrum vovere lubens meritoq; volui, debui, non quidem ut munus Majestate Regiæ satis dignum, aut pro beneficiis immortalibus à Tua Serenitate in me meosq; derivatis sufficiens, sed ut sacrum cultum optimo Principi post Deum hîc modò solvendum, quo ipso mentem T. Serenit. æternum devotam conservarem.

Faxit Deus immortalis ut cuncta quæ facis, quæq; facturum es, feliciter cedant Tibi, Imperio Danico & Norvegico, Subditis. Vive Monarcha augustissime, vive, impera & vince. Havniæ VII. Non. Febr. M. DC. LXV.

Pe-

Petri Joh. Resenii

Præfatio

ad

Lectorem benevolum & candidum

de

Eddæ editione.

um in foro causas dicentibus nefas, ut ita dixerim, videatur esse, nullâ præfatione factâ, Judicî rem exponere, mihi librum hunc promulgaturo & edituro multò magis inconueniens esset, origine non repetitâ, atq; illoris manibus protinus materiam hanc aggredi; non quia velim verbosas facere præfationes, sed ut in quorum manus Edda veniet, libentius ad ejus lectionem producantur.

Quoniam v. cognitionem nominum sequitur cognitio rerum, *ὅς δὲ τὰ ὀνόματα εἰδὴ εἶσται καὶ τὰ πράγματα* Plato in *Gorgia*, Scal. exerc. 1., Scip: Gentilis lib. sing. de origin. in pr. & ut sapiens Epictetus vere & sapienter docet *ἀρχὴ παιδείας ἡ τὸ ὀνομάτων ἱστορίαις*, h. e. principium eruditionis est nominum trutinatio; Ictis nostris merito turpe visum fuit, prius determinare, quam terminum intelligere l. 1. D. de reb. credit. l. 1. in pr. D. de I. & I. Matth. Stephan. lib. I. de jurid. c. 1. nu. 8. & 9, Georg. Obrecht. lib. I. de juridict. c. 1. nu. 2. & seqq., Joa. Nevizan in Sylv. nupt. lib. I. n. 170., Prosp. Farinac. l. I. prax. & theor. crim. tit. 5. de Indi. & tort: Idcirco inter omnia evolvendum est Eddæ vocabulum, & par esse arbitror de ipsâ primùm appellatione tractare, illiusq; intellectum distingvere, ut nihil prorsus nos lateat eorum, quæ quæri solent. Joa. Gædd. de V. S. in pri. & Dd. Comm. in l. ambiguâ D. de reb. dub. Rung. Ruland. part. I. de commiss. & commiss. cap. 2. n. 1.

Edda est vox originis Latinæ, ab edo ꝑ: compono, meditor; quia Edda undè Poëtæ Islandi ex Edda suas Fabulas & appellationes desumunt, carmina; componunt, ut vult Magnus Olai Islandus: At secundum Gudmundum Andrææ Islandum (cujus Lexicon Islandicum MS. in publicâ auctione beic à me comparatum intra annum Deo volente publici juris

vis facturus sum) Edda derivata est à voce Græca μήτηρ: *nutrix*. Joh. Paul. Resenius meus p. m. Avus, quondam Episcopus Selandiæ, in *Etymolog: Danic. necdum edito* de hac voce ita scribit: Edda, Edde, ætte ab atta Pater, qs: Avia. Aliàs Ede in lingua Anglo-Saxonica antiqva idem est ac grex: Sic Ede bergaren: grex porcorum, ut docet Joannes de Laet in *Lexic. Anglo-Saxon. quod nondum lucem vidit.*

Eddæ signifi-
cationes tres
1.

Notat etiam literatissimus Gudmundus variam Eddæ significationem, cui. I. Aviam majorem seu proaviā videtur significare; veluti ex Synonymis Eddicis Snorronis Sturlæ probatur, ubi ita habetur: *Moder heitir Eida / Dñer Amma / Edda enn thridja: mater (poëtice) vocatur Eida (forsan ab Eva); deinde Amma: secunda mater, mater major sc: Avia; tertio Edda: Avia major, Proavia, vel Abavia.* Idem ferè in Eddæ Sæmundi *Rígsthátt* occurrit, nimirum *Jód öl Edda: partum enixa est Edda: (sc: servilis prosapie) Abavia.*

2.

2. Nomen libri peculiaris, qui Mythologiam Arctoæ Gentis vel Nationis Poëticam in lingvâ Islandicâ tradit: ita dicta quasi matrix & origo Poëseos, atq; prima Mater vel Atavia verborum copię & paraphrasium. Hæc significatio est hujus loci.

3.

3. Nomen proprium Mulieris seu Virginis Amazoniæ, veluti ex historia Sigvardi Ríng / Sveonum Regis, constat: Etsi quidam scriptores, inter quos est Saxo Grammaticus, eam Hetham malint vocare. Hanc quidam scriptores in fabulis Mythologicis insigniter peritam fuisse asserunt, adeoq; ejusmodi fabulas post se reliquisse plurimas. Præterea in Holsatiâ, Prussiâ & Pomeraniâ Mulieres sic proprio nomine appellari autor est Helvaderus in *Onomat. Etymol.*

Edda duplex;
una Sæmundi,
di, altera
Snorronis.
Edda Sæmundi quænam.

Edda est duplex: antiqvior sive genuina illa Rhythmica; altera recentior sive vulgatio.

Eddæ antiqvioris autor dicitur Sæmundus Sigfusonius, vulgò Frode dictus, constans meris Rhythmis obscuris adeò fabulis involutis, ut vix jam intelligatur à recentioribus Poëtis Islandis, apud quos prisca Islandica lingua jam paulatim depravata est, & alienis vocibus corrupta.

Sæmundus
qvís.

Sæmundus hic in Papatu vixit & Pastor fuit Oddensis, ut putat Stephanus Olai in *Notis ad Volusp. Stroph. 9. lit. n.*

Frode

significatio.

Frode est vox Islandica, quæ Arngrimo in *Epist. ad Wormium* jam jam citandâ, item Gudmundo Andreæ Islando in *Lexic. Island.* idem est ac eruditus; Stephano Stephano in *Not. ad Saxon. Grammatic. pag. 136. lit. B.* sapiens; Eidem ibidem p. 93. lit. F. Polyhistor; Stephano Olai in *Not. ad Volusp. Stroph. 8. lit. n.* multiscius.

Frode

Frode verò est à **Frodur** peritus, eruditus; inde **Frodleide** 3: **Frode** unde. peritia, eruditio. Radix vero est **eg frada** 3: erudio, instituo, certio-
torem & gnarum facio: Hinc **Fraðe** erudita institutio, documen-
tum, eruditum opus; **Fraðen** in plur. num. vulgò pro Catechismo
usurpatum est, ut scribit prædictus **Gudmundus** in *Lexic. Island.* Aliàs
sex sunt Reges Daniae nomine **Frothonis**, Danicè **Frode**/insigniti,
quorum primus (è quo cæteri sua habuerunt nomina) fuit sapiens,
prudens & fortis, qui Draconem thesauro incubantem interfecit,
Tranonis naves perforavit, Rutenos vicit, Rotalum occupavit,
Handuvani urbem cepit, Frisiam & mox Britanniam bellò tenta-
vit, Lundoniam Angliæ oppidum astu intercepit.

Edda hæc pluribus constat capitibus, quorum quodvis cantilena **Eddæ 3æ**
est, diversis metri generibus exarata. mundi partes.

Eddæ hujus caput primum vocatur **Voluspa**.

Voluspa vox composita est à **Völsa** 3: Sibylla & **Spá** five **Spaa** **Voluspa**
3: Vaticinium, prophetia; ita ut **Voluspa** idem sit quod **Sibyllæ** unde dicta.
Vaticinium, five **Sibyllini** versus.

Spá & **Spádomer** Islandicè idem est, sed **Spá** est fœminini ge- **Spaa** signi-
neris, **Spádomer** verò est masc: gen. **Spá** er **Spact's** geta (five gá-
ta) 3: *Vaticinium est sapientis divinatio.* **Spaa** vero non semper vati-
cinium de futuris, sed & prophetiam (ceu in Bibliis libro Regum
& apud Paulum Apostolum), nempe magnalium Dei professionem
vel profundam sapientiam significat. Hinc **Spatur** adject: 1. 3: **Spatur**
divinus, fatidicus, sapiens, præscijs; quò, ut cognomine, usi sunt significatio.
multi viri sapientes; ut: **Thorarin Spate**/ **Tholleifer Spate**: un-
de **Spate** fœm. gen. sapientia, scientia fatidica, peritia, divinatio:
item **Spetfingur** 3: Sapiens, Sophista, Philosophus.

2. Modestus, quietus, pacificus: unde **Spett** fœm. gen. 3: tem-
perantia. **Spámadur** 3: Vates, Propheta. **Spáfor** divinatio, au-
guratio. **Spáfarar** monu 3: divinatores, augures illiciti.

Spá verò vaticinium est à radice at **Spá** 3: Vaticinor, divino, **Spaa** unde.
propheto. Prædictus **Joh. Paul. Resenius** in suo *Etym. Danico* **Spaa**
derivat ab Hebræo **נחש** 3: speculatus est. Sic quoq; in lingvâ ho-
diernâ Danicâ at **spaa** est vaticinari: **Spaadam** 3: Vaticinium:
Spaamand 3: Vates à **Spaa** 3: vaticinari & **mand** 3: vir, qs. vati-
cinans vir.

Vola fuit Sibylla in Asia, dicta Erythræa, ut docent **Decimator** **Vola** est Si-
in *Sylva Nom. Proprior.* & **Peucerus** in *Θεομαντείας.* bylla Ery-
thræa.

Strabo duas ponit Erythræas Sibyllas, unam priscam, aliam re-
centiorem. Erythræe Sibyllæ duæ.

Erythræa prisca fuit omnium Sibyllarum nobilissima & antiquissima, quæ mulierum prima cecinit Oracula, & Sibyllæ nomen primum accepit: dicta aliàs Herophile, quæ communis opinio est fuisse ante excidium Trojanum circa annum ante Christum natum millesimum centesimum octogesimum secundum: At Eusebius in *Chronica* in primam ætatem urbis Romæ regnumq; Romuli refert, à qua opinione non admodum recedit Augustinus. Volaterranus a. hanc Erythræam Tarquinio Regi Romanorum (qui ad minimum quingentis sexaginta octo annis post excidium Trojæ regnare cœpit) libros quosdam Sibyllinos vendidisse nugatur: Nam Cumana Sibylla libros Oraculorum novem Tarquinio Prisco, regnanti Anno ante Christum 578, obtulit, & exustis sex, superstites tres ipsi vendidit, ut Gellius lib. 1. c. 9. & Lactantius ex Varrone referunt. Plinius v. Servius & alii hoc de Tarquinio Superbo, regnante Anno ante Christum 531, commemorant.

Erythrææ
carmina.

Hujus Erythrææ versuum plurimos operi suo Homerum inseruisse creditum fuit, & Solinus cap. 8. affirmat: Cui etiam maximam partem vaticiniorum Sibyllinorum præcipuè de Christo & Antichristo, sceleribus Romæ, Antichristi interitu, extremo judicio & similibus tribuit Erasmus Schmidius circ. fin. lib. 1. de Sibyllis. Huic etiam Sibyllæ Eusebius *serm. de convent. Sanct.* pag. 229. ἀνέγραψεν illam tribuit, cujus versus initiales has dictiones constituunt ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΘΕΟΥ ΥΙΟΣ ΣΩΤΗΡ ΣΤΑΥΡΟΣ: Quam ἀνέγραψεν Ciceronem, sive in Asia sive Romæ vidisse & legisse (quod Eusebius & Augustinus statuunt) non planè verò est absimile; cui propter ἀνέγραψεν suspecti fuere versus Sibyllini, ut ex lib. 2. de divinatione patet.

Erythræa
unde dicta &
abi nata?

Erythræa v. dicta est quòd in loco Erythrarum, qui Batti appellabatur, nata fuerit, qui locus in urbis modum postea exædificatus, nomen Erythres accepit, ut docet Svidas; in quo postea habitavit: unde Apollodorus Erythræus eam popularem suam fuisse gratulatur. Lactantius verò Sibyllam Erythræam Babylone natam esse ait, & sese Erythræam appellari maluisse: secundum Halicarnasæum lib. 3. antiq. Rom. hæc Sibylla origine Babylonica fuit, Nurus Nohæ, unà cum Nohâ in arcâ conservata, uxor Japheti, qui post diluvium & confusionem lingvarum insulas gentium seu Europam occupavit.

Erythræa recentior, nomine Athenais, Alexandri tempore floruit, teste Strabone.

De Erythræa
qui scripsere.

De Erythræa nobilissima illa Sibylla legi potest lib. 10. Pausaniæ, lib. 14.

lib. 14. Strabonis, Eusebii serm. de conventu Sanctorum, Lactantius, Augustinus & alii.

Sibyllæ (quas Chaldæi Sambethas appellant) dicebantur Vates, sive Vaticinatrices, quæ Dei consilia homini revelarunt: vel mulieres Deo plenæ, quæ vaticinabantur, testibus Varro in libr. rer. divin. 1. Diodor. Sicul. lib. 5. & Lactant. libr. 1. divin. Inst. cap. 6. in quibus divinitas & quædam Cœlitum Societas nobilissima fuit, ut scribit Plinius lib. 7. cap. 33.: vel Fœminæ quæ fuere τ μεγάλης θεότητος ἑλαυνόμεναι βελέεσσι ut docet Nazianzenus.

Sibyllæ quænam?

Sibyllas in iis quæ de Christo aut aliis ad humanam salutem spectantibus sunt vaticinatæ probabile habet Augustinus, seu bonæ fuerint seu malæ, à Deo esse inspiratas: Nam prophetiæ donum bonis est commune ac malis, sicut etiam gratiæ aliæ sunt gratis datæ. Hinc cum notamus quid certum & indubitatum ob certitudinem & infallibilitatem quæ in Oraculis hisce Sibyllinis semper fuit inventa, dicimus Sibyllæ folium est. Munster. Cosmograph. libr. 2. Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.

Sibyllæ quæ de rescribere.

Sibylla verò quibus modis Deum concipiebat vaticinatura docet Jamblichus lib. de Mysteriis: Sibylla inquit, in Delphis duobus modis suscipiebat Deum, vel per Spiritum quendam tenuem igneumque, qui erumpebat alicubi ex ore antri cujusdam, vel sedens in adito super sedem aream, habentem tres aut quatuor pedes & Deo dicatam & utroque, divino se spiritui exponebat, unde divini ignis radio illustrabatur.

Sibylla quibus modis Deum concipiebat vaticinatura.

De Sibylla ita in prolog. Eddæ cap. 3. traditur: In plaga Septentrionali fœmina quædam erat fatidica seu Sibylla, nomine Sif; ejus nemo progeniem noverat. Filius ejus erat Lorrithi; ejus filius erat Hemrede; ejus Vingithor, ejus Vingener, ejus filius Moda; ejus filius Mage, ejus filius Sephs-meg, ejus filius Bedvig, ejus filius Atra, quem nos vocamus Annan, ejus filius Irmann, ejus filius Hermoder, ejus filius Skialdun, quem nos vocamus Skiold, ejus filius Bias quem nos vocamus Baur, ejus filius Jar, ejus filius Gudolf, ejus filius Fin, ejus filius Frialaf quem nos vocamus Fridlevum. Hic filium habebat, quem vocant Voden, quem nos Oden seu Othin vocamus &c.

Sibylla secundum Eddam quænam.

Nomen Sibyllæ Svidas Romanum esse contendit. Petrus Galatinus lib. 1. cap. 6. de Cathol. verit. arcan. & Reuchlinus lib. 1. de Cabala Hebraicum esse volunt à חַבְלָה quod significat ex traditione majorum aliquid accipere; quia Sibyllæ Oracula divinitus acceperunt, & postea hominibus revelarunt: à qua sententia non admodum recedit Peucerus in Theomantia. Cœlius Rhodiginus Lect. antiqv. lib. 14. cap. 1. ex Arriano scribit Dardanum ex Samo profectum Teucrorum Regis filias duxisse uxores Νησώ γὰρ Βάττιαν Νάσο & Βάτιαν. E

Sibylla unde dicta?

priore natam illi filiam Vaticinam, nomine Sibyllam, ex qua in Vaticinatrices omnes fit propagatum nomen ob Theophoriæ cognitionem quandam. Cæterum nomen hoc est Græcum & quidem Doricum Æolicumq; : Sibyllæ n. qs. Sibullæ dictæ sunt à Σιὺς ο: Deus & βελή ο: consilium: quia Sibyllæ Dei consilia mortalibus enunciabant, ut Lactantius, Varro & Servius super 4. *Æneid. tradunt.* Æoles n. & Dores pro Θεὸς dixerunt Σιὺς (quod & Lacedæmonii imitati fuere) & pro βελή scripserunt βελᾶ. Sic quoq; Σιουφ & idem est, quod Θεόσφ & ἐγγέω idem quod ἐγείρω. Hieronymus contra Jovianum inquit; quod si Æolici sermonis genere Sibylla Θεοβελή appellatur, rectè consilium Dei sola scribitur nosse virginitas. Hæc ille. Σιβύλλᾶ, itaq; idem est quod Θεοβελή.

Vola unde dicta?

Ab hac voce Sibylla (Sibula) vocatam esse Volam (utpote Erythræam, quæ prima nomen Sibyllæ accepit) videtur verisimile; & non à βελή, ut putat Gudmannus Andreæ Islandus in suis *Notis ad Volusp*; nisi forte Vola sit dicta vel à Babylone, ubi Sibylla Erythræa nata traditur: vel à nomine proprio Erythrææ, quod fuit Herophile.

Sibyllæ quot?

De Sibyllis quinam scripserunt.

Quæ a., quot, quibusve temporibus aut locis Sibyllæ fuerint, magna inter veteres scriptores dissensio est. Alii unam, alii duas, alii quatuor, alii decem, alii adhuc plures Sibyllas fuisse dixere; quæ de re legi potest Onuphrii Panvin. Veron. liber de Sibyllis, & Carminibus Sibyllinis; item Erasmi Schmidii tr. de Sibyllis, Sibyllinis libris, earumq; autoritate. Conscripserunt etiam ex Græcis Philemon Atheniensis opus *περὶ πάντων αἰώνων χρησμεύων*, Oenomaus Philosophus de vanitate oraculorum, Porphyrius *περὶ τῶν ἐκλογίων φιλοσοφίας*: E Latinis Cornelius Labeo librum, cui titulum fecit de Oraculo Apollinis Clarii: sed hos omnes hætenus saltem desiderare licuit.

Voluspa duplex.

Voluspas, seu Volæ gnomas, fuisse duplices docet Gudmundus Andreæ: sc. Voluspaa en meire ο: Voluspa major, & Voluspaa hjn Stenre ο: Voluspa minor. Minorem tantum habemus, in quâ è priori multa reperiuntur citata.

Voluspa quibus de rebus agit.

Sibyllini versus, Voluspa dicti, ferè perpetuum rerum ordinem servant. Agunt. n. 1. de mundi creatione. 2. de Satyrorum creatione. 3. de primorum hominum creatione. 4. de Parcarum nominibus & muneribus. 5. de Loconis supplicio. 6. de Inferno. 7. de Seculis novissimis. 8. de mundi fine. 9. de Terra nova. 10. de loco beatorum.

Voluspa citata à Wormio.

De Voluspa Cl. Olaus Wormius in *literat. Runic. cap. 3*, ita scribit:

bit: Fœminas quoque; Eddicè Runas dictas fuisse, sunt qui probant ex Volusp. Stroph. 37. v. 3. ubi hæc ita Latine reddita leguntur: *Qui alterius vellicat aurem conjugis.* Ubi ii notantur qui verbis lascivis aliorum uxores ad adulterium sollicitant. In hoc eodem versu triplex hominum flagitiosorum genus, quibus præ reliquis certò imminere crediderant Ethnici cruciatus infernales: sc. periuri, sicarii & adulteri, quâ de re plura vide in Not. Steph. Olai ad prædictam Stroph. 37. Idem Wormius ibidem cap. 20. docet Fymbultyrri etiam fieri mentionem in Volusp. Stroph. 54, ubi consilium Deorum de rebus habitum proponitur hisce verbis: *Et de Fymbulturi vetustis Runis &c.* Fymbultur v. hic fuit unus ex inventoribus Runarum, teste Eddâ Sæmundi Cap. Runi. Erat a. Scriba & Propheta Asarum, & vocatur à Sæmundo Cap. Runi. Fimbultulur. Proprium ejus nomen est Fimbul, reliqua ambo agnomina: *Fyrn.* significat Asam, *Fhulur* vetulum, ut scribit Stephanus Olai in not. ad prædict. Stroph. Aliàs Gudmundus Andreæ Islandus in Lexic. Islandic. observavit *Fimbul* vel *Fymbull* esse vocem obsoletam & peregrini sensus, & ter in Eddâ legi 1. in *Havamaal*: *Runer thær Keiginn funnu giordu Ginreigin/thet fåde fymbul thulur.* Hæc fabularum enarrator Odinum nominat *Fymbul thul* seu ipsum Jovem. *Fhulur* 3: enarrator, orator vel cantator, & *fymbul* 3: grande quid. *Fhulur* & *Fymbultulur* 3: orator referendarius. *Fhulur* v. est à *thyl* 3: enarro. *Fhula* 3: continua & longa narratio (inde forte Danicum *Tale* 3: Oratio). 2. in Eddæ apologo *vm Ragnarocker* seu extremo interitu totius universi: *Tha fara thyr veter saman/so edert er sumar á malle / 3:* tres venient continuæ hyemes, quas inter nulla æstas erit: *thær veter falla menn fymbul vetur 3:* illam hyemem (sc. è tribus continuam) vocant homines grandem hyemem seu monstrosam. 3. in *Havamaal*: Balbus & Bambalio vocatur *fymbulfoembe/qs:* vehemens & ingens fatuus; à *φῆμι* 3: loquor. *Fimbul* insuper fluvius averni in Edda, ita dictus à vehementiâ.

Tres Voluspæ Codices à variis accepi. E literario Regis nostri Augustissimi penu Codices bini antiquissimi deprompti sunt, qui, ut antiquitatis Islandicæ studiosissimus, in colligendis veterum Islandorum libris sedulam navavit operam, rarissimosque obtinuit: Tertium v; recentiorum, ex antiquo, ut videtur, Codice exscriptum mihi libentissimè communicavit Christ. Noldius, SS. Theol. in Regia Acad. Havn. Professor Publ. & p. t. Rector. Hisce, quos reperire potui, Codicibus MSS. collatis & inter se comparatis, nul-

Voluspæ
Codices
Islandici,
versio latina,
notæ &
editio.

Iam inveni Codice Regio primò antiquiorem & meliorem. Itaq; in hac Voluspâ edendâ hanc adhibui operam, ut emendatissimè cuderetur, collatis prius prædictis optimæ notæ Codicibus manu exaratis, notatis ad marginem variis Codicum lectionibus: Tum deniq; ut hoc operis omnibus uti esse posset, Islandicis Latinam perpetuò versionem, factam Anno 1644 à Stephano Olai Islando (tunc temporis Oia Wormii discipulo, nunc v. Ecclesiæ Wallanæsenfium in Orientali Islandia Pastore) Islandico textui adjeci, ejusdemq; notas (qvibus Magnum Olai & Biornonem Jonæ Skardsaensem, maximum inter Islandos antiquarium, refutare conatus est) item notas Gudmundi Andreæ Islandi (qvibus in interpretationem Latinam Stephani animadvertit) addidi, qvas in gratiam Virorum doctorum Islandorum, qvi de iis judicia ferre possunt, publicavi.

II.
Haavamaal
unde com-
posita.

Haar signifi-
cationes
res.

1.

2.

3.

Eddæ hujus caput secundum vocatur *Haavamaal* / quæ est vox Islandica, composita à Genitivo *Haava* / quod in Nominativo est *Haar* / sive *Haave* 3: celsus, & *maal* 3: sermo.

Haar / *Haa* / *Haati* 3: celsus, celsa, celsum, altus, sublimis, procerus.

Hinc *Hæd. fem. gen. altitudo, æther, eminentia, proceritas*; *Hædstar* 3: in altum crescit, aut vergit (inde forte Danica vox *Græstar* 3: cucurbita ventricosa, qvia in altum crescit); *Haar* / *Hærre* / *Hædsta* 3: altus, altior, celsissimus.

2. *Haar* & *Haav* / *Har* / vel *Haara* in Genitivo est Odini epitheton seu agnomen personatum in *Gylvamine* in Eddæ Myth. 2. 3: celsus sublimis: ubi Trinitatem inter observari fascinabat 1. *Hår*. 2. *Jathnhår*. 3. *Þhrnhår*. 3: Odinus, qs. ter maximus, Trismegistus. Hoc nomine Odinus non solum se, verum & suos collaterales appellavit, cum apud Gilvum Svecorū Regē hospiraretur, & tunc etiam hanc Ethicam & res suas gestas, tanquam profestivo delectamento & doctrinali, solenni in convivio recitatas fuisse Edda commemorat ut appareat Odinum fuisse ejus Autorem.

Sic quoq; Odinus in Volusp Stroph. 30. v. 5. vocatur *Herto* an ab *Het* 3: exercitu. 3. *Hare* / hodiè *Harra* / Gallicè Sire 3: Dominus, Armen. *Thear*, Germanicè ein *Herr* / Saxon. de *Here* / Belg. *Heer* / *Heern* / Danicè *Herre* 3: Dominus, item Rex à celsitudine, ab *הר* 3: 1. mons 2. Princeps, Rex. Huc *ἥρως*, Herus Heros, Chald. *הור* hör nobilis, *אורי* albat, vestibibus albis ornati, candidi; Principes, Magnates, Primates; quod aulici Proceres olim candidis vestirentur. Avo meo in suo Etymolog. Danic. *Herre* 3: Dominus est vel à Græco *ὄρος* 3: mons (affine est *הר* mons) qvia Do-

mi-

minus eminet super reliquum populum, quemadmodum mons super terræ planitiem; vel quia in montibus ædificavit; vel à voce Danica *Har* 3: exercitus, unde *Herremand* 3: Nobilis qs: exercitus vir; vel ab Hebr. *רִשָּׁא* 3: Princeps, Dominus, 2. Reg. 4. *רִשָּׁא* *רַב־צָבָא* 3: Princeps militiæ: Hæc Avus. Vox Danica *Herre*. 1. Dominus, Deus. 2. Princeps vel Dominus alicujus Provinciæ, vel Territorii. 3. Vir Nobilis *Herremand*. 4. Eqves Nobilis. 5. Verbi Dei minister. 6. Dominus habens servum. Sic etiam viri virtute præstantes olim propter virtutes in Deos relati sunt. Veterum Dii ex hominibus fiebant, teste *Plin.* & *Lactantio*; Ideoq; apud *Xenophontem* in *Cyropæd.* Cyrus post Deos semper quoq; invocatur, & placat cujusq; terræ Heroas: quod & *Plato* jubet lib. 4. de *Legib.* & usitatum id fuisse veteribus *Pausanias* testatur lib. 4. *Græciæ*. Hinc duo priora *Pythagoræ* carmina inter aurea illa sunt hæc:

ἀθανάτους μὲν πρῶτα θεὸς νόμῳ ὡς ἀγίκεται,

τίμα, καὶ σέβας ὄρεον ἐπειδ' ἥρωας ἀθανάτους.

3: Primum Deos immortales, ut lege sancitum est,

Cole, & venerare jusjurandum, deinde Heroas inclytos.

Ab *Haar* adjectivo multa formantur composita & denominativa Islandica, sc: *Haaleitur* 3: venerabilis, summa spectabilis majestatis; ut *Deus*, d. *vinæ*, *Sacro Sanctæ*: *Haasæte* 3: thronus, Danicè *Høysæde* / 3: celsa, sublimis sedes: *Haatid* / Danicè *Høytid* / 3: festum, qs. cellsum, sublime tempus: *Haamæle* 3: divulgatus sermo. *Haatige* 3: Majestas: *Havade* 3: susurrus veluti aquarum: *Haatalad* 3: grandiloquus: *Haarryste* 3: tumultus, ut Danicum *Høyrøsted*. 4 *Haar* neutr. gen. *crinis*; *Deieg*, comæ, cæsaries, capillus; Danicè *Haar*; Germanicè *Haar*; Belgicè *Haar* / *Haer*; Saxon. *Haer*; Angli. *Haire* vel *Heare* (quam vocem *Minschæjus* in *Lexic. Angl.* derivat à *Græco* *εἶρ* 3: lana); Hebraice *רִשָּׁא* *crinis*; Arabice *Sahar*, *Sahare*; Saracenicè *Sahar*; Malihensibus *Schiaar*.

Maal vox Islandica, neutr. gen. est sermo, loqvela à *mæle* / 1. 3: loquor, *Maal* significatioes dico, : Hinc *mælla* eloquentia; *mælstur* 3: eloquens; *mælugur* 3: dicax; *mælaus* 3: mutus; *mæla* fæm. gen. 3: dicacitas; *almæle* n. g. divulgatus sermo, omnium sermo; item *mæltur* et / 3: fertur, dicitur. Ed: *thad* et *maal* *manna* / ad *saat* mun *liotr* à *Baldre* 3: sermo vulgaris est, in *Baldre* nihil esse turpe. 2. metior, mensuro; Hinc *mæler*; masc. gen. 3: mensura; *mælling*; 3: mensuratio: *mål* 3: dimensio; *vin mæls* 3: in circumferentia; *mæleferalld* 3: modius. Sic quoq; in lingvâ Danicâ *Maal* significat. 1. sermonem, loquelam (quam vocem Danicam Avus meus in *Etymol.* Da-

Danic. derivat à *lynn* 3: *mentitus est*:) 2. *mensuram*. Lingva Anglo-Saxonica *mael* adjicit quantitatibus, e. g. *coicler mael* 3: *tria coclearia*: Sic Belgis quoq; *Ornmael* 3: *ter*, Germ. *dreimael* atq; ita in omnibus numeris. *Mælde* verò in lingva Anglo-Saxonica significat 1. *concionem*. 2. *verbum* e. g. Genes. paraphr. *corlum en mælde* 3: *in Nobilium conventu vel concione*. Idem ibidem: *Got es thardum mælde* 3: *Dei verba loquebatur*: ut scribit Joan. de Laet in Lexic. Anglo-Saxonie. cujus exemplar MS. possideo.

Haavamaals
autor est
Odinus.

Autor *Haavamaals* putatur Odinus (sive Othinus) vir eloquentissimus & formosissimus, qui Vates erat. Hinc illustre sibi peperit nomen, adeò ut in plagâ Septentrionali postmodum omnium Regum celeberrimus fuerit. Incessit ipsi cupido primum Turciam relinqvendi, unde secum duxit magnum exercitum juvenum, virorum, mulierum, cum ingenti thesauro: Quocunq; pervenit, multa præclara de ipso relata fuerunt, ut similior videretur Diis quàm hominibus; Nec prius sedem fixit, quàm in Saxoniam pervenisset. Ibi per aliquod temporis spatium commoratus est, & ejus territorii magnam partem in suam redegit potestatem, sibiq; asseruit & vindicavit, ibiq; tres suos filios Vegder, Beldeg, & Hengir constituit Præfectos. Tunc Odinus iter Septentrionem versus direxit & venit in Cimbriam, sibiq; totam illam terram pro lubitu subjugavit. Huic præfecit filium *Stiold* dictum; unde orta est familia *Skioldungorum*, qui sunt Regum Danorum. Hinc Septentrionem versus migravit in Sveciam; ibi erat Rex dictus *Gylfus*, ubi percepit is adventum Asianorum, qui vocabantur *Æsar*, eis obviam factus obtulit Odino, ut Regno suo pro lubitu uteretur. Hoc pactum prosperè adeò successit, ut quocunq; pervenirent, & ubicunq; commorarentur, fertilitas & pax abundaret. Hæc Regio visa est Odino commodissima. Elegit igitur sibi locum civitati extruendæ idoneum, quem vocabat de filii sui nomine *Sigtum*, sibiq; Regis titulum assumpsit & vocabatur *Niordur*. In Annalibus namq; extat, quòd primus Rex Svecorum dictus sit *Niordur*, successorum omnium maximus.

De Odino
quoniam
scripsere.

De hoc Odino ut & de cæteris vetustissimis Danorum Numinibus legi possunt non solum antiquiora monumenta, sc. Sax. Grammatic. histor. Danic. lib. I. in histor. *Hadingi* pag. 13. & lib. 6. in histor. *Frothonis* IV. pag. 103. (ubi de industria de Diis borealium nationum agit), Prologi Eddæ Snorronis caput 3, Chronicon Norvegicum, pag. 2. usq; ad pag. 9. cujus autor putatur *Snorro Sturlasonius* Danicè edi-

ius Anno 1633 studio Ol. Wormii; verum etiam inferioris ævi scri-
ptores, nempe Olaus Magnus Svecus lib. 3. hist. cap. 3., Johannes
Svaningius Dantis, Serenissimi Regis Daniæ Divi Friderici II.
quondam historiographus lib. 3. comment. prior. de reb. gestis Danorum
(qui libri de rebus Danicis MSS. etiamnum asservantur in Bibliothecâ Regiâ
Academiæ Havniensis, Caps. Tertul. ordin. 2. nu. 13. 14. 15. unde Ste-
phanus multa notatu dignissima excerpfit & in Notas suas ad Saxonem
Grammaticum retulit, ut ipse ingenuè fateatur in Not. ad Saxonem pag. 16.
lit. B.), Olaus Wormius lib. 1. Monum. Danic. cap. IV, Joannis Vastorii
Gothi collectanea de Idolis Borealibus in præfat. operis de vitis San-
ctorum præfixa, Arngtrimi Crymogæ. lib. 1. cap. 4. & 7, ejusdem
epistola ad Stephanum Stephan. scripta Anno 1632, & tandem Ste-
phani Stephani Not. in Saxon. Grammat. pag. 134. col. 2. lit. F.
ad pag. 144. col. 1. lit. F.

M. Brynolfus Svenonius, vir raræ & reconditæ eruditionis, in Odini tres.
collectaneis suis ad Saxon. Grammatic. statuit duos tresve fuisse
Odinos hisce verbis: Atqui prius unoculum illum Odini similem genium
asseruimus, cujus nos eadem sententia nondum pœnitet, qui arbitramur ut
minimum duos Odinos, si non plures, extitisse. Primum Asianum, Thoro Asi-
ano antiquiorem, qui priscus dicitur, à Trojanis Regibus, à Saturno Cre-
tensi originem traxisse; si fides est Genealogia vetustæ membranæ inscriptæ,
quæ inter frivola Templi Cathedralis Scalholtini superiore anno erui. Hunc
Europam vidisse arbitror; ideoque illum Odin bin gamla / hoc est priscum,
qui discrimen perpenderunt, nominant. Alterum Upsalinum, hunc credam
cujus numen in Sveonia & Septentrione eximie cultum est (cujus mentio fit
in Saxon. Grammat. lib. 1. histor. Danic. in histor. Hadingi pag. 1.) Norvegiam
non accenseo, quæ licet Odinum coluit non videtur illi tamen s. d. Thoro, tan-
quam tutelæ, præcipuos honores detulisse. Verum enimverò aucta superstiti-
one miserorum hominum, & Dæmonum astutiâ superbiam ex vanitate ag-
gerante; utriusque numen in unum confusum puto, & in commune, quod sin-
gulis prius erat proprium, collatum. Quin imò tertium ex his Saxonis ver-
bis elicere videor, cujus secessu Mithothin quidam præstigiis celeberrimus di-
ctus à suis, Odinus; verum quia in Odini prioris numen cultumque irruerat,
Mid-Odinus, id est, Medius Odinus, ad differentiam dictus, cum confusus ille
commistusque, ut opinor, è prisco Asiano, & posteriore Asiano quidem etiam
illo; sed profugo Europeo, & Upsalense facto, ante Mid-Othinum religiose
cultus sit, & postea etiam ab exilio regressus, omnes qui per vim aut malam
fraudem. nomen & numen hoc usurarium obtinuerunt, velut tenebras super-
veniente numinis sui fulgore discusserit, ut Saxo loquitur. Atqui cum Mith-
Othi-

Othinum in Fioniam, jam nunc, ut puto, in ordinem redactum, ut lateret, dicat secessisse: videant Fioni, an suam Othoniam ab illo Prestigiatore, an ab illo altero Archimago, denominatam malint. Hæc Brynolfus. Auctor v. hic noster erit Odinus Upsalinus.

Haavamaal
qva de re
agit.

Haavamaal continet præcepta Ethica & sana consilia præsertim circa divertentium hospicia; ubi Odinus etiam suum iter, uti successerit, obliquè enarrat & historiæ partem immiscet.

De Haavamaal
judicium Wormii.

De hoc tale est Ol. Wormii judicium in *literat. Runic. cap. 3.*: Elegantissimus est hic tractatus Haavamaal dictus, præceptis Ethicis & Politicis refertus, dignus qui non solum lingvâ Runicâ sed & Romanâ legatur.

Ex Haavamaal
observatum apud
Danos olim
Collegia Runarum
fuisse.

Ex hoc Haavamaal olim apud Danos fuisse Collegia Runarum (in quibus aliquis præsidebat & ex Cathedra docebat auscultantibus aliis) observavit Wormius *liter. Run. cap. 3.* ubi ait: Quinimo integra, quibusdam in locis, Runarum Collegia extitisse haud obscure innuit Haavamaal/ ubi Stroph. 100. & 101. de ejusmodi Collegiis Runarum differit hæc verborum formâ: *Tempus est, ut cessem loqui in Cathedra qvæ sita est ad fontem Urdur, vidi & tacui, vidi & amoriavi, auscultavi quid loqueretur, qui præfuit sacris monumentis Runarum, qui etiam solis consilia dedit in aula sublimi, & sic dixit.*

Ex Haavamaal
videtur
varias esse
vocis Runæ
significationes.

Ex hoc eodem Haavamaal varias esse vocis Runæ significationes etiam observavit Wormius. d. cap. ubi ait: In Haavamaal *him gamle &c.*

III.
Runa Capitule.

Eddæ hujus caput tertium appellatur Runa Capitule, 'quod est de Magia Odini, in quo octodecim enumerantur genera Runarum Magicarum, quarum mirandi quoque recensentur effectus.

Runarum
vocis signifi-
cationes
qva.

Vox Runar *foem. gen. plur. rum.* significat 1. *Literaturam veterum, qvæ etiamnum passim extat.* 2. *Magiam Runis expeditam.* Run secundum Gudmundum Andreæ habet duas significationes, quarum 1. est Runa 3: *litera Runica* 2. Runa 3: *Uxor.* In Haavamaal Stroph. 104. mentio fit Runarum, ubi Run est Litera Magica, ligno per stylum vel cultellum exarata, qvæ: Runim per Syncopen Run 3: *eruta*; Runa 3: *eruo, evellere*; Runing vel Ryning 3: *evulsio.* Aliàs de voce Runer legi potest *Literat. Runic. Worm. cap. 1. 2. & 3.* In Lexico Anglo-Saxon. Joannis de Laet Runster 3: *mysticè*: item Run 3: *scriptura.* Paraphr. Bibl. MS. de Balthasare: *er misten aradan run cræstige men de scriptura ad parietem.*

Runicarum
literarum
genera duo.

Runicarum literarum duo etiam sunt genera; Unum earum, quibus ad animi sensa exprimenda, res gestas consignandas, Hero-um fortia facta prædicanda, aliaque necessaria utebantur Runæ, atq;

atq; in hoc genere literati: Ab hisce Runis lingua Danica anti-
 qvitus Runamaali appellata est. Alterum genus quibusdam Ma-
 gicis incantationibus cum primis deditis familiare extitit. Hosce
 characteres **Ramruner** (3: Runas amaras & acerbis) vocarunt, eò
 quòd molestias, dolores, morbosq; aliáq; pernitiola hisce infligere
 inimicis soliti sint Magi. Runæ istæ Magicæ in Glossario priscæ
 lingvæ Islandicæ (quod MS. penes Stephanum Stephanium erat, ut ipse in
 Notis ad Saxon. pag. 116. lit. B. fatetur, quodq; ab ipso ibidem citatur pa. 98.
 A. 116. B. 117. B. 146. E. 154. F. 156. F. 193. D. 226. A.), nec non
 in Historiâ Sigurdi Jofnis bana (qui Aslogia secunda conjugis Ragn
 Lodbroci pater erat) in septem sequentes species dispescuntur 1.
Sigruner 3: Runas Victoriales, 2. **Brunruner** 3: Runas fontanas.
 3. **Málruner** 3: Logo Runas. 4. **Aulruner** 3: Runas cerevisiaris; 5. **Biar-**
gruner 3: Runas auxiliatrices, 6. **Etinruner** 3: Runas arboreas; 7. **Guz-**
runer 3: Runas cordiales. De singularum harum Runarum Magicarum
 usu nec non de aliis ad Runas veterum Danorum & Magiam
 Runicam spectantibus vide Notas Stephan. in Saxonem Grammat:
 pag. 45. & 46; item Ol. Wormii Lexic. Runicum pag. 108. 109.
 110. 111; item ejusdem literat. Runic. cap. 5. ubi citat Run. Capit.
 Stroph. 5. Hujus Runo-Magiæ periti fuerunt Viri magni, quam
 etiam pro occasione exercuerunt, ut patet ex historiâ Egilli Scallagrimi
 Islandi pugilis fortissimi. De hujusmodi Runis Magicis est hic tracta-
 tus dictus Islandicè Runa Capitulæ.

Capitulæ est masc. gen. significans 1. caput sive capitulum libri, 2. **Capitulæ** sig-
 Calabriam, Curiam. nificationes
duæ.

Cicero lib. 2. de divinatione scribit, neminem Persarum Regem
 esse potuisse qui non antè Magorum disciplinam scientiamq; per-
 cepisset. Tanto in honore & admiratione habebantur præcepta
 Magica. Quid a. veterum Magia & qui Magi fuerint, è Platone,
 Xenophonte, Strabone, Plutarcho, Luciano, Cicerone & aliis in-
 finitis cuiq; repetere licet. Ut breviter dicam, Magi Theologiam
 simul cum Physiologia tractabant apud Persas, Sacas & Medos,
 quemadmodum Brachmanni & Gymnosophistæ apud Indos, Chal-
 dæi apud Assyrios, *ἱεροθεαµµατῆς* apud Ægyptios, Levitæ apud Ju-
 dæos, Rabbini apud Hebræos, Erebutadæ apud Athenienses, Magi olim
quales.
 Etrusci apud Romanos, Druides (quos Gesnerus in Mithridate
 p. 33. à Runis derivat, q. d. *Runende* 3: Philosophiam & Magiam na-
 turalem tractantes) apud Gallos & Germanos, Aggripæi item Arii
 & Calvi apud Scythas, Ariumphæi apud Hyperboreos, Turdetani
 apud Hispanos, & Runæ apud Danos.

Edda Snorronis qvanam. Eddæ recentioris auctor statuitur Snorro Sturlæsonius (sive Sturlonius) qvi hanc Eddam ex priore priscâ Sæmundinâ conges-
fit, eamq; interpolavit, certôq, consiliô ad Poësin accommodavit.
Eddæ appen- Edda plerumq; adjunctam sibi tanquam individuum assestricem
dix est Scal- habet Scaldam, Danicæ poëseos vetustissimæ ingeniosum promp-
da, tuarium.

Scalda qvæ. Scalda metrorum & Rhythmorum leges continet.

Scaldri qvi. A Scalda vetustissimi Danorum Poëtæ olim dicti sunt Scal-
dri, qvi carminibus seu Rhythmis res gestas sui seculi Heroumq;
illustra facta complexi sunt. Hinc Poëtæ veteres eo loco apud
Reges & Principes antiquitus fuerunt, qvo jam Consiliarii, Literati
aliiq; prudentiâ & rerum usu præstantes. Unde Magnates res pru-
denter à se gestas Rhythmis ejusmodi Poëticis (Wiser o: Sapien-
tum opera dictis), tanquam sapientiæ qvibusdam flosculis conspergi
& ad posteros propagari operosè studebant. Ac qvò qvis laudis
& æternitatis amore ardentius flagrabat, eò plures ac præstantio-
res in hoc genere sibi devinxit, secumq; domi forisq; tam pacis
qvàm belli tempore circumduxit ut res gestæ melius ab illis descri-
bi possent. Rhythmi numerô 62 veterum Danorum & Norvego-
rum tam Principum qvàm aliorum Magnatum & celebrium Scal-
drorum, collecti partim ex historia Ragnari, partim ex historiâ Ha-
raldi Sigurdi, partim ex relationibus Comitum Orchadensium,
partim è navigatione Ragvaldi Comititis in terram Sanctam, Islan-
dicè & Danicè extant in Biblioth. Wilh. Wormii.

Scaldæ
wun
de literis
Danicis.

Scaldæ autor (qvi secundum Arngrimum Crymog. lib. 1. circa
Ann. Chr. 1216. vixit) Valdemarum secundum Daniæ Regem
(dictum Sejer) literas Danicas, recentioribus jam notis adauctas,
hac wun comprehensum esse refert: Sprengt manes hœa findi tunê
Woll. Voces verò hæ hoc volunt: Ruptum Viri mentum, aversatus id-
circo pilam; & indicant pilæ ludo qvempiam mento vulneratum fu-
isse. De pilæ lusu vide Arngr. lib. 1. Crymog. cap. 6.

Scalda cita-
tur à Wor-
mio.

Scalda aliàs sæpissimè citatur à solertissimo & felicissimo antiqui-
tatum Danicarum vindice Olao Wormio in literat. Runic. cap. 13.
14. 17. & 24. unde varia ad literaturam Runicam pertinentia pro-
bat & illustrat.

Scaldorum
catalogus.

Scaldorum celebriorum, qvi in Daniâ, Norvegiâ, & Syeciâ
olim floruerunt, catalogus in veteri quodam Codice membra-
neo MS. lingua antiqva Danica consignatus sed in linguam Lati-
nam à Cl. Ol. Wormio translatus, extat in appendice literat. Ru-
nic.

nic. à pag. 219. ad p. 227. quò Lectorem remitto. Nonnulli etiam partim à Magno Olai in discursu de Poësi recensentur, qui legi possunt in d. lit. Run. pag. 180. & 181; partim à Stephano Stephano in Not. ad Saxon. Gramm. pag. 12. & 13.

De Eddâ & Scaldâ Arngrimus Jonas in Epist. ad Doct. Olai. Wor. Eddâ & Scaldâ scriptâ, mihiq; à filio Doct. Wilh. Wormio communicatâ ita differit: Scaldâ est liber de arte Poëtica Islandorum qui est quasi praxis Eddæ, ut Eddâ inventionem, Scaldâ usum vel artem adjuvet. Hæc ille.

Summatim ut dicam: Eddâ est Mythologia Poëtica Veterum Islandorum: Scaldâ verò Metrica sive de ratione Metrorum variisq; carminum generibus.

Eddâ Snorronis est fons & fundamentum fabulosum, unde Veteres Islandicæ gentis Rhythmistæ (dicti Scaldæ) obscuras rerum appellationes & copiosos poëticæ elegantie modos extraxerunt. Vel: Eddâ est ars ex antiquissimis ingeniosorum hominum fabellis, variè adinventis rerum appellationibus, docens Danicam Poësin antiquam, vulgo obscuram, sapientibus auditu jucundam & artificiosam exercere & exhibere, quæ instar jugis fontis veteres suggerit & novas semper gignit voces ad rem Rhythmicam facientes, omnibus insignibus Poëtis utilis, qui illam dextrè volunt scrutari.

Prisca Danica Lingva præter dialectos, quas regionum & locorum diversitas vicinorum quoq; commercia peperisse videntur, peculiarem quandam habuit Poëtis & Rhythmistis solum familiarem, quam (cùm Tropis, Allegoriis, Mythologiis aliisque Emblematis fuerit refertissima) non quivis è vulgò capiebat, sed ii solum qui Poeticò afflati erant spiritu & ingenio acriori. Hujus specimen in Epicedio Regneri Lodbrogi Regis victoriosissimi (quod ipse morti jam vicinus circa Annum Chr. DCCCLVII, Imperatore Ludovico II, cecinit) exhibetur ab Ol. Wormio in append. Liter. Runic. à pag. 182. lin. 6. ad p. 207. Tot Poësis antiqua Danica & Islandica peculiare sibi habet orationis flosculos, figuratas formulas, appellationes rerum diversas, ab antiquis fabulis venustè, variè, obscure deductas, ut in illa lingua peregrinus eas explicare non possit. Ipsi Islandi Poëtico non afflati spiritu, veterum Rhythmos aut etiam recentiores, ex Eddico fundamento compositos, non percipiunt. Ejusmodi Rhythmicum à communi remotum sermonem antiqui Islandi & Dani Asamal: Asiaticum, vel Asarum sermonem appellarunt, quòd eum ex Asiâ Odinus secum in Daniam, Norve-

giam, Sveciam aliasq; Regiones Septentrionales invexerit, *de quo Edda cap. 3. Prologi circa fin.* Hæc a. lingua fuit nonnihil à communi illa remota, quæ nuspiam in Septentrione purior adhuc asservatur quàm in Islandiâ, Daniæ Insulâ famosissimâ.

Snorro hic
vis?

Snorro hic filius Sturlæ, fuit vir eximius, prudens, eloquens & ob singulares virtutes atq; authoritatem summam bis Islandiæ Nomophylax (sc. An. Chr. 1215. & 1222, *teste Arngrimo in Crymog. lib. 1. cap. 8.*). Is inter antiquos primarios Poëtas Islandicos numeratur, qui tempore quatuor Norvegiæ Regum (sc. Sverronis, Ingebardi, Hageni Hageni F. & Hageni cognomento Galin) / item tempore Ducis (dicti Stule) / Poëtam egit. In hujus Snorronis potestate magna Islandiæ pars fuit, quam fratris ejus gnatus, nomine Þordfasi / Regi Hagenio postea subjecit. Anno v. 1219. valida Navi ad Norvegiam delatus, publica Islandorum negotia, quæ suscepit, benè administravit & confecit, idq; tantâ prudentiâ, ut anno sequenti 1220. ab Hageno Hageni Rege missus sit legatus cum authoritate de transactione facienda inter Regem & Islandos.

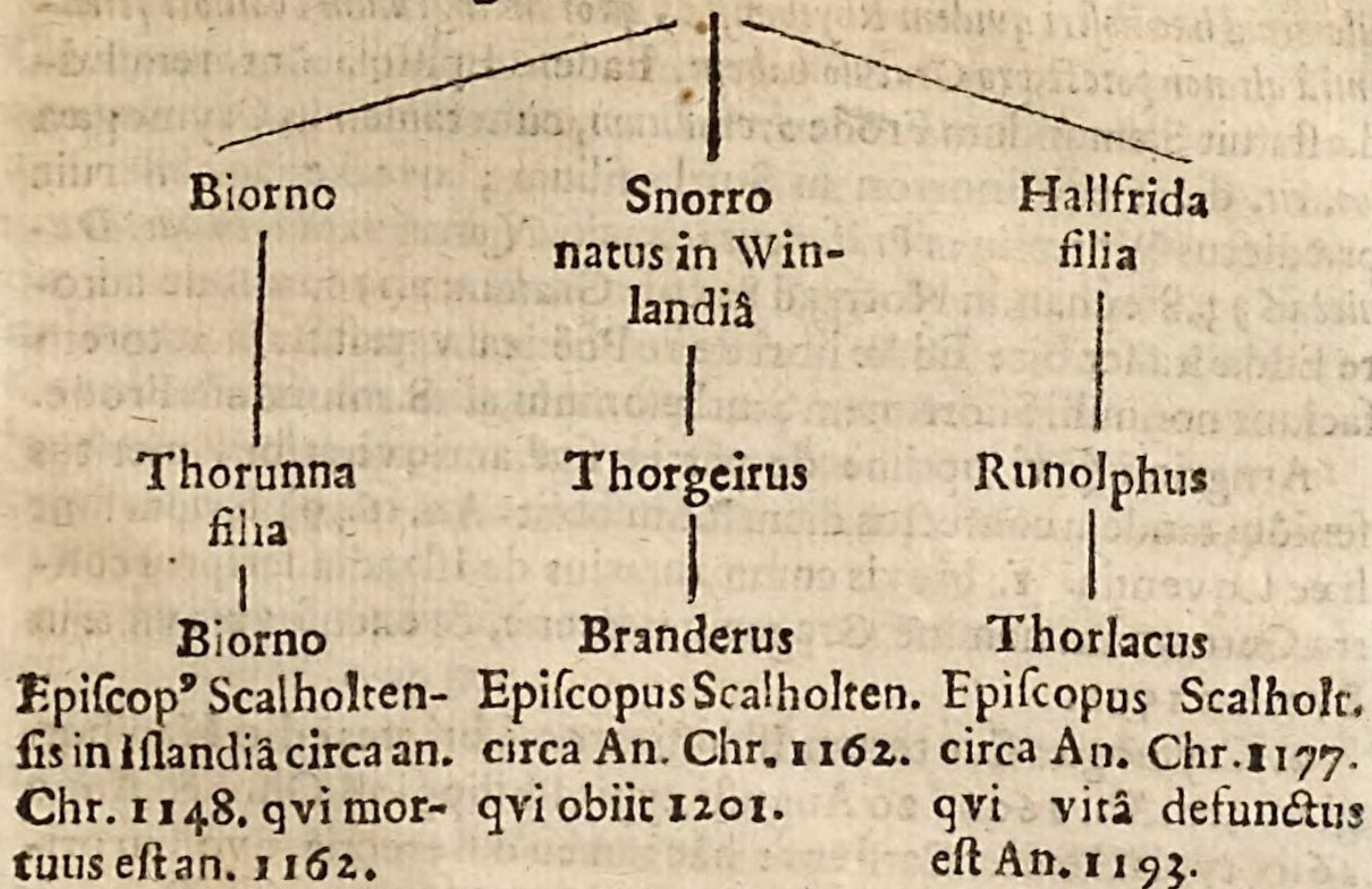
Anno 1238. in aula Ducis, nomine Stule / ut Poëta Islandus, inter alia carmen quoddam de Odino cecinit, quod Duci prædicto ita placuit, ut instructâ & ornatâ ipsius Ducis nave à Norvegia domum advectus sit, qui anno 1240, Anno imperii Regis Hageni 25. à Sigor filio Torvaldi in loco quodam, Røgeholt dicto, interfectus est, relictô unô filio cuius nomen erat Bræde / qui anno sequenti ad Regem Norvegiæ exul venit; *quâ de re diductius agitur in historiâ Regis Hageni.*

Snorro alius.

Est adhuc alius Snorro filius Torfinni Islandi, Rarðessne cognominati, quem Thorfinno in Winlandiâ uxor Sigrida foemina Grönlantica peperit. Thorfinno huic aliàs primùm nupsit Gutrida vidua relicta Thorsteini (qui fuit tertius Erici Ruffi filius, Leifi & Thorvaldi frater), cum quâ uxore Thorfinnus LX. Socios asciscens in Winlandia (in qua frater Leifus non solum tabernas possedit, verùm & tandem obiit), sedes fixas ponere decrevit, Winlandiamq; etiam salvus contigit. Exactô v. trienniô, in patriam, Islandiam nempe, variis illius terræ proventuum copiis onustus rediit. Grönländiam quoq; perlustravit, Norvegiam invisit & tandem ex Winlandia, Grönländia & Norvegia in patriam reversus, prædium Islandiæ Septentrionalis Glombæ in Provincia Stagaflord emit, ibidemq; mortuo successit filius prædictus Snorro. Hic ædem sacram in Gloumbænsi villâ extruxit, cuius posterii hi memorantur.

Thor.

**Thorfinnus Ræsseffne Islandus
& Sigrída fœmina Grönlandica.**

De hōc Thorfinno plura extant in Arngrimi tr. de Grönlandiâ cap. 10. & 11. qvæ brevitatis causâ heic omitto.

Præter Eddam & Scaldam, Anno 1215. Islandicè scriptam, con-
scripsit eadem lingvâ (post primum Norvagicum Chronicon, ^{Snorronis scripta.}
Rongbogen vocatum) Regum Norvagorum Chronologiam lectu
dignissimam, dictam ex initialibus illius libri verbis Rínglu Helms-
sens/ collectam partim ex antiquorum Poëtarum carminibus, par-
tim ex traditionibus sapientum, partim etiam ex iis, quas ipse vi-
vus observavit & annotavit. Hanc ex Islandicâ lingua in Dani-
cam hodiernam anno 1599 (id volente Axilio Gyldenstern) tran-
slatam à Domino Petro Claudii, quondam Pastore Undalensi,
Canonico Stavangriensi & Præposito Ecclesiarum Ættelehn/Olaus
Wormius studiosissimus antiquitatum Patriæ conservator Anno
1633. in 4to, egregio publico in lucem edidit.

Sed lubet non majoris lucis gratiâ sed curiositatis ergo de hac De Edda
Edda Snorronis iudicium Reverendi & Cl. Viri Arngrimi Jonæ Snorronis
Ecclesiarum Borealis Islandiæ Inspectoris fidelissimi, quod datis ad iudicium
Celeb. Olaus Wormium literis de Eddâ & Scaldâ perscripsit, sub-
jicere: *Liber de arte Poëtica Islandorum, inquit, Scaldæ dictus, est quasi
praxis alterius Eddæ, ut Edda inventionem, Scaldæ usum vel artem adjuvet,
modò in his quidem exemplis ars insit, & non potius Labyrinthus ingenii ne-
scio cuius ostendendi gratiâ excogitatus. De quo Labyrintho Rhythmico me-
rito*

ritò statuat, quod de Cretico olim Plinius sic scribens; Vesanam illam fuisse dementiam, quæsiuisse gloriam impediendo nulli profuturo. Nihilominus hæc nostri quidem Rhythmistæ, quorum ingenium nobiliori scientiâ ali non potest, pro Oraculo habent. Eadem Epistola Autorem Eddæ statuit Sæmundum Frode: eruditum, cum tamen in Crymogæa loc. cit. dicat esse Snorronem Sturlæ filium; quod etiam asseruit prædictus Wormius in *Præfatione Chronici Norvegici editi in 4to. Danicè* 1633. Stephan. in *Notis ad Saxon. Gramm.* p. 136. *li. B.* de autore Eddæ ita scribit: Eddæ libri de re Poëtica vetustissimi autorem faciunt nonnulli Snorronem Sturlæsonium, alii Sæmundum Frode.

Arngrimi
scripta:

L
Commenta-
rius de Islandia.

Arngrimi (qui optimè de patriæ suæ antiquitatibus meritis senioq; tandem confectus diem suum obiit An. 1649) scripta sunt hæc sequentia. 1. brevis commentarius de Islandia scriptus contra Germanum nomine Gregorium Peerse, & excusus Havniæ in 8vo, An. 1592.

2.
Crymogæa.

2. Crymogæa five rerum Islandicarum libri tres editi Hamburgi in 4to, An. 1609. 20 Augusti, typis Philippi ab Ohr; & Anno 1610. typis Henrici Carstens: hæc tamen differentiâ, quod in prima editione extet Tabula de Dania ejusq; partibus (sc. Cismarina, intermarina & transmarina) quæ in secunda ejus editione non reperitur. Conscriptus v. fuit hic tractatus An. 1603. quo eum cum Historico Regni & cum Avomeo Johanne Pauli Relenio, eo tempore Academiæ Havniensis Rectore, communicavit, ut patet ex *Epist. dedic. ad Crymog.* Editio v. ad Annum 1609. delata est.

3.
Anatome
Blefkeniana.

3. Anatome Blefkeniana scripta in Islandiâ Boreali contra Dithmarum Blefkenium Germanum An. 1611. quæ edita est in 4to Hamburgi ex officina Henrici Carstens 1613. & dicata illustribus Hollandiæ & Westfrisiæ Ordinibus.

4.
Liber de
Grönlandia
necdum editus.

4. Liber de Grönlandia, in Crymog. pag. 149. & sequenti citatus, sed necdum editus, qui MS. inter Codices MSS. Avi mei (p. m. Johannis Pauli Relenii quondam Episcopi Selandiæ) repertus, hodie in instructissima & verè Regia Regis nostri Friderici III. Bibliothecâ extat unâ cum novâ Grönlandiæ tabulâ An. Chr. 1606. manu propriâ Episcopi Island. Dn. Gudbrandi Thorlacii delineatâ.

In hoc tractatu aliorum sententias, qui in suis Insularum descriptionibus etiam Grönlandiam attigerunt, sollicitè passim obvias non conquisivit, in quorum manibus Saxo Grammaticus, Munsterus, Crantzius, Mercatoris Mappa, Frisius, Ziglerus, Reinholdus, Neander, Myritius, & alii scriptores versati sunt: sed ea summam collegit, quæ in Islandica Gente historiarum studi-

di-

diōsi de Grönlandiā sua lingua memoriæ tradiderunt, quæ in hoc genere perquam exigua sunt & rara.

Tractatus hic XI capitibus constat, quorum 1. Grönlandiæ Geographiam aliqualem continet. 2. Grönlandiæ Topographiam habitabilem & Natalem. 3. Grönlandorum Reipubl. formam. 4. Grönlandorum Religionem. 5. Actus aliquot diversos, quibus res Grönlandiæ nonnihil attinguntur & illustrantur. 6. Nonnulla de Tormodo quodam Islando, olim Regis Norvegiæ Olai Crassi aulico. 7. Ruffi cujusdam Islandi gesta in Grönlandia. 8. Gesta in Grönlandia ab An. 1120. ad An. 1131. 9. quædā de Hellulandia, Marklandia & Winlandia. 10. Agit de Grönlandis qui Winlandiam secundum petunt. 11. Relationis Grönlandiæ & Winlandiæ autores complectitur.

5. Judicium de divisione vocalium, quod extat in Literat. Runic. Ol. Wormii pag. 92.

Discursus de Literis Runicis, qui legi potest in Liter. Run. Wormii pag. 37. ad pag. 42.

Logogryphus generis *Drottquatt atmaelt* / qui in appendice literat. Runic. Wormii reperitur à pag. 173. ad pag. 177. lin. 18.

Epistola ad Stephanum Stephanium An. Chr. 1632. scripta, continens catalogum Numinum Ethnicorum orbis Arctoi, quæ extat in Stephan. Stephan. notis ad Saxonem pag. 141. & 142.

Codices hujus generis rari sunt & non ubivis obvi. Eddam Sæmundi è latebris circa annum 1640 eruisse præ se fert Vir plurimum Reverendus & Clarissimæ doctrinæ M. Brynolfus Svenonius, Episcopus Scalholtenfis in Islandiā australi dignissimus, teste Stephano in Notis ad Saxon. Grammatic. pag. 93, qui scripsit eruditissima in Saxonem collectanea teste Wormio in literat. Rnn. pag. 26. (quæ MS. extant hodie in Bibliothecâ Cl. Wilh. Wormii, mihi perhumaniter communicata, quæq; à Stephano Stephano in notis ad Saxonem Grammaticum læpissimè ad testimonium citantur) qui etiam in Autoribus Islandicis raris hactenus non editis, sed in Archivis quorundam Doctorum in Islandia MSS. latitantibus, edendis fuit, & adhuc, quatenus ex ipsis Islandis percepimus, occupatissimus, fatente hoc etiam ipso Ol. Wormio in Prefat. ad Lexic. Runic.

Horum librorum Regi nostro Clementissimo antiquissima sunt exemplaria in membrana, literis antiquis exarata, quæ vetustatem insignem præ se ferunt quoad literarum figuras & scriptiois normam. Hinc ex illis Codicib⁹ lingvæ Islandicæ planè ac plenè in membranâ exaratis, nonnulla quæ infra textum in hac meâ editione exhibentur, adjicienda duxi.

Libri de
Grönlandiā
XI capita.

5.
Judicium de
divisione vo-
calium.

6.
Discursus.

7.
Logogry-
phus.

8.
Epistola.

Eddæ Sæ-
mundi &
Snorronis
Codices
MSS.

Horum etiam librorum Viro diffusæ eruditionis & antiquitatum Danicarum peritissimo Olao Wormio elegans fuit exemplar in folio, in membrana antiquis literis scriptum, quod donò prædicti Dn. Arngrimi Jonæ possedit, quodq; celeberrimus celeberrimi Viri Filius Wilhel. Wormius Regius Regiæ Academiæ Havniensis Professor dignissimus mihi benevolè communicavit.

Eddæ Snor-
sonis partes. Eddæ Snorronis partes, ut formam aliquam artis habere possit, duas constituit Magnus Olai Islandus, sc: Mythologiam, & Appellationes rerum multiplices & obscuras, quæ ex illa Mythologia sunt enatæ.

Vocæ Mythologiæ hæc utitur Magn⁹ Olai pro fabulis nō explicatis.

Mythologia habet Prologum, Fabulas 78 & Epilogum.

Prologi caput tertium & fabulæ in Codicibus antiquissimis reperiuntur; Prologi vero cap. 1. & 2. item Epilogus ibi non extant, quorum auctor, ut mihi per suadeo, fuit Magnus Olai.

Fabulæ sunt depromptæ vel ex illusione Gylfi (qui Regnum tenuit, quod nunc Svecia dicitur) sive mendacio Haari; ut 49 priores fabulæ: vel ex fabulis quas Bragus Ægerus in convivio Asarum retulit, ut 16 sequentes: vel ex aliis deinceps fabulis, quibus, ut creditur, veræ aliquot admiscuntur historiæ; ut ultimæ Sedecim Mythologiæ, desumptæ ex Hrolfo Krakio Rege Daniæ, (cujus mentio fit in Edd. Mythol. 63 & in Saxon. histor. Danic. lib. 2. in histor. Rolvonis pag. 31., ex Holgo Rege (ex quo Provincia Norvegica Halogia nomen accepit), ex Frodero Fridleifi filiō Rege Daniæ, ex Hogna Rege ejusq; filia Hilda, & ex aliis.

Hoc verò benè notandum est, quod Eddæ Autor imitatus sit modum scribendi quò usus est Plato, & delusionem Gylfi pluribus exequatur per quæstiones Gangleri & responsiones trium sequentium, sc: Haari (qui nominatur in lingua Islandicâ *Alphodur*) Jafn-Haari, & *Tridie* (3: tertii). In hoc autem dialogo per Ganglerum intelligitur Gylfus. Magnus v. Olai Mythologias numeris ita distinxit, ut cujuslibet Mythologiæ argumentum seu titulus sit ipsius Gangleri quæstio. Inde facilius potest videri, unde quædam rerum appellationes originem habeant, de quibus in secunda Eddæ hujus parte agitur.

Plato primus dialogos introduxit, teste Phavorino lib. 8, omnim. histor. item Laërtio de vita Platon: At in commentariis tradit Phavorinus, sicut & Aristoteles lib. 1. de Poet., Alexamenum Styreum sive Tejum dialogos primùm scripsisse: Alii ferunt Leonem Fleatem. Ceterum Plato, judicio Laërtii, id genus expolivit adhuc aliquin.

qvin rude, atq; perfecit: cū non dubium sit qvin alii ante Platonem dialogos nobis dederint, ita ut non solum ornatae & expositae orationis, verum & ipsius inventionis dignissime sibi primatum vendicet. Est a. dialogus ex interrogatione & responsione compositus de eā re quae vel Philosophiam vel Reipubl. partes attingit cum decenti & congruā expressione personarum, quae assumuntur, accuratāq; compositione verborum.

Has Fabulas prisca Rhythmistae in gratiam eorum composuerunt, qui sermonem Poeticum discere cupiunt, copiamq; verborum ex antiquissimis rerum nominibus sibi comparare annituntur, & obscurius editas & conditas cantilenas intelligere volunt. Et si v. Asiatici res gestas ad Trojam depravarint, & fabulis involverint, ut gentes, ad quas migrarunt, crederent illos Deos esse: Nemo tamen istas narrationes ita despiciat, ut ex Poësi veteres appellationes remotas velit, quas usurpare placuerit Poëtarum Coryphaeis & quae rei Rhythmicæ sint fundamenta, quæq; ex hisce mythologiis variè & artificiosè deducuntur, ut ex posteriore hujus Eddæ parte quodammodo apparet.

Utilitas hujus Eddæ non solum ad Poësin se extendit, verum etiam ad Philologiam, Historias & antiquitates tum Danicas, tum etiam aliarum nationum. Islandi enim sunt optimi historici, & peritissimi antiquitatum Septentrionalium & aliarum gentium, quod Saxo Grammaticus in Præfat. Historiar. Danic. hisce verbis manifestè declarat: *Nec Tylensium (i. Islandorum) industria silentio oblitteranda: qui ob nativam soli sterilitatem luxurie nutrimentis carentes, officia continuae sobrietatis exerceant, omniaq; vite momenta ad excolendam alienorum operum notitiam conferre soleant, inopiam ingenio pensant. Cunctarum quippe nationum res gestas cognoscere, memorieq; mandare, voluptatis loco reputant, non minoris glorie indicantes alienas virtutes differere, quam proprias exhibere; quorum thesauros historicarum rerum pignoribus refertos curiosius consulens, haud parvam presentis operis partem ex eorum relationis imitatione contexui, nec arbitros habere contempsi, quos tanta vetustatis peritia callere cognovi. Nec minus Absalonis asserta sectando quæ vel ipse gessit, vel ab aliis gesta perdidicit, docili animo stylog, complecti curæ habui; venerandæ ejus narrationis documentum proinde ac divinum aliquod magisterium amplexatus. Hæc Saxo.* Unde liquet non solum Islandos habuisse olim innumeras variarum gentium historias, à se & ab aliis conscriptas, (quarum tamen maxima pars injuriâ temporis intercidit), verum etiam ex Eddâ & Scaldâ emanasse quicquid apud Saxonem tanquam fabulosum tantoperè à multis culpatur, ita ut sta-

Eddæ Snor-
ronis finis
& usus.

Edda, Scaldæ
& aliis mo-
numentis
Islandicis
usus est Saxo
Grammaticus.

tuere liceat, ea quæ de mirandis quibusdam narrat figmenta non esse Saxonis, sed fabulosæ antiquitatis asserta. Eum n. hinc in contexenda historiâ suâ Danicâ usum esse ipse fatetur in Præfat. histor. Danic. hisce verbis: *nec ignotum volo, Danorum antiquiores conspicua fortitudinis operibus editis, gloria emulatione suffusos, Romani stylæ imitatione, non solum rerum a se magnifice gestarum titulos exquisito contextus genere, veluti Poëtico quodam opere, perstrinxisse, verum etiam &c.* & paulo post: *quorum vestigiis seu quibusdam antiquitatis voluminibus inherens tenoremq; veris translationis passibus emulatus metra metris reddenda curavi, quibus scribendorum series subnixæ non tantum recenter conflata quàm antiquitus edita cognoscatur &c.*

Quemadmodum Fionia Daniæ insula dicitur à veteri Danicâ lingvâ *Fion* quæ separationem denotat, q̄s: separata terra; quia à Jutia separata est freto Medel-farsund, à Selandia freto Beltis-lund: ut scribit Magnus Olai; aut ut vult Gudmundus Andreae à *Fynn/fynt*: venusta, eximia: Sic Selandia in Edd. Mytth I. vocatur bis *Sælund* q̄s: maris lucus, (quæ Saxonibus & veteribus *Sialandia* scribitur ab antiquo *Siá* vel *Sió*, quod nunc dicimus *Sœ*: mare vel Oceanus), de cujus Insulæ origine ibidem docetur. Hinc in veteribus MSS. Selandia Danorum passim vocatur *Sælundur*, De eadem hac Selandiæ appellatione ita scribit M. Brynolfus Svenonius Islandus Episcopus Scalholtensis in collectaneis ad Saxon. Grammaticum: *Constantissimè Danici regni Insulam florentissimam & de me optimè meritam SIALANDIAM, non modò Saxo per hoc Opus universum, verum omnes antiquæ membrane, non SÆLANDIAM, scribunt. Quarum non paucissimas, fortè cum viderim, varias Historias complexas, omnes in tantâ rerum varietate de nomine insulæ SIALANDIÆ consensum servant. Prædonum Fulinensium Historia, quam Zornstvijsinga bardaganos vocamus, in plurali numero, Stalõnde / & antiquiora alia monumenta nominant: quo Sveno Tiufskeggi Piratas istos invitavit & magnificè habuit ubi illos per vinum ad conjurationem Norvegianam compulit. Postea verò lingvæ puritate inclinante, SÆLANDIA pro SIALANDIA scripta est; eadem nominis tamen notatione conservatâ videlicet à circumflui maris, cui velut immersa regio jacet, viciniâ, & incolarum à maritimis negotiis, piscatu, mercatura, predationibus, præceptis commodis, deductâ nominatione. Quam penitus adulterarunt nonnulli, dum SÆLANDIAM à frugum proventu sic dictam, quasi SÆDLANDIAM, maluerunt, contra Antiquitatis, ut modò nunc diximus, fidem, quæ constanter SIALANDIAM, quasi dicas *χῶρον πᾶσι* maritimam regionem, & vocavit & scripsit. Neq; tam licenter literam d extrivisset, atq; novè crediderunt, si SÆDLANDIAM.*

unquam nominassent. Quare Codicum omnium (dicere audebo) fide subnixus, & Analogia probabilitate, & incolarum studio, quod antiquitus splendidius longè habitum est, si pradationibus & incursionibus navalibus insumeretur, quàm si in agricultura, re nimium ab illis moribus ob innocentiam & quietem alienà despectâq;, collocaretur, nostram hanc sententiam affirmare non verebor. Quod dum facio, dilectissima nobis Insula sua bona à felici terræ proventu nequaquam invideo; sed militiæ, præsertim navalis, negotiationis laudem, atq; studium piraticæ rei illis temporibus laudatissima, nobilitatem illi asserere videbor. Haftenus Brynolfus. Hanc quoq; Insulam Daniæ famosissimam, dictam Selandiam, non solum lucum maris, verum lucum totius Daniæ esse indicat Saxo Gram. in Præfat. histor. Danic. hisce verbis: Post Futiam Insula ad orientem versus Fionia reperitur, quam à continenti angusti admodum æquoris interjectus abrumpit. Hæc sicut ab occasu Futiam, ita ab ortu Sialandiam prospectat, conspicuâ necessariarum rerum ubertate laudandam, quæ Insula, amœnitate cunctas nostræ regionis provincias antecedens, medium Daniæ locum obtinere putatur, ab extrema remotionis limite pari spaciorem intercapedine disparata.

Saxo Grammaticus lib. I. histor. Danic. tradit à Skioldo quarto Danorum Rege cæteros Daniæ Reges communi quodam vocabulo Skioldungos nuncupatos esse. Edda v. in Prolog. cap. 3. circa fin. aliam appellationis hujus originem adducit, quod Reges Daniæ dicti sint Skioldungi ex Skioldo Odini filio, idq; hisce verbis: tum iter Odinus à parte Saxonie Boreali suscipiens, pervenit in terram, tunc dictam Reidgotaland, ubi omnia ex voto & animi sententia successerunt. Huic regioni præfecit filium suum Skioldum, cui filius fuit Fridleifus. Ab ipso genus & prosapia Skioldungorum profluxit, hoc est, Regum Daniæ. Futia autem nunc appellatur, quæ tum Reidgotorum terra dicebatur. Haftenus Edda. Arngrimus v. in epist. ad Doct. Ola. Wormiū aliam hujus vocis rationem dat; Vox Skioldur Clypeum sonat: unde Skioldunger / quasi Clypeatus; nomenclatura Regibus solis Synechdochicè data & debita, quod hi clypeo & armis præ reliquis pollerent. Dicti ita præcipuè Daniæ Reges. Inde ad alios etiam Reges appellatio à Rhythmistis extendi cæpit. Haftenus Arngrimus. Huc pertinet observatio Brynolfi Svenonii de Skioldungis, quam conjectanea ipsius in Saxonem nobis suppeditant: Moris videlicet tunc erat, ut insignem ab aliquâ virtute Principem cum celebrarent, Poëtæ in primis: etiam posteris ejus nomen, quo visi erant ipsum honorasse, tribuerent. Sic à Badlone, Brynbilde Atlonisq; patre, Budlungi; à Giukone, Sigurdi Fanesbani Socero Giukungi; à Scatone, Rege liberali quivis liberaliores, Skatnar dicebantur. Verum Poëtica ista fu-

erunt & *elogia* & *Epitheta*. Ità per *Synechdochen speciei Reges omnes à Gramo, Skioldi filio, denominati*: quod ipse Saxo postea docet, & plena sunt borum novæ juxtà ac veteres *Cantiones*.

Saxo *Gramm. lib. I. histor. Danic.* docet quod in vetustissimis *Danorum carminibus Gram, Regis V. Daniae, vocabulo Regia nobilitas censeatur*. Hoc probatur ex *Edda*, ubi de *Regum Synonymis* agens, trium *Poetarum* sc: *Arneri Skald, Ottari Nigri & Halfrodi auctoritates* citat, in quibus pro Rege ponitur *Gram*.

Arnerus Skald de Barone Thorfin hæc cecinit:

Nemi drot hur Sia Sotti
Snarlindur Kongur Jarla

Ei draut vid egi

Of vagian gram begia.

2: *Observet cohors quæ spectatum venit*

Generosum Regem Baronum,

Non defecisse ad littus

Acerrimo Regi resistere.

Ex *Ottaro Nigro* hæc adducuntur:

Godmennes darf eg gunat

Gud briotanda ad mota

Har er alnemen ini

In drot med Gram Svium.

3: *Perito opus habeo ô viri*

Intercessore.

Milites bellicosi intus sunt

Satellitesq; apud Regem celebrem.

Halfrodi versus sunt:

Grams Runi letur glymia

Gunnifur hin er huot lifar

Hogni hamri flegnar

Heipt bradur um sit vader.

4: *Regis aulicos excitat strepitum*

Genericus ubi receptui canitur,

Hugonis malleo diverberatos

Iracundus invadit.

In *Epinicio* quoq; *Egilli Scallagrimi* duo habemus exempla;
quorum primum est in *Stropha* 5:

Var at villustadar

Vasur Daradar

Of Grams gladar

Geir vangs radar
 Dars i Bløde
 I brimle mode
 Flaustur of drunde
 Vad um glumde

3: Pergebat avii loci
 Tela Daradi
 Per Regis lata
 Cadavera

Ubi in cruore
 In mari
 Navis pernavitavit
 Vulnus circumsonuit.

Alterum in 2 Strophæ conclusionis:

Bar eg Deingils lof
 A dagna rof
 Kan eg mæla mior
 I manna siot
 Dr blaira ham
 Hrodur ver eg Gram
 So for dat fram
 Ad flestur opnam.

3: Protuli Regis laudes
 In silentii ruptura
 Novi loqui in medio
 Ut plurimi exciperent.

Ex risus exsultis
 Encomiasticon fero Regi.
 Ita processit
 Ut plurimi exciperent.

Odinum altero orbem oculo describit Saxo lib. 1. 2. & 7. histor. Danic. Tali namq; schemate, nempe unoculi cujusdam Polyphe-
 mi & capularis senis, plerumq; apparuit, quoties evanida imagi-
 narii hujus Dei majestas sese fascinato officiis suis vulgo spectandam
 exhibere dignata est. Causam v. hujus in Odino μονοφθαλμίας
 edocere nos videtur Edda. Fingit n. Odinum venisse aliquando
 ad Mimerum, fontis sapientiæ possessorem, atq; haustum expetis-
 se; quem cum impetrare haud potuit, oculum suum oppignora-
 vit. Concessâ facultate ubi bibit, sapientiâ & intellectu eximio
 ornatus est. Quum igitur unum oculum Odinus oppignoraverat,
 quem fortè nunquam receperat, haud adeò mirandum, quòd uno
 destitutus oculo toties apparuerit. Hac de re ita scribit Brynolfus
 Svenonius in conjectaneis ad Saxonem: Magorum omnium unus in-
 star Odinus posteris fidem fecerat, opem laturum se suis, cum in periculis con-
 stituti auxilium postularent. Cujus rei eventus, post illius excessum, non ra-
 rò miseros mortales delusit, saepius enim conspectus est vario indutu: lena ple-
 rumq; talari, nunc versicolore, ut Sigismundo naviganti; nunc caruleâ, ut
 cum ad nuptias venit, atq; ense ligno impegit, ac tacitus discessit, quem ne-

ino postea præter Volsungum extrahere potuit. Quum autem sapius appare-
ret, semper ab hac, quam Saxo narrat, formâ cognitus est, canitie veneran-
dâ, luminis orbitate, quod scilicet vendidisse dicitur Saxicola cuidam fatalis
mulsi potu, qui inexhaustam sapientiam attulit, ut Eddam volventibus no-
tum est.

Balderum corporis firmitatem ne ferro quidem cedere perhibet
Saxo lib. 3. *histor. Danic. in hist. Hotheri.* At non ferrô tantum sed
ne ullo quidem telorum genere lædi potuisse sacrosanctum Balde-
ri corpustestis est Edda *Myth. 43.* Interim tamen Balderum ab Ho-
thero tandem vulneratum esse & quidem lethaliter asserit Saxo
lib. cit. Causam hujus rei docet utraq; Edda sc: Sæmundi & Snorro-
nis, quæ est hæc: Balderus non adeò inviolabili corporis firmitate
præditus fuit, quin lædi potuerit tenui & speciosâ spinâ, five
arbusculâ Mistlein dictâ, quam nonnulli viscum quercinum
(quo nihil sacratius olim apud veteres Druidas fuit teste Plinio) alii
tiliam interpretantur. Hac de re legi potest Volusp. Stroph. 31.
32 & Mytholog. 43. Dani verò Balderi fortunam publico
mærore prolecuti sunt teste Saxone lib. cit.: At secundum Ed-
dæ *Myth. 43. 44. 45.* non solum homines fatum Balderi deplo-
raverunt, sed & res ferè omnes aliæ etiamnum lachrymis cor-
dolum testati sunt, cum repente ex hyberno frigore in vaporarium
illatæ sudant.

Thoronem inusitatô clavæ librato cuncta clypeorum obstacula
lacerasse scribit Saxo lib. 3. *hist. Danic. in histor. Hotheri.* Sic malle-
um, Mjolner dictum, Islandicæ antiquitates Thoroni tribuunt,
quod nihil non creditus est minuere posse quantæcunq; duritiei fo-
ret; unde etiam dictus est Mjolner 3: *comminutor Mhyla 3: terere &*
in frustilla comminuere. Hinc Edda *Myth. 19:* Possidet Thoro clenodia tria;
Malleum videlicet Mjolner dictum, quem Hrymthussi & cyclopes vibratum
sentiunt: Deinde Baltheum fortitudinis &c.: Manicas deniq; ferreas &c.
Item *Mytholog. 59.* Malleo Thorum donavit (Lokus) dicens; eum ad pul-
sandum gigantes valere, nec projectum in ictu deceptum iri reversurumq; di-
cto celerius in manum jacentis, etsi instar catapulæ longissimè avolârit: Et
si quis velit tam parvum futurum, ut in perâ servari possit. Esse a. vitium
quod procapulum videretur breviusculum. Hoc v. judicium erat Asarum,
malleum harum rerum esse optimum &c.

De Odino ita scribit Saxo Grammatic. lib. 3. *hist. Danic.:* At
Odinus nihil amantium studiis perseverantiæ robore efficacius expertus,
quanquam geminæ repulsæ ignominia effectus fuisset, tertio Regem prioris
specie confusa, perfectissimam rei militaris industriam professus accessit. Eun-
dem

dem in hanc curam non voluptas modò, sed etiam demenda ignominia cupido perduxerat. Ità præstigiarum peritis versili vultu varios habitus præseferendi promptissima quondam potestas inceserat. Quippe præter naturalem corporis speciem, cujuslibet ætatis statum simulare callebant. Ideo senex jucundum professionis suæ spectaculum editurus, inter promptissimos insolentius obsequitare solebat. Nec eo quidem officii genere puellæ vigor inflecti potuit. Sic Odinus insignis architectus omnium præstigiarum extitit, qui nunc ut accipiter, nunc aquila, nunc serpens apparuit, teste Edda Myth. 51. & alibi. Ità & Locas, anus, eqva, esox, salmo, & nihil non, quoties placeret, esse potuit, eadem teste Mythol. 46. 47. 59. 69. & alibi. Itaq; præsci venefici non solum homines pro arbitratu exprimebant, ut patet è Saxo. l.c. quod at skiffa & itum o: colores mutare dixerunt: verum etiam bestiarum formas assumerunt; quales artifices Hamsteypur o: cute vel corpore excurrentes ac velut defultores quidam vocati erant.

Quæ Saxo lib. 6. hist. Dan. circa finem historiae Fridlevi de Parcarum Oraculis & ternis Nympharum sedibus ac responsis in medium affert, ea omnia eum ex Eddæ Myth. 15. deprompsisse manifestum est. De Parcis ita cecinit magnanimus Regnerus Lodbrog morti jam vicinus, ut liquet ex ejus epicedio:

Hitt siunist mter ranvar
 At forlogum fylgium
 Far geingur um Stop Norna
 o: Hoc videtur mihi revera,
 Quod fata sequimur;
 Rarus transgreditur fata Parcarum.

Ugarthiloci mentionem quoq; faciunt Saxo lib. 8. hist. Danic. circa finem histor. Gormonis & Edda Myth. 39. 40. 41.: Edda verò omnia fere attribuit cuidam Achuthoro seu Asathoro, quæ Saxo de Torkillo commemorat. Hanc narrationem nonnulli exponunt de itinere à Torkillo, jussu Gormonis Regis Daniæ, suscepto vel in extremâ Biarmiâ, dictam Danicè Trolldboternes land (cujus incolæ olim non solum erant Idololatæ, verum etiâ magi ac venefici, unde ab iis tot præstigiæ, quarum meminit Saxo, Torkillo sociisq; objectæ fuerunt; de quo itinere factò tempore Gormonis Regis Daniæ, qui imperavit ab An. Ch. 715. ad Annum Ch. 764, legi possunt Saxo Grammaticus à Stephano editus lib. 8. hist. Danic. à pag. 160 ad pag. 166. Arnold. Hvitfeld. histor. Danic. Tom. I. in Fol. pag. 16. Claud. Lyschandr. Chronicon Grönland. editum Danicè Havn. in 8vo 1608, pag. 16, numeratâ à Titulo libri, ejusdem synopsis historiar. Da-

nic. dicta Danse Rongers Slettebog pag. 175, & Joh. Jani Svaningii Chronol. Danic. pag. 60. 61) vel in aliam quandam Insulam longè dissitam, forte Islandiam vel Grönlandiam, ubi tale Ugarthilochi idolum colebatur. Alii sub hâc Mythologiâ veram historiam religionis Christianæ primùm in Daniâ per Torkillum introductæ latere putant; quippe qui per varias Regiones, Ethnicismi tenebris densâq; caligine adhuc oppressas, longinquâ peregrinatione susceptâ, tandem in Germaniam Christianis tunc sacris initiatam, ut ait Saxo l. c. appulit, & apud ejus populum divini cultus rudimenta percepit, quæ mox domum reversus, in Patriâ sc: Daniâ propagavit.

Historici
Islandici.

Quantô v. studiô cognoscendis aliarum nationum rebus gestis incubuerint Islandi, colligere licet ex illis, quæ hodiè superant monumentis magnoq; in pretio in Islandia habentur. Talia sunt Grettha (*historia Gretteri Asmundii, quæ allegatur à Stephano. Stephano. in Not. ad Sax. Gramm. pag. 48. lit. F. & pag. 114 lit. D. E.*) Niala, Olafs Saga (*historia S. Olai Regis quæ MS. extat in Bibliothecâ Wilh. Wormii*), Egla (*historia Egilli Scallagrimi Islandi, quæ citatur à Stephano Stephano in Not. ad Saxon. Grammati pag. 116. B. C. D. E., cujus genealogia extat in Ciymog. Arngrimi lib. 2. pag. 120, ubi ejus vita describitur usq; ad pag. 136. Ejus quoq; elegans & celebre carmen, (in Epinicio in laudem Regis Erici Blodoxe, cujus filium trucidaverat) ex tempore decantatum in Appendic. literat. Runic à pag. 207. ad pag. 218. Wormius explicat; quo carmine Egillus tantum obtinuit, ut jam capite plectendus, vitâ & libertate donatus sit. Ejusdem Epinicii duæ Strophæ allegantur à Stephano Stephano in Not. ad Saxon. Gramm. pag. 33. item pag. 70. F.*), Quæda Egla (*Relatio Egilli*), Jarla Saga, Bica Saga, Isfyrdinga Saga, Bardamanna Saga, Halfrodar Saga (*Halfrodi historia*), Olafs Tryggvarsons Saga, Rauds dettur (*historia Raudonis quæ est particula historie Olai Sancti*), Eyrbyggja (*historia, memorans quo pacto occidentalis Islandia tractus primò ab incolis sit occupatus*), Rögvalds dettur, Orkunfaga (*Orcadensium historia*), Orms Saga, Ragnars Saga, (*Regneri Lodbrog Regis historia, cujus Epicedium, quod sibi ipse, morti jam vicinus, cecinit in Angliâ Anno Christi DCCCLVII, Imperatore Ludovico II, extat explicatû ab Olao Wormio in appendice lit. Run. à p. 182 ad p. 207*), Arnor Skald, Knitlinga Saga (*historia quorundam Regum Daniæ à Svenone Estitio filio Baronis Wlff ad obitum Woldemari Canuti filii, quæ Islandicè & Latinè MS. extat in Biblioth. Wilh. Wormii*), Krökarefs Saga (*Refi historia, qui fuit Islandus, & in Grönlandia primùm vixit, sed cum propria manu in Grönlandia crudelem infamiam cæde quinq; virorum ultus, solum*

ver-

vertere coactus esset, Norvegiam cum uxore & tribus filiis tempore Regis Haraldi cognomento crudelis, inq; viciniam domus Regiae, quæ Nidrosia erat, propria navi vectus sese contulit, & solitariam domum (Skiemmu dictam) ad inhabitandum conducens, nomine mutato ac facie, barbam candentem alligans, caniciem simulavit, cœruleo indutus pallio, corioq; cinctus pro peregrino mercatore habitus, Narvum se vocavit; de quo Refo memorabile aliquid legitur in Lexico Runico Wormii à pag. 134. ad p. 140. Nomen v. ejus proprium fuit Refur 3: vulpes, (sicut hodie nonnulli vocantur Fos/qvòd Germanis Vulpem sonat) quod cognomine pro longavit ut diceretur Króka Refur) Sigurdur Skald, Viglunder (sive Wigaglums) Saga, Hafvisbani (sive Hafnsbana) Saga, Aurvar Oddus, Bua Saga, Starf sama (historia Sturlaugi, sive laboriosi Wadtz dela) historia Braderi Snefellsaas (constans 20 capitibus, quæ MS. in Biblioth. Wilh. Wormii asservatur), Raudólfs Thettur (tractatus ad historiam Olai Sancti pertinens, quem prædictus Wilh. Wormius possidet), & id genus alia, quorum plurima passim citantur in Lexico Runico Wormii, passim etiam in Stephani not. ad Saxon. Gramm., in primis pag 16. lit. D. Qvin a. Saxo Grammaticus plura suo tempore viderit & versaverit antiquitatum Islandicarum volumina, quàm quæ hodiè extant vel reperiri possunt, nullum est dubium.

Præterea Saxonem aliam Eddá antiquiorem scilicet & fabulosis narrationibus instructiorem Eddâ aut Sæmundi aut Snorronis habuisse dubitari non potest. Talem Eddam omnino quondam existisse fatetur Magnus Olai verbis hisce: *Ex veterum Rhythmis, ut etiam appellationibus Asarum nonnullis ac in primis Odini & aliarum deniq; rerum, apparet, aliam fuisse Eddam antiquiorem, aut volumen fabularum ab ipsis Asis confectum aut eorum Nepotibus, quod interierit, & cujus hæc nostra Edda aliqvale sit compendium; quia nominum paucissimorum, quæ Odino ex variis casibus indita sunt plurima, ut Edda profitetur, ex ejus fabulis reddi potest ratio, nec etiam plurium, quæ ibi occurrunt appellationum.* Hactenus Magnus Olai. Hac de re consentit etiam cum Magno Olai M. Brynolfus Svenonius, Episcopus Scalholtenfis in Islandia australi, in Epistolâ ad Stephanum Stephanium An. 1642. scriptâ, cujus verba sunt hæc: *Ut n. Norvegorum, Danorum, Svecorumq; hominum acta infinitam materiam ex rebus domiforisq; fortissimè prudentissimeq; gestis præteream, ipsa velut collapsæ Sapientiæ rudera rerum Normannicarum Lectoribus semet spectanda exhibent, quæ tamen paucissima de pluribus supersunt. Ubi n. ingentes thesauri totius humanæ Sapientiæ conscriptæ à Sæmundo Sapiente? & in primis nobilissima illa Edda, cujus vix millesimam partem reliquam, nunc præter nomen habemus? atq; id ip-*

sum quod habemus omnino fuisset deperditum, nisi Snorronis Sturlonii Epitome umbram potius & vestigia, quam verum corpus Eddæ illius antiquæ reliqua fecisset. Ubi verò ingens volumen historiarum ab Odino ad sua tempora contextum ab Ario Polybistore dicto? ubi præstantissima Gunlögi Monachi scripta? ubi regionum per totum arctourum orbem Poëtarum admiranda carmina? nolo Ethnicos alios & in paganismo viventes nominare, Thorallum de Sido, ejusq; vaticinia, Ericum Ruffum ejusq; posteros, & qui navigationes eorum in occidentem periculosissimas annotarunt. Hæc Brynoltus.

Codices Legum Islandicarum, Grönländicarum, Norvegicarum & Danicarum.

Extant quoque antiqui legum Islandicarum Codices; de quibus agam in Chronologia Juris Civilis & Ecclesiastici non solum Danici, & Norvagici, verum etiam Islandici & Grönländici, ad imitationem Chronologiæ juris Civilis & Canonici Romani à Freymonio, Contio, Giphanio & tandem Frehero conscriptæ, à me jam ferè absolutæ.

Eddæ Snorronis versiones Latinæ.

I.
Magni Olai.

Eddam hanc primùm in sermonem Latinum transtulit Magnus Olai (olim Scholæ Holensis moderator, postea Ecclesiæ Laufanensis in Boreali Islandiâ Pastor doctissimus, Poeta in Latinâ & Islandicâ lingvâ felicissimus) idq; Anno 1629 jussu viri Reverendi & Doctissimi, olim Clariss. Wormii discipuli Charissimi, Dni. Thorlacii Sculonii, Dioceseos Holensis in Islandiâ Boreali Episcopi vigilantissimi, & de Ecclesiis ac Scholis Islandiæ Borealis optimè meriti, cujus mentionem facit Wormius in tr. de Literat. Runic. cap. 7. pag. 51., & in appendic. Literat. Runic. statim in pr., nec non in præfati. Lexic. Runic.

Hoc patet ex subsequenti carmine, quod in Codice Regio MS. reperi, quodq; in cæteris Codicibus MSS., quos habui, non extabat.

DOMINO THORLACO SCULONIO Episcopo Holensi dignissimo à teneris ejus ad ultimum vitæ meæ halitum mihi dilectissimo.

THORLACE Holiacæ colende sedis
Antistes Clarii jubar theatri
Terræ delictum, decusq; nostræ.
Te nugas licet Eddicas jubente
Ex uligine noctis Asianæ
Hic deducere in alveum Latinum
Tentarim, vereor tamen rudi ne
Littus vomere cespitans ararim
Nam cernens peregrinus ista, dicet
Ranarum lituis inaniore
Tradunt materias hiulca verba!

Nec

Nec mirum: perit ocyus quod ex se
 Fundo innititur imbecilliori;
 Intermissa diu styli Latini
 Cujus cognitio levis vigeat
 Dum vernans mihi subveniret ætas
 In vili carie scatet suppellex:
 Ter denis etenim remotus annis
 A doctis, totidem Latina verba
 Vix nostram puto protulisse lingvam,
 Aut connexa gravem notasse dextram,
 Sed tantum mihi res rudisq; sermo
 Cum turbâ fuit imperitiore
 Aures detinuit subinde nostras
 Multum vaniloqui Coax pepelli
 Cordi prospera cui Salus verendi
 Vix est aut mala plaga Prisciani.

Ergo sit tibi promptior voluntas
 Pro facto minus efficace, quæso
 Et patrocínio tuo tuere
 Umbras displicet hæc quod legenti
 Cures deniq; quod senecioni
 Conducat, cataplasma, lancinato.

T. T.

MAGNUS OLAI.

Laufasii Kal. Jul. Anno 1629.

Stephanus v. Stephanius in *Notis ad Saxonem* pag. 16. lit. E docet
 Eddam Latinâ civitate à Magno Olai donatam esse in gratiam per-
 illustris Cancellarii Christiani Frisii ἡ μακαρίτης.

Magnum a. Olai nolentem volentem hanc Snorronis Eddam fe-
 cisse Latinam colligere licet ex propriis ipsis verbis quæ extant in
 ejus discursu de Poësi Islandica: *Ipsi Islandi, pœtico non afflati spiritu,*
veterum Rhythmos, aut etiam recentiores, ex Eddico compositos fundamen-
to, non percipiunt. Et ejusmodi Rhythmicum à communi remorum sermonem
antiquitas nostra Asamal, id est Asiaticum vel Asarum sermonem appella-
rat, qui tamen noster est: sed obscurior & vulgi minus obviis intellectui.
Hæc causa est quod viris magnis & eruditis (quibus lingua nostra ignota est,
interim tamen quid Edda nostra Poëseos aliquale fundamentum tractet, in-
quirere non dedignantur,) in illius translatione uti debemus, gratificari fa-
cile non possumus. Etsi enim formulæ Eddicæ appellationes rerum multiplices
& longè petitiæ, quodam modo describi & Latine nominari queant; vocum ta-

men splendor, elegantia grandis, & genuina proprietas, pro ut in lingua nostra sonat, exhiberi & ostendi nequaquam potest; dulcius hic ex ipso fonte bibuntur aquae. Est enim Edda tantum conscripta in usum nostrae linguae, & maximè ad illius donum singulare Poëseos, quo illam pra aliis quàm plurimis ornatam puto, accommodata. Hæc ille.

Magni Olai
scripta.

I.
Discursus de
Poësi Islan-
dica.

2.
Lexicon
Runicum.

Hic idem Magnus Olai non in iacundum de Poësi Islandicâ scripsit discursum, ex quo quanti sit artificii, quanti; ingenii conde-
re doctum secundum Leges Poëtarum Islandorum carmen liqui-
dò patebit, simulq; quanto olim in pretio Islandi Poëtæ Regibus &
Principibus Norvegiæ, Daniæ, Sveciæ & Angliæ extiterint elu-
cebit: quem qui legere desiderat, legat Appendicem literat. Ru-
nic. Wormii à pag. 177. ad pag. 182. Hunc nostrum Magnum
Olai subindè consuluit antiquitatum Danicarum, ut solus ita peri-
tissimus Mystra Ol: Wormius, cui per aliquot annos jam unam, jam
aliam partem Lexici Runic in solius prædicti Wormii usum ela-
borati, indigestam tamen & interpretatione fidâ indigentem trans-
misit. Quas Magni Olai Schedas post ejus obitum Wormius col-
legit, omnia in ordinem redegit, auxit, collocuplevit, & quæ in-
terpretatione Latinâ indigere videbantur, togâ Romanâ dona-
vit, ediq; curavit Havniæ in Fol. An. 1650. sub titulo SPECIMEN
LEXICI RUNICI. Hoc autem vocum omnium priscarum, com-
pletum non est Lexicon (quod alii in Islandiâ tentaverunt), sed
solummodò maximè obscurarum poëticarum, & talium in quibus
ipsi Islandi, antiquitatum imperiti, aliquando hærent, & continet
non solum vocabula verum etiam res, quæ in priscis Historiis &
Poëtis Islandis, raris, non editis, & in archivis quorundam docto-
rum in Islandia MSS. latitantibus, occurrunt.

II.
Stephani
Olai.

Post Magnum Olai Stephanus Olai Islandus, hodie Ecclesiæ Wal-
lanesensium in Orientali Islandia Pastor, Anno 1646 dum Havniæ
studiorum gratiâ est commoratus, Præceptore celeberrimo Doct:
Olao Wormio, nactus à Wormio Codicem Eddæ Islandicum MS.
quem ex donatione Arngrimi habuit, Eddam fecit Latinam:
quam versionem, ut versione Magni Olai accuratiorem, manu pro-
pria noster Wormius exscripsit, eamq; filius Wilh. Wormius mihi
sponte communicavit. Ex hac versione, sepositis iis quæ cum Ma-
gni Olai versione planè conveniunt, ea saltem, quæ manifestam
varietatem & discrepantiam ostendunt, infra textum annotavi.

III.
Tolmodi
Torfæi.

Cum a. Magnus Olai & Stephanus Olai Mythologias 68 prio-
res tantum Latinas reddiderint, Tolmodus Torfæus Islandus, Re-
gis nostri clementissimi interpres sequentes in linguam Latinam
transtulit.

Eddæ

Eddæ Snorronis versionem Danicam manu propriâ Stephani Stephani, olim Historiographi Regii & antiquioris literaturæ Vindicis scriptam, mihi Vir celeberrimus Affinis optimus Vitus Beringius, summus ætatis nostræ Latinus Poeta, Historiographus Regius & Assessor Collegii Ærarii pro ea, quâ me solitus est prosequi humanitate, lubenter concessit.

Edda Snorronis sæpissimè citatur & nonnunquam explicatur à Cl. Ola. Wormio in *Literat. Runic. edita Hafn. 1651. idq; in primis p. 15. lin. 23, pag. 21. lin. 4. & pag. 99. lin. 25, pag. 101. lin. 15. 26. pa. 134. lin. 3. ab ult. pag. 142 lin. 5. pag. 160. lin. 1. 4. 7. pag. 171. lin. 4. ab ult. pag. 172. lin. 6. ab ult. pag. 194 lin. 3. pag. 212 lin. 9. pag. 214. lin. ult. pag. 216 lin. 4. ab ult.* Hanc quoq; sæpè allegavit illustravitq; Stephanus Stephanus in not. ad *Saxon. Grammaticum*, sc: pag. 14. B. C. pag. 16. D. E. pag. 17. C. D. E. pag. 19. D pag. 31. E. p. 47. D. pag. 70. F. pag. 73. C. pag. 78. B. pag. 88. D. E. pag. 89 D. E. pag. 93. F. pag. 95. C. pag. 96. C. pag. 97. C. pag. 134. F. pag. 136 A. B. p. 185. F.

Absolutis ergo hisce finem prælationi imponam, ubi eorum nomina publicabo, qui suam operam ad hanc editionem contulerunt. Quid enim in ipsâ præstitum sit, ex aliarum collatione dicimale, quàm ex prædicatione fortassis suspectâ. In hac editione illud potissimum mihi propositum fuit, ut inter plures variosq; nec non contemnendæ vetustatis Codices MSS. unius Codicis scripturam curarem exprimi. Itaq; Eddam Snorronis ex optimo Codice MS manu propriâ Stephani Stephani viri Clarissimi, Historiographi Regii (An. 1650. Soræ cū dolore literarū vitâ defuncti) Islandicè, Danicè & Latinè literis nitidis scripto, mihiq; à prædicto Affine Beringio pro veteri amicitiae nostræ jure & singulari humanitate, quâ præditus est, communicato bonâ fide edidi, ne mutatis quidem his quæ in versione Latinâ Magni Olai & versione Danicâ Anonymi facile emendari poterant. Usus etiam sum duobus aliis venerandæ antiquitatis Codicibus MSS. Islandicis, qui planè inter se conveniebant; unò integrò, alterò verò primâ parte Prologi mancò. Integrum pro suo erga studia publica favore mihi concessit celeberrimus celeberrimi Olai Wormii filius Wilhelmus Wormius, Regiæ Academiæ Havniens. Professor dignissimus: Mancum eumq; omnium, quæ in mundo extant, vetustissimum & optimum (fatente id Episcopo Scalthontensi Islandiæ meritissimo & eruditissimo M. Brunolpho Svenonio) suppeditavit Regia Frederici III. Regis Daniæ & Norvegiæ Augustissimi Bibliotheca. Ex hisce binis Codicibus, uno Regis, altero Wormii, *ἡ ἀρχαία ἀντιγραφή* a me

à me excerptas subjunxi. Latini etiam Interpretis Magni Olai translationem a Iunximus ex tribus Codd. MSS. uno Regis, altero Wormii & tertio Stephani Stephani, quorum usum Regis Interpretis Islandi Tolmodi Torfæi, prædicti Wilhelmi Wormii & Viti Beringii beneficio acceptum referre par est. Subjunxi v. Stephani Olai Islandi versionem Latinam, ubi illa à Magni Olai versione differebat. Notas deniq; & observationes quasdam visum est adjicere, quæ potissimum ad linguam & antiquitatem Islandicam pertinent, quarum quædam sunt Magni Olai, quædam v. à me conscriptæ, plura e quidem notaturus, si per temporis & otii angustias licuisset: Superfunt multa quibus illustrandis feliciora ingenia non deerunt. Hæc sunt, Christiane Lector, quæ à me, horis succisivis inter varias & difficillimas officii & muneris impositi occupationes, exiguo temporis curriculo, præstita sunt, utinam tam magno tuo fructu, quam mea molestia, benè an malè, tuo judicio & arbitrati relinquo: quæ redundant expunge, quæ desiderantur, si ita tibi videtur, restitue; si in his, quæ à me afferuntur, hæsit, inquire diligentius, donec verum inveneris: si quid in versione Latinâ & Danicâ offendes, quod tuas apprimè purgatas aures non demulceat, tua condonabit humanitas, haud ignara, humanum esse errare, divinum autem ignoscere. Benè vale, mi Lector, Eddamq; hanc sic ama, ut etiam Resenium tuum ames propter Eddam. Iterum vale & fave. Havniæ.

DE NOTARUM RATIONE.

Varias variorum Codicum Lectiones, Stephani Olai versionem Latinam, & Notas ad finem cujusvis Mythologiæ vel paginæ subjecimus. Variæ Lectiones è Codicibus Regiis desumptæ literis majusculis C. R. indigitantur; aliæ è Codicibus Olai Wormii depromptæ C. W. notantur; Reliquæ in Codice Christierni Noldii repertæ literis C. N. signantur: Tandem *Ste.* indicatur versio Latina Stephani Olai, quatenus à versione Magni Olai discrepat; quod fecimus, ne opus magis excresceret quam necessitas ferret, neq; semel dicta repetereamus.

ADDENDA

Non quibus aliqua Islandica ex Codice Noldii MS. (cujus mentionem feci in præfatione ad Lectorem) melius & diductius dicuntur; aliqua verò adduntur ad ea, quæ in eadem præfatione ut & dedicatione exposui, magis firmanda vel illustranda, desumpta partim ex Annalibus Islandicis MSS. ex Boreali Islandiâ transmissis per Arngrimum Jonam, partim ex aliis Annalibus Islandicis MSS. ex australi Islandiâ transmissis per Gislauum Otthonis olim Episcopum Islandiæ Schaltholtensem, quos post editum hoc opus præfationesq; typis excusas mihi Wilh. Wormius impertitus est, partim ex aliis.

Dedication. pag. 32. lin. 27.] Plures Philosophiæ Pythagoricæ Scriptores enumerantur in eruditissimò de naturâ & constitutione Philosophiæ Italicæ sive Pythagoricæ librò, conscriptò & editò Upsaliæ in 8vo. An. 1664 à Joanne Schefferò Argentoratensi Professore Upsalensi celeberrimo, qui jussu Serenissimæ Christianæ, Reginae quondam Sveciæ, dispersa Philosophiæ Pythagoricæ per omne Scriptorum genus membra primus collegit & in corpus justum composuit. Pythagoræ v. & Jamblichi vita describitur à Jano Jacobi Boissardo in tr. posthumò de Divinatione & Magicis præstigiis pag. 293. ad pag. 300. item pag. 349. ad pag. 359.

Pythagoricæ
Philosophiæ
scriptores.

Præfat. ad Lector. pag. 2. lin. 6. ab ult.] Sæmundus Grode natus in Islandiâ Anno Christi 1057 (quò ordinatus est ab Adalberto Bremensi primus Schaltholmæ Episcopus Isleifus, filius Gyssuri Huyta r. albi) floruit Anno 1077, obiit verò Pastor Oddensis An. 1133, quò Thorlacus Runolphi filius, tertius Episcopus Schaltholtensis, vitâ emigravit, & natus est Sanctus Thorlacus, fundatumq; cœnobium Islandiæ Thingeiræ.

Sæmundus
Grode pastor
Oddensis,
quando na-
tus & dena-
tus est.

Odde est sedes pastoralis in parte Islandiæ Meridionali, Diœcesi Schaltholtensi, Provinciâ Rångarvalla Systu/sita inter duos amnes, quorum uterq; Rångâ nuncupatur, unde etiam nominis traxit originem. Odde enim Isthmum significat, quem ad formam trianguli duo amnes conficiunt. In hac verò sede pastoralis hodie

Odde qualis
sedes & ubi.

confidet vir Doctissimus Dominus Thorleifus Jonæ ; Pastor & Præpositus.

Sæmundus hic inter alia asserit An. 1048. hyemem intentissimis glomeratam fuisse pruinis , tantumq; gelu, ut Ferae inter Norvegiam & Daniam per glaciem transcurrerint, sicuti patet ex *Annal. Island. Gislai.*

Sæmundi hujus filius sine dubio est Ejulfus Sacerdos, qui vitam excessit An. 1159, quò apparuerunt tres Soles in Occidente, quorum duo evanuerunt, tertius v. qui intermedius fuit, apparuit usq; ad Occasum Solis. Eodem etiam Anno excessit Adrianus Papa, quò mortuò, factum est dissidium inter Romanos de eligendo Papa, adeò ut Cardinales in duas scinderentur classes, elegerintq; duos Pontifices Maximos, quorum unus fuit Rolandus Cancellarius, & vocatus fuit Alexander Papa, alter verò Octavianus dictus est; cui suffragium præstiterunt tum Caesar Henricus, tum Episcopi, qui ab illius steterunt partibus, illumq; appellaverunt Victorium. Pape v. Alexandro suffragati sunt Ludovicus Rex Gallie & Henricus Rex Anglie, qui eum primum statuerunt Pontificem: Ecclesia quoq; Romana Alexandrum sibi elegit Patrem & Pontificem. Octavianus v. Papa, honore Papali privatus, & cum dedecore expulsus, tandem excommunicatus est.

Sæmundi
nomen ha-
buere se-
quentes.

1.

1. Est adhuc alius Sæmundus Jonæ filius, qui natus est in Islandia An. 1154 (quò Valdemarus Canuti filius adeptus est nomen Regis in Dania, gestatioq; armorum interdicta in forò Islandie anniversario. Is unà cum Thorvaldo An. 1215 taxavit merces Mercatorum Orientalium, & An. 1217 res possessas ad trium assium Islandorum valorem abstulit.

2.

2. Sæmundus Philippi filius aquis obrutus est anno 1251, (quò flammis absumptum est cœnobium Tanroense). Hunc Ottho Anno 1250 aggressus quidem est, sed nihilominus fugam dedit.

3.

3. Sæmundus Ormeri filius ejusq; frater Gudmundus occisi sunt eodem Anno, (sc: 1252,) quò vita spoliatus est Abel Rex Danorum, cui successit Christophorus ipsius frater.

4.

4. Sæmundus Stephani filius Anno 1390 interfecit Marcum Thorsteini filium, cujus gener fuit. Hic An. 1391 in Cœnobio Thyc-Kabæensi captus, latâ sententiâ capite plexus est.

5.

5. Sæmundus Thorsteini filius vixit An. 1393.

Aræta Grode
quis?

Præfat. ad Lector. pag. 3. lin. 11.] In Islandia olim quoq; celebris fuit quidam, dictus Aræta Grode/ Thorchilli filius, natus An. 1068, qui Verbi Divini Minister obiit An. 1148 eodem fere

tem,

tempore, quò Vilmundus Abbas Thingeyrensis vitâ defunctus est, eodemq; Anno incendiò consumpta est Villa Hitadarlenfis, in quâ combustus est Episcopus Schalholtensis Magnus, postridie Festi omnium Sanctorum ibi convivans, & cum eo LXXII viri.

Hic Areta ob eruditionem, quâ præ reliquis suis consortibus pollebat, cognomen *Þrode* s: *docti seu Philosophi* accepit, & scripsit librum de literatura Runicâ idiomate Islandicò qui tamen jam incercidit, ut scribit *Arngrimus Jonas in margine Annalium Islandicorum ex Boreali Islandiâ transmissorum.*

Aretæ tractatus Islandicus de literatura Runicâ.

Præfat: ad Lect. pag. 6. lin. 24. ad hæc verba: earumq; autoritate] quibus additur Jani Jacobi Boissardi tractatus posthumus in Fol. de Divinatione & Magicis præstigiis; item Specimen Scriptorum Ecclesiasticorum primi à nato Salvatore Seculi, confectum & promulgatum An. 1633 in 4to. à Casparo Erasmi Brochmanno Episcopo & Theologo Daniæ famosissimo, ubi Sectione VI agitur de carminibus Sibyllinis.

De Sibyllis quinam scripserunt.

Præfat. ad Lector. pag. 11. lin. 14.] Præter hæc legi possunt consultissimi & celeberrimi Viri Joh. Loccenii antiquit. Sueo-Goth. lib. 1 cap. 3: ejusdem historia Svecica An. 1662 edita pag. 2.; Cl. Olai Verelii notæ in histor. Gothrici & Hrolfi pag. 35. ad p. 67; item Chronici Svecici à Messenio editi autor, qui vitam Odini fuisse describit.

De Odino quinam scripserunt.

Præfat. ad Lector. pag. 12. lin. 4.] Plures fuisse Odinos Joh. Schefferus, Professor Eloquentiæ Uptalensis, Upsaliæ capit. 7. prolixè ostendit. Eandem fovet sententiam Olaus Verelius in notis ad Histor. Gothrici & Hrolfi pag. 40.

Odini tres.

Præfat. ad Lector. pag. 12. lin. 7. ab ult. ad hæc verba: *Literat. Runic. Wormii cap. 1. 2. & 3.*] item cap. XIV lib. 2. antiqu. Sueo-Goth. Joh. Loccenii.

Præfat. ad Lector. pag. 15. lin. 4.] partim à Joh. Loccenio in antiqu. Sueo-Goth. lib. 2. cap. 15 pag. 89. 90. editi. secund.

Runarum vocis significatio.

Præfat. ad Lector. pag. 16. lin. 25.] Snorro Sturlæ filius natus est An. Chr. 1179 (quò cecidit in bello Erlingus Schacha Islandus, qui unà cum Rogualdo Jarl [s: Barone] Ann. 1152 peregrinatus est ex Islandia in terram Sanctam, cui quoq; Anno 1166 à Waldemarò Rege Daniæ datum est nomen Jarl) fuit Legislator An. 1215. item An. 1222. (quo Sol sanguineum representavit colorem, visus est Cometa, quaretag, ignis evomitio montis Hecla facta est, qualis prima fuit An. 1104 quo

Snorro Sturlæ filius, autor Eddæ, quando natus & decessus est.

visus est sanguis è pane emanare): Anno v. 1218 iter fecit in Norvegiam, qui ab Aquino Rege Norvegiæ patriæ restitutus est anno 1220, antequam in Islandiam reverteretur. An. 1233 Magnus Episcopus & Snorro Sturlæ filius pactum fecerunt. Snorroni verò infidiæ factæ sunt anno sequenti, qui An. Christi 1241, an. ætatis 62, unà cum Ilthurgo occisus est eodem Anno, quò morte occubuit Waldemarum Rami, dictus raucus, Rex Danorum.

Ante & post hunc Snorronem varii in Islandia nomine Snorronis insigniti sunt.

Snorronis
nomine vo-
cati sunt se-
quentes.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

1. Snorro Thorfinni filius, natus in Winlandiâ, Patre Thorfinnô Karkæfne Islando, Matre Sigvidâ fœminâ Grönländicâ *de quo regi in præfation. ad Lector. pag. 16. lin. 15. ab ult. ad pag. seqv. lin. 13.*

2. Snorro Thorgrimi filius, cognomento Gode (o: bon^o), fuit Nomophylax & vitam cum morte commutavit An. 1031. Filium habuit Heliodorum Signiferû Haraldî Sigvardi Regis Norvegi, qui floruit circa An. Ch. 1047, *de cujus genealogiâ & vitâ legi potest Crumogaa Arngrimi lib. 2. p. 166 ad p. 173.* Hujus quoque Snorronis filia fuit Thoridâ Prophetissâ, quæ mortua est An. Ch. 1112, *ut patet ex Annalib. Islandie.*

3. Snorro Bernhardi filius obiit An. Chr. 1151, eodem quò vulneratus est Waldemarum Roëschuldæ; incendio tunc temporis ardebat Trolladingium (*ita appellantur tumuli quidam sive colles in Islandia, quos monstrâ incolere creduntur*). Hujus v. filius Haldorus interfectus est Anno 1163 in conflictu, qui fuit eo tempore in forò anniversariò.

4. Snorro Sacerdos exspiravit An. 1170, quò baptizatus est Jarismarius & regeneratus Waldemarum senex.

5. Snorro Chalfi filius animam efflavit anno 1175, cujus filius Chalfus vitâ concessit Anno 1198, quò reliquiæ Sancti Thorlaci Episcopi, An. 1193 XII Cal. Mai. mortui, in thecâ pretiosissimâ servari cœpta sunt, ejusdemque Sancti festi celebratio communi consensu constabulata est Anno 1199, & Anno 1237 vulgorecepta.

6. Snorro Grymeri filius trucidatus est An. 1208 regnante in Sveciâ Erico Rege.

7. Snorro Titi filius floruit in Islandiâ Anno 1211, quò fuit terræ motus in meridionali Islandiâ, in quo XVIII homines interierunt; item eruptio ignis è mari facta est.

8. Snorro Magni filius obiit Diaconus An. 1226.

9. Snorro Thorleifi filius peregrinatus est An. 1226, rediit v. unà cum Urækino, Torleifo & Magno Sacerdote An. 1239.

10. Snor-

10. Snorro Ingemundi filius ex Islandiâ iter fecit Ann. 1299
 (quò 8. idus Julij morte extremum diem confecit Erisus Rex Norvegia,
 Magni Regis filius, eòdemq; annò Petrus Episcopus de Scaurum, Tior-
 fo Sacerdos, Runolfus Abbas Thingeyrensis & Bernardus Abbas Widi-
 eyensis vitâ emigrârunt. Quando moriebatur Bernardus Abbas visa est
 lux totum Monasterium circumfulgere, auditaq; sunt Campana sponte sua
 sonare. Animâ v. efflavit Snorro Ingemundi filius An. 1301. quò ap-
 paruit Cometa in totâ Islandiâ, Mercatoresq; viderunt Cometam in aqvo-
 re circa festum Michaelis, qui reliquis stellis major erat & caudam habuit
 deorsum tendentem, motusq; est motu inverso ab Oriente videlicet in Aqvi-
 lonem. In meridionali Islandia etiam Cometa visus est ab ingressu hye-
 mis usq; ad hyemem dimidiatam. Apparuit quoq; Cometa Bergis in
 Norvegiâ ante tempus Bachanaliarum; Romæ verò ante festum Pasche.
 Hòc eòdem Annò Islandi fidelitatis juramentum præstiterunt Regi Aqvi-
 no, Codicemq; Legum tam ipsi Regi, quàm Optimatibus corrigendum
 concediderunt.

11. Snorro Marci filius An. 1301 fuit Nomophylax, qui nume-
 ratur inter illos tres qui unâ salutabantur in Foro anniversario No-
 mophylaces, de tributo Regi dando tres invicem sententias diver-
 sas proponentes, quorum nomina sunt Haucus, Snorro, Gud-
 mundus. Hòc Annò Fora Provincialia inchoata sunt in Occiden-
 tali Islandiâ in Westfiordum & in Boreali Islandiâ. Celebrabantur
 autem in duabus illis Islandiæ partibus bina Provincialia, nec istæ
 duæ Regionis partes Forum publicum celebrârunt.

12. Snorro Sturlæ (qui obiit Ann. 1302) filius mortuus est Anno
 1306, quò annò Clemens Papa attentavit transnavigare mare ad bapti-
 zandum Regem Tartarorum, cujus Legati eòdem Annò Romæ sacrò fon-
 te abluti fuerunt. Hòc Annò tam intensum gelu in Germania fuit & in
 Gallia, quàm quod in Norvegia fuit intensissimum, adeò ut homines Ro-
 stockio in Daniam iter facturi fretum Eyrasund dictum, per glaciem
 quindecim ulnarum transcurrerint, ut docent Annal. Island. Gislai. Heic
 v. per Eyrasund intelligendum est fretum Danicum, quod veteres
 Scaldri appellârunt Eyrersunde/nos v. hodiè Dresund vocamus, teste
 Stephano Stephano in notis ad Saxonem p. 21. lit. E. F. Nam vox Danica
 Dresund est ab Islandicâ Eyrasund vel Eyrersund/ quæ est compo-
 sita ab Eyra Neutr. Gen. 3: auris, & Sund etiam Neutr. gen. sig-
 nificante 1. Natationem 2. Fretum. Ab Eyra est vox Islan-
 dica Eyre fœm. gen. 3: ora vel margo terræ plana & sabulosa, ad
 mare vel aquas sita; item verbum ad Eya 3: acquiescere, pacisci,
 placatum esse.

13. Snorro Narferi filius Nomophylax unà cum Arnero Episcopo & Domino Chetello ex Islandiâ in Norvegiam se contulit An. 1319, rediitq; cum illis annò sequenti. Hic Snorro An. 1330 suspensus est ab officiò, & Dominus Grymerus de Stafholt constitutus est Nomophylax. Lethò autem periit An. 1332. 6. idus Martii quò Anno Thorleifus internecioni dedit Thorbiornonem Pastorem, in Festo Michaëlis, palliò sacrò indutum & ad altare stantem; quò facinore perpetratò & ipse sibi metipsi manus intulit.
14. Snorro dictus Fotur, cujus navis fracta est an. 1343, ipseq; cum nautis quinque periit.
15. Snorro Dalur supremum vitæ diem obiit An. 1341, quò fœmina quædam venefica combusta est in Islandiâ in prædiò Knrtlube/ cui nomen Christina; sacramentum n. ipsa, datò Chirographò, dixerat Diabolo, & abusa corpore Dominicò Deo renunciaverat, & proprium corpus luxuriosè & libidinosè prostituera.
16. Snorro Chetelli filius peregrinatus est An. 1347, in quâ peregrinatione obiit.
17. Snorro Tholeici filius crudelissimâ morte mactatus est An. 1361.
18. Snorro, qui fuit An. 1367. Officialis Cathedræ Schalholtenfis, vitâ decessit An. 1377, quò tanta hyemis fuit asperitas, ut pecudes & armenta macie confecta essent initio Bacchanaliorum. Voverunt ergo votum Borealis Islandiæ inhabitatores de cultu Latæciæ Gudmundo Holensi quondam Episcopo præstandò, non sine consensu Jonæ Episcopi: quod ut procederet, omnes & singuli de singulis assibus Islandicis unicam pretiulnam Cathedræ Papali addendam unanimiter promiserunt. Quò factò hyemis rigor ætuum mitigatus est, adeoque nec pecudes, nec armenta interierunt. Hòc eòdem annò obiit prædictus Snorro; item Biorno de Clopha Nomophylax.
19. Snorro Drasfoter (v: Tauripes) Anno 1375 necavit Villium quendam nomine Thorsteinum: quò annò apparuit Cometa. Est quidam alius Thorsteinus etiam cognomento Drasfoter (v: Tauripes) qui in Aula Olai Triggonis Regis Norvegiæ (nati An. Chr. 967 & denati An. 1000) vixit. Is à Tauri Victoria cognomentum hoc Rege imponente sortitus est, quâ de re legi potest Crymogæa Arngrimi lib. 2. pag. 144 145.

Snotra
qvanam?

Aliàs in historia Gothrici & Hrolfi Westro gothiæ Regum cap. 1. legitur Snotra, nomen fœminæ Asiaticæ cum Odino in Sveciam commigrantis. Edda: Snotra er vilt og latprud/aff bennar heiti er kollud
Snorr

Snorr fona : 3: *Snorra sapiens est & alacris ingenii; eò nomine postea vocata sunt compta & rei domestica perita femina.*

In Annalibus Islandicis ex Boreali Islandiâ transmissis per Arngrimum Jonam, incipientibus ab An. Chr. 636, nec non in annalibus Islandicis ex Australi Islandiâ transmissis per Gisleum Otthonis Episcopum Schalholtensem, inchoantibus ab Anno 1046, nulla fit mentio Sturlæ ante illum Sturlam qv̄i dictus est Sturla Huamensis sive Huamm Sturla, filius Theodori, natus An. 1114, qv̄i habitavit, qv̄amdiu vixit, Huamm : unde Sturlungar vocati sunt. Obiit v. anno 1183, qv̄o vitâ defunctus est *Waldemar Rex Dania.*

Hunc Sturlam fuisse Patrem nostri Snorronis, Autoris Eddæ, mihi certè persvadeo, qv̄i sexagesimum qv̄intum annum agens, quatuor annis ante obitum, Snorronem generavit. Sunt n. nonnulli robusti validiq; Senes qv̄ibus adolescentia continenter atq; moderate transacta est, qv̄i ad septuagesimum annum fecundi sunt, & in peragendo concubitu viriliter subsistunt, qv̄orum multa exempla Brabanti, Gothi & Sveci suppeditant, teste *Levino Lemnio lib. 4. cap. 24. de occult. natur. miracul.* Inauditum non est, sed prope modum vulgare octoginta annorum viros, virgines non admodum annosas in conjugii societatem asciscere atq; ex iis prolem excitare. Nam qv̄osdam viros post octogesimum sextum, nonnullos octogesimo completò & ad centesimum usq; liberos procreasse observavit Joan. Schenchiuss *lib. 4. Observationum Medicinalium Observ. 124.* Hujus rei exemplum habemus in Jona cognomento *Særdar 3: docto*, qv̄i in parte Islandiæ orientali ante sex fere annos octogenarius puerum genuit, annoq; 1663 morte occubuit, ut mihi retulit *Nepos Stephani Olai, Eddæ interpretis, nomine Haldorus Erici, qui Studiorum gratiâ in Academia Havniensi hodiè vivit.* Imò Anum sive Anum Jornundi filium Regem Sveciæ confecisse annos bis centum & decem (qv̄i regnavit circa illa tempora, qv̄ibus Frotho pacificus tenuit imperium Danicum & Christus natus est) patet ex *Chronicò Norvegicò Snorronis Sturlæsonii à Wormio Danicè 1633 in 4to. edito pag. 19.* item ex *Chronicò Norvegicò Danicè typis excusò in 8vo. 1594 per Mag. Janum Martini, Pastorem Slangerupensem.*

Post Sturlam Huamensem pluribus aliis viris Islandis hoc fuit nomen.

1. Sturla qv̄idam investigavit An. 1211 Insulas, dictas *Ellboglar* sitas inter Islandiam & Grönlandiam.

2. Stur-

Sturla nomine insigniti sequentes.

2. Sturla Sigvaldi filius, ejus Pater Sigvaldus, ut & Thorvaldus Gitzuri filius citati sunt à Petro Archiepiscopo Nidrosiensi Ann. 1226. (*qvò erupit ignis è mari juxta promontorium Reykianense, tenebræ extiterè in meridie, fundatumq; est Cœnobium in Insula Widó*). Hic Sturla anno sequenti Theodorum Sturlæ filium in Villa Huamm impetebat, præsente ibi Gudmundo Episcopo, *cujus anni sicuti etiam Anni 1105. hyeme pluebat arena*: Cæterum Sturla & Theodorus pactum egerunt An. 1230, *qvò Ericus Rex Suecia fugit in Daniam*, pactòq; inter Gudmundum, Sigvaldum & Sturlam Sigvaldi filium An. 1233 factò, Sturla hic eodem Anno se Romam contulit, Româq; cum absolutione patris sui rediit An. 1235: Anno v. 1237 impetebat Thorleifum, cujus filio à Sturlâ retento, Sturlam aggressi sunt Gitzurus & Colbanus, stipati mille ducentis viris armatis. Sturla fuit in sinu Gilsfiord quingentis tribus viris armatis instructus; conflictatiq; sunt Orlogstadis: in quo conflictu strati sunt Sigvatus cum filiis suis quatuor, ex Bellatoribus Sturlæ LX viri; ex Gitzuri v. & Colbani pugnatoribus tantum quinque viri. Hoc eodem annò nullus fuit Episcopus in Islandiâ, nullumq; Forum anniversarium celebratum est; quorum duorum exemplum extitit prius nullum: eruptio quoq; ignis juxta promontorium Reikstænense eodem anno facta est.

3. Sturla Theodori filius electus est An. 1250 Nomophylax, qvì An. 1257 in Dòlum pactum egit cum Torgillò, Schardâ, Raffnerò, & Otthone. De hujus Sturlæ peregrinatione factâ An. 1263. memorant Annales Islandici, (*qvò Anno habitatores Islandiæ meridionalis, qui terram à parte fluminis Thiotsâ Orientali inhabitant, fidem dederunt de tributo Regi annuatim solvendo*). Magnus verò Rex Norvegiæ ablegavit Ann. 1271 Thorvardum Therarini filium & Sturlam Theodori filium in Islandiam & Indridam (Aungul) cum Codice Legum; qvâ occasione homagium præstitum fuit ab Islandis Regi Norvegiæ & receptus est titulus Codicis legum *Þingfarrar Bálchur* / qvì de Fori judicialis constitutione tractat, item duæ sectiones tituli Codicis Legum *Eidat Sættar* / qvì agit de hæreditate liberorum & legitimè natorum & adoptivorum. Totus verò Codex legum, quem Magnus Rex Norvegiæ miserat in Islandiam, præter titulum de hæreditatibus (exceptis duobus capitibus jam dictis) communibus suffragiis approbatus est anno sequenti 1272. Anno v. 1273 in Festo Martini approbatus est ab Islandis titulus Codicis Legum de hæreditatibus, quem antea miserat Island-

Islandis Magnus Rex Norvegiæ eum Raffnerð Otthonis & Sturla Nomophylace. Anno v. 1277 peregrinatio Raffneri Otthonis, Thorvaldi Thorarini & Sturlæ Nomophylacis ab Islandis observata est: quo anno Magnus Rex Norvegiæ viros Nobiles in Norvegiæ titulo Baronum & Dominorum ornavit; Armigeros v. titulo Equitum & Dominorum. Rediit v. Sturla Nomophylax An. 1278, qui inter vivos agere desiit 1284, eodem anno quo devitâ exiit Martinus Papa, Carolus Rex Polonia, Petrus Episcopus Orchadum & Magnus Baro Orchadensis.

4. Sturla Raffneri filius floruit An. 1262, quò Islandi juramento sanciverunt Regibus Norvegiæ Aquino & Magno Homagium seu Cîntelaris officii sponsonem & annui census exsolutionem, tum in Meridionali, tum in Boreali & Occidentali Islandia.

5. Sturla Jonæ filius vixit An. 1296, peregrinatusq; est, sociis Domino Thorlaco & Jona Einari filio Anno 1300, quò venit ex Germaniâ fœmina quædam, quæ confessa est se esse filiam Regis Erici & Margarete, filie Alexandri Regis Scotorum, addiditq; se ab Ingebiörga Erlingi filiâ, Erici Regis ex Sorore Nepti venundatam fuisse Jone Magni filio Baroni Orchadensi: sed illa anno sequenti combusta est, quæ dicere non erubuit se filiam esse Erici Regis, decollatusq; est ipsius maritus. Fato decessit hic Sturla An. 1302, quo dirutum est templum Holtense iuxta Ejafióllum.

6. Sturla Snorronis Narferi filius aquis merfus est Anno 1332, qui fortè filium genuit nomine Ormerum, de quo sequens decantatum est Poëma, cujus genus est Runhnet.

I. Witog egg thun ox J Zardafox Suetit litda litf Dreif brotta hregg Vm heila vegg Gaff ei hnyldar hlid Hardselngiad lid	I. Securis valde acuta In jubâ terræ (seu in superficē terræ) Stravit fallaciter virorum vitâ (seu vi- Sed fidit (seu fregit) Scuta [ros vivos) Pluebat gladiatorum nimbus Per parietem cerebri (seu per craniū) Non indulerunt quietis spacium Viri bellicosi.
--	--

2. Sonur Colbans Stet Sverd reide fritt Var Thorsteins Vigur Vel langur og Vigur	2. Colbani filius Exercuit seu usus est suo gladio liberè, Ensis Thorstani Erat & benè spissus & longus
---	--

Med hvarjum hana
Hugar thynde vann
Aft Storte ei
I Orsa then

3.

Þra Eng Stæla Storm
Mög Sturla Drm
Þar er kyfle kyr
Kirtu Dyr
Kvad hann þurfa thes
Ad thylia ves
Þho er beuin best
Honum byrgde mest

4.

Jon freiddist flote
Straveisa flote
Kamars Hugar ut
Bíð arna sue
Su liota leid
Liedist virtum greið
Þhein er fylgde þann
Þrekklauslann mann.

5.

Smidur vardist vel
Þieek vtrdum Hel
Hans braudurinn breidur
Þha er bardist reidur
Honum fylger fast
I fleina fast
Eveit huorge hrædd
Þring Serfium tiædd

6.

Kylfu beirde hang
Hial gridur rang
Belhuos og hrein
Kelti hollð Seinbein
Med thunga thraut
Þhegn falla hlaut
Þier neit hagur
Þier fellur bragur.

Qvo (sc: Ense)

Generosum explevit animum
Ille non defecit viribus
In bello

3.

Inaudivi Ormerum Sturlæ filium
Intendere bellum
Ubi tranqvillè osculatus est
Fores templi
Ille dixit opus esse
Carmen dictare
Attamen precatio est optima
Qvæ illum potissimùm conservavit.

4.

Jonas Straveisa
Citò exivit
Per fenestram domus
Orto magno tumultu
Via turpissima (sc: mortis)
Patebat latè viris
Iis qvi concomitabantur istum
Imbecillum virum

5.

Smidus defendit se masculè
Cujus latus gladius
Conscivit viris mortem
Ubi irâ percitus pugnavit
Intrepida cohors
Induta armaturis
Locat illi suam sedulo operam
In jactu horum (sc: in bello).

6.

Audita est clavarum (sc: machararum)
Bellica Securis (vibratio)
Acuta & bene subliſa collimavit
Directè & carnem & ossa, (dolore)
Cum gravi & improbo sudore labore,
Bellator iste (sc: Smidus) coactus est ca-
Sic nihil prodest (dere)
Hic finis est cantilenæ

Hic

Hic verò conflictus factus est An. 1362, cujus occasio fuit hæc: Anno 1361 tempore autumnali insurrexit Thorstanus Helleri filius contra Jonam Holensem Episcopum, effecitq; ut omnes Presbyteri, inter sinum Oxonadal & sinum Reikiadal habitantes, obedientiam ipsi stipulatâ manu sponderent. Quò factô, Holam confluxerunt in festivitate Divæ Catharinæ, Episcopoq; obedientiam renunciaverunt; imò tam Laici quàm Presbyteri omnes eum Grönlandiæ Episcopum contumeliosè nominarunt. Smidus verò & Arnerus Theodori convenerunt, mutuamq; amicitiam juramento sanciverunt. Anno verò sequenti celebratus est conventus Presbyterii & Laicorum Holis in festo Tiburtii, veneruntq; Officialis Cathedralis Schalholtensis & Smid⁹ Satrapes, nec poterant partes dissidentes reconciliare. Post hæc peregrè profecti sunt Stephanus & Gudmundus Pastores; Laici v. Thorstanus Eiolfi & Olaus Petri Eyfiordensis navigiô Thorstani Halleri usi sunt. Appellentes a. ad Hollagiam, capti sunt à Præside una cum navi & mercibus, captiviq; ad Regem adducti. Obiit autem Thorstanus & omnes ejus comites; Conflagravirq; templum Haukadalsense cum tota suppellectile. Smidus Andreæ f. Satrapes captum tenuit Arnerum Theodori, ob causam Barchadensem. Arnerus appellavit ad Regem: Maluit n. in Norvegiam vinctus abduci, quàm sententiam de se definitivam, à Smido isto latam, pati. Verùm perniciosus & iniquus iste Satrapes, appellanti subscribere recusans, Arnerum capite plexit in Insulâ Lambey 24 Junii. Funus v. Arneri advectum fuit Schalholtiam, ibidemq; terræ mandatum. Finitô a. Foro magno Smidus aliquot meridionalis Islandiæ inhabitatoribus comitatus in Borealem eqvitavit Islandiam. Eyfiordenses v., ipsius adventu per speculatores cognito, fraudes veriti, obviam Smido iverunt, eumq; bello sunt adorti in pago Eyfiordense *Grund* dicto. In quo conflictu cæsus fuit Smidus & cum eo Ionas Gutormi Skraveisa, Jarpus Johannis, Jonas Longus, Bernhardus Magni, Gudmundus Andreæ & Thorvaldus Helgonis Islandiæ meridionalis Incolæ: ex adversa verò parte, cæsi fuerunt Andreas Ormeri, Steno Brinjulfi, Magnus, Biorno Theodori, Gudmundus Haldori, & Einarus. Summa cæsorum 14 viri. Ortus a. est conflictus iste horâ sextâ antemeridianâ, finitus verò horâ octavâ. Ormerus Sørnlæ f. & Torgeirus Egilli, cum suis comitibus vitâ sunt donati. Ormerus verò cæsorum arma & reliqua eqvitatum concernentia secum abduxit. De hujus conflictus victoribus tam cruentis, quàm non cruentis hoc decantatum poëma reliquit Poëta quidam nomine Sniolfus.

Edda citatur
ab Olao Ve-
rello.

7. Sturla Bodvari filius supremum diem explevit Anno 1392.
Præfat. ad Lector. pag. penult. lin. 16.] Olaus quoque Ve-
relus in notis suis ad historiam Gothrici & Hrolfi pag. 2. & 3. ex
Edda probat Odini & Asiaticorum immigratione veterem lin-
guam Islandicam insigniter mutatam esse. Eddæ quoque mentio-
nem facit ibidem pag. 34. ut & aliis in locis.

Eddæ codex
MS.

Præfat. ad Lector. pag. ultim. lin. 1. post illa verba:
à me excerptas subjunxi.] Præter hosce Codices alius adhuc MS. ex-
tat in Sveciâ, & est illustrissimi R. Cancellarii Comitis Magni de la
Gardie Bibliothecæ, quem citat Joh. Loccenius in notis historicis ad
Hstor. Svecic. pag. 3.

Svecia dicta
Svithiod.

Cap. 3. Prolog. Lit. C. 3. lin. 14.] Svecia cur dicta est
Svithiod vide Olai Verelii notas in historiam Gothrici & Hrolphi
pag. 9. 10. 11.; item Joh. Loccenii antiquit. Sveo-Goth. lib. 1. cap. 1.
pag. 10. & 11. edition. secund.

Mytholog. 1. Island. lin. 1.] *Gylve ried: lege Gylve Ron-
gur ried. C. N.*

Ibidem lin. 7.] *Thad land ut um Haffed. Lege. Thad land
ut og vestur um Haffed. C. N.*

Mytholog. 2. Island. Lin. 13.] *Sumt med leikum / sumer
med Bapnum. Lege. Sumt med leikum / sumt med Dreikju / sumer
med Bapnum. C. N.*

Mytholog. 23. lin. ult.] *Og er hann ein hentur syðann. Le-
ge. Og er hann ein heintur syðann / og efti kalladur til settar man-
na. C. N.*

Mythol. 28. lin. 7.] *Hel kastada hann t Ristheim. Lege. Hel
kastade hann t Ristheim / og gaf henne valld yfver unuda heime / ad
hun stilldi stípta ollum vístum med theim er til hennar voru sender /
enn thad eru / og ollum etc. C. N.*

Mythol. 38. lin. 7.] *Rasta / Thátse. Lege. Rasta / og skad-
da theim ein Thátse etc. C. N.*

Mythol. 39. lin. 12.] *Borg Son hennar ganga their / og
verda / á völlum nockrum til Grind. Lege. Standa á völlum no-
ckrum ganga their til Borgarenne / og var Grind. C. N.*

Myth. 41. lin. ult.] *Thrudvanga. Lege. Thrudvanga. Een
thad er satt ad sniga / ad haffda hann raaded ad leida til eft samann
mætte berasfnnde theira og Ribgards Orms sem syðar vard. C. N.*

In editionem Eddæ

à

Consultissimo Viro

D. PETRO RESENIO

Icto, Professore

& Consule

procuratam

I.

IFRA *NIRΦE NKRIR BIKLYE
NRI Y#RLYE TAP4 I HYAP
IKPIK YNKRΦ FIRBAA AHLYE
AA FARAKRI TALYIMH IM
HTYNR HYRIE AL HKARRI YIRI
RIHK AHPI *IKPIH TANH
PIKMY BΦRΦR RNMY TR
RIHK PIFPHI PABBIN4 BRIH

H. e.

Edda hviled under Bende
Døi Morke lagt i Skyl /
Zugen kunde derpaa tencke
At forandre Lyckens Zyl
Sæmund skreff oc Snorre mere /
Kesen tende hendis Lys /
Dennem bærer Runa Vere /
Kesen giffvis dobbelt Prits.

II.

RINIK

Anagr.

INIR.

IFFA IFFAI JINB JAI NIKIR

ILARLYI FAR FA INAFI YRAB

JAFI IA RINIK AINAA INIR

AFRIF JAFI JNK RINAI IIF AB.

H.e.

Kesen

Anagr.

Sener

Edda søgte Hielp hos Venner /

Styrcke for den svage Krop ;

Haffd en Kesen tilsat Sener /

Aldrig haffd hun reist sig op.

III. Car-

III.

Carmina quæ niveis incluserat Hecla favillis ,
Merferat aut tenebris ultima Thule suis :
Quicquid Sæmundus, Snorro Sturlæus, & ipsa
Vel falsis, veris vel dedit Edda modis;
Omnia complexus docto RESENIUS orbi
Afferit , & patriæ vindicat ille suæ.
Sint licet hæc fictis vicina poemata; vera
Quæ Juris Consul dictitat esse puta.

Ita

Magno Collegæ & Affini

gratulatur

Thomas Bartholinus.

Carmina quae nuda incluserat Hecla foveis
 Metastat aut tenebris minima Thule suis
 Quicquid seminebat, sternit sterili, & ipsa
 Vel fallis, veris vel dedit Edda modis
 Omnia complexus docto RES ENIUS ophi
 Affert, & patris vindicat ille sua
 Sine licet haec fides vicina poemata; vera
 Quae Iuris Consul dignat esse puta.

IN

Magno Collegae & Alumni

gratulatione

Thomas Bartholinus.

/ Snorri / Resen, Peder Hansen

Edda, Islandorum an. Chr. 1215 islandice conscripta

Havnia 1665

Coburg, Landesbibliothek -- D IV 5/11

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11941710-2